

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM

KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİNİN KURULUŞU VE BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ OLARAK ESENLER BELEDİYESİ

Yüksek Lisans Tezi

Emrullah AYDIN

Danışman:

Yrd Doç. Dr:Ali İhsan ÖZEROĞLU

İstanbul, 2013

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM**

**KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİNİN KURULUŞU VE BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ OLARAK ESENLER BELEDİYESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Emrullah AYDIN

Danışman:

Yrd Doç. Dr:Ali İhsan ÖZEROĞLU

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisans Programı **Y1112.060243** numaralı öğrencisi **Emrullah AYDIN**'ın "**Yerel Yönetimlerde Kentsel Düşünce Merkezinin Kurulması ve Bir Uygulama Örneği: Esenler Belediyesi**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 09.01.2013 tarih ve 2013/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **.....** ile Tezli Yüksek Lisans tez olarak **.....** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 01.02.2013

1) Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr.. Ali İhsan ÖZEROĞLU

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr.. Uğur TEKİN

3) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nafiz DURU

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

ÖNSÖZ

Hayatım boyunca desteklerini hissettiğim ve her zaman yanımda olacaklarına emin olduğum aileme, eğitim hayatım boyunca bana katkıda bulunan tüm hocalarım'a, gerek okul hayatımda gerekse tez çalışmam sırasında katkı ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, deneyimlerini ve görüşlerini benimle paylaşarak bu çalışmama katkıda bulunan İstanbul Esenler Belediye Başkanı Sayın. M.Tevfik GÖKSU ve çok değerli hocam Yrd Doç. Dr:Ali İhsan ÖZEROĞLU,una teşekkürü bir borç bilir ve teşekkür etmekten mutluluk duyarım.

ÖZET

Son yıllarda hızlı bir gelişim ve dönüşüm sürecine girmiş olan dünyada, gerek sosyo-kültürel gerekse ekonomik ve politik alanlardaki yapısal reformlarla birlikte değişen kent dinamikleri kentlerin kimliklerini de değiştirmektedir. Günümüzde küreselleşme ile yaşanan teknik gelişmeler yerel kültürleri de dünyaya açmaktadır. Artık devletlerin yerini kentler ve örgütlenmiş olan kurumlar alırken, kentlerin sosyal ve ekonomik yaşamdaki önemi de gitgide artmaktadır. Kentsel dönüşüm, bir kentin bütünü veya belli yerleşim bölgelerine yönelik sistemli ve planlı eylemler olmaktadır. Küreselleşme olgusu genel anlamda yeni bir dünya düzeni oluşturma amacıyla ortaya çıktığı için, her kent bu doğrultuda bir kıyıdanış içine girerek yeniden yapılanmalara girişmişlerdir. 1980’li yıllarla birlikte kent dinamiğinde önemli bir yere sahip olan kentsel dönüşüm projeleri yerel yönetimler için önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür projelerde farklı düşünce merkezlerinin de rolü büyük olmaktadır. “*düşünce fabrikaları*” olarak da tanımlanan düşünce üretim merkezleri, belli kesimleri özel gereksinimlerini projelendirmek yerine, ürettikleri stratejiler ile gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde etki yaratmaktadırlar. Özgür ve yenilikçi düşünceler yaratabilmek için hükümet dışı fonlardan beslenen bağımsız düşünce merkezlerinin hedefi olabildiğince çok düşünce üreterek yenilikçi ve yaratıcı politikalar belirlerler.

Anahtar kelimeler: kentsel dönüşüm, düşünce merkezi, kentsel kimlik, kent imajı

ABSTRACT

In recent years, the world entered a period of rapid growth and transformation, as well as the socio-cultural, economic and political dynamics of the changing urban areas, together with structural reforms in the changing urban identity. Today, globalization is leading the world in the technical developments in the local culture. Place in the states, cities and institutions that organized, while the importance of urban social and economic life is gradually increasing. Urban transformation, in whole or certain residential areas of a city is a systematic and planned actions. The concept of globalization in general, in order to create a new world order emerged, each urban restructuring attempted in this direction by entering into a kıpırdanış. Since the 1980s, the city has an important role in the dynamics of urban transformation projects, which has emerged as an important tool for local governments. Major role in these types of projects are centers of different ideas. Thought "factories," defined as the production centers of thought, certain sections of the projects for specific needs, rather than produce strategies and exert influence both national and international level. Free and innovative ideas in order to create an independent non-governmental think tanks fed funds target by producing innovative and creative policies, determine as many thought.

Keywords: urban regeneration, thinking center, urban identity, urban image

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ŞEKİL LİSTESİ.....	VI
TABLO LİSTESİ.....	VII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. KENT KİMLİKLERİNİN YENİDEN TANIMLANMASI: KENTSEL DÖNÜŞÜM.....	3
1.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı	3
1.1.1. Kentsel Dönüşümün Tarihsel Arka Planı	6
1.1.2. Kentsel Dönüşümün Amacı.....	9
1.2. Kentsel Dönüşüm Sürecinde Uygulanan Yöntemler	11
1.2.1. Kentsel Yenileme (<i>Renewal</i>).....	11
1.2.2. Kentsel Koruma (<i>Conservation</i>).....	13
1.2.3. Kentsel İyileştirme (<i>Rehabilitation</i>).....	14
1.2.4. Kentsel Yeniden Canlandırma (<i>Revitalization</i>).....	15
Kentsel Yenilenme (<i>Regeneration</i>)	16
1.3. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Tasarım.....	17
1.4. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Kimlik.....	22
1.4.1. Kentsel Kimlik Olgusu	22
1.4.2. Kentsel Kimliği Belirleyen Unsurlar.....	24
1.4.3. Kent Kimliğini Anlaşılır Kılma	27
1.4.4. Kent Kimliğini İmaja Dönüştürme	29
1.4.4.1. Kent Marka İmajı.....	33
1.4.4.2. Kent Marka Kimliği.....	34
1.5. Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Politikalar.....	35
İKİNCİ BÖLÜM.....	43
2. KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİ OLGUSU	43
2.1. Genel Olarak Düşünce Merkezi (<i>Think-Tank</i>) Kavramı	44
2.1.1. Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	47

2.1.2. Etkileri ve Önemi	51
2.2. Düşünce Merkezlerinin Dünyadaki Yeri	56
2.2.1. Dünyadaki Etkili Düşünce Merkezleri	58
2.3. Türkiye’de Düşünce Merkezleri	63
2.3.1. Tarihi Gelişimi.....	65
2.3.2. Türkiye’de Kurulan Düşünce Merkezleri ve İşlevleri.....	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	73
3. KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİ VE ESENLER BELEDİYESİ	73
3.1. Esenler Belediyesi’ne Genel Bakış	73
3.1.1. Tarihçesi ve Demografik Yapısı.....	73
3.1.2. Ekonomik ve Fiziksel Yapı	74
3.1.3. Belediyenin Misyon, Vizyon ve İlkeleri	75
3.1.4. Durum Analizi	76
3.1.5. Temel Değerler	76
3.2. Belediyenin Stratejik Amaç ve Hedefleri	77
3.3. Belediyenin Kalite Politikası.....	79
3.4. Belediyenin Temel Politikası ve Öncelikler	80
3.5. Belediye Kapsamında Yapılan Plan ve Projeler	82
3.5.1. Sosyal Projeler.....	83
3.5.2. Kentsel Projeler	92
3.5.2.1. Geri Dönüşüm Projesi.....	95
3.5.2.2. Kentsel Dönüşüm Projeleri.....	97
3.6. Kentsel Düşünce Merkezi	100
3.6.1. Amacı	100
3.6.2. İşlevleri.....	101
SONUÇ	104
KAYNAKLAR.....	106

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kentsel Dönüşümün Ortaya Çıkış Nedenleri	10
Şekil 2. Yenilenme Projelerinin Amaçları	17
Şekil 3. Çevrenin İmajlara Göre Değerlendirilmesi	30

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Kentsel Dönüşüm Sürecinin Evrimi.....	8
Tablo 2. Yıllara Göre Kurulan Think Tank Sayısı	49
Tablo 3. ABD’de Etkin Olan En İyi 10 Düşünce Merkezi (<i>Think-Tank</i>).....	60
Tablo 4. ABD Dışında Dünyadaki En İyi 10 Düşünce Merkezi (<i>Think-Tank</i>).....	62
Tablo 5. Dünya Çapında Ülkelerin Sahip Olduğu Düşünce Merkezlerinin (Think-Tank) Sayıları.....	63
Tablo 6. Türkiye’de Düşünce Merkezleri (<i>Think-Tank</i>) Listesi	69

GİRİŞ

Kent, içinde yaşayan bireylerin sosyal ve kültürel kimliğini dile getiren bir bütünlüktür. İnsanlık tarihinin en önemli unsuru, insanoğlunun daima daha iyiye ve güzele ulaşmayı hedeflemesidir. Toplumlar her dönemde, kendi kişiliklerini yansıtan çevre düzenlemesine özen göstermişlerdir. Başka bir ifadeyle, kentler insanlar için bir değişikliğin, olumlu olmanın, daha iyinin simgesi olmaktadır. Modernleşme süreci ile birlikte, çağdaş insanın karmaşık ihtiyaçları, ileri teknik ürünleri ve onların monoton sevimsizlikleri de birlikte gelmiştir. Mevcut doğal güzellikler, doğal çevre, doğanın işleyiş dengesi bozulmadan korunmalıdır.

Çevresel ilişkilerin göz önüne alınmadığı kentlerde, doğal alanların gitgide azalması sonucu toprak ve iklim koşullarının, yapı, endüstri ve taşıtlardan kaynaklanan zararlı maddelerle doğal olmayan, yaşanması güç bir ortam oluştuğu izlenmektedir. Yaşadığı çevre ile bütünleşip özdeşleşen insanın da bu ortamda doğallığını kaybederek tekdüzeleştiği, psikolojik yönden çöken, bunalımlı toplumların oluştuğu gözlemlenmektedir. İnsanlar gerek birbirleri gerekse yaşadıkları kent ile yabancılaşmaktadır. Sorunlar her geçen gün büyümekte olup, yanlış politik güçlerin, hatalı ve taraftar politikaları sorunları çözümü olmayan ve içinden çıkılmaz bir duruma getirmektedir. Günümüzde kentleşme ile yaşanan tüm bu sorunlara çözüm üretmek için geliştirilen pek çok kentse l dönüşüm projeleri yapılmaktadır. Üretilen bu projeler, kentlerdeki bu sorunlu alanlardaki duruma bağlı eylem yeteneğinden kazanç sağlamak amacıyla, kısa vadeli çözümler üretmeye yönelmektedirler. Oysaki kentsel projeler kamu yararı temel alınarak, kamusal sistemin denetiminde, ulusal ve yerel standart ve normlara uygun planlamalar olmaktadır.

Kentsel dönüşüme yönelik tartışmalar, bir yandan kent sorunlarına çözüm bulmak amacıyla yapılırken, diğer yandan değişim sürecinde olan bir bölgenin, sosyal, çevresel ve fiziksel şartlarına kalıcı bir çözüm üretmeye çaba gösteren kapsamlı bir eylem planı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, değişik konularda araştırma ve analizler yapan, eserler yayınlayan ve danışmanlık hizmetleri sunan bağımsız sivil

toplum kuruluşlarından olan düşünce merkezleri de, toplum içindeki gereksinimlerin saptanmasında ve ürettikleri alternatiflerin proje haline getirilmesinde demokratik aktörler olarak önem kazanmaktadırlar.

Bu tez çalışmasında da, Esenler Belediyesi'nin kentsel dönüşüm projeleri dâhilinde kurulan düşünce merkezi konu edilecektir. Çalışmanın birinci bölümünde kent kimliği ve kentsel dönüşüm konuları incelenerek bu alanda yapılan çeşitli projelere değinilecektir. İkinci bölümde ise düşünce merkezi kavram olarak ele alınarak dünyada ve Türkiye'de ortaya çıkışı ve gelişimi anlatılacaktır. Hizmete açılan düşünce merkezi ile kentsel dönüşüm projelerine bir yenisini ekleyen Esenler Belediyesi'ne ise son bölümde yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENT KİMLİKLERİNİN YENİDEN TANIMLANMASI: KENTSEL DÖNÜŞÜM

Modern kent kavramı günümüzde “kente ait olan doğal ve kültürel değerlere duyarlı olarak geliştirilmesi gereken bir mekanizma” düşüncesini taşımaktadır.¹Kentin sahip olduğu bu değerler aynı zamanda kent kimliğine şekil veren temel belirtilerdir. Kent kimliğinin geniş bir şekilde yeniden tanımlanmasını amaç edinen noktalar ise kentsel dönüşüm kavramı altında karşılık bulmaktadır.

1.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı

Kentsel dönüşüm, yeniden yapılanma ve yeni yerleşim bölgelerinin dahil edilmesinden farklı olarak kentin önceden var olan kesimlerinin gerek kendi iç yapılarında gerekse başka yerleşim üniteleriyle olan ilişkilerinde yer alan gelişme ve değişimleri ifade etmek üzere kullanılan bir kavram olmaktadır.²

Kentsel dönüşüm, zaman içerisinde özelliğini kaybetmiş, fiziksel ve çevresel açıdan bozulmuş, gerek sosyal gerekse ekonomik yönden dışlanmışlık niteliği gösteren kentsel alanların bazı sosyal ve ekonomik projeler kapsamında yenilenip dönüştürülerek kente kazandırılması olarak da tanımlanabilmektedir.³ Kentsel dönüşüm, yalnızca basit anlamda bir alan kullanımı sorunu olmamakta, aynı zamanda sosyo-kültürel etkinliklerle tüm kenti ve bölgeyi etkileyen sorunları da kapsamaktadır.⁴ Kentsel dönüşüm, kentin bütününün veya bir bölümünün sosyal, ekonomik ve fiziksel

¹Kayın, Emel “Kentsel Mekandaki Koruma Eylemine İlişkin Güncel Sorunlar”, Ege Mimarlık, Mimarlar Odası, İzmir Şubesi, N:49, 2004/1 s.8-11

²Kayasu, S.; Yaşar S. “Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Değerlendirme, Kavramlar, Gözlemler, TMMOB Şehir Plancıları Odası Sempozyumu, Y.T.Ü. İstanbul 2003 s.20

³Bayraktar, E. “Avrupa Birliği Sürecinde Konut Kooperatiflerimizin Sorunları”, Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği – Türkkent Teknik Kongresi, Antalya 2006 s.5

⁴Yasin, N. “Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Hukuki Boyutu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 60:105, 2005

faktörlerin olumsuz etkileri sonucunda yapısal ve işlevsel değişimin söz konusu olduğu süreç olarak da ele alınabilir.⁵

Ayrıca, kentsel dönüşüm, tüm yenileme kavramlarını içine alan, sürdürülebilirlik özelliği taşıyan ve her dönemde toplumun bütün aşamalarını kapsamaması gereken çok boyutlu bir süreç olarak daincelenebilir. Kentsel dönüşüm her katmanda çok boyutlu ortaklıklar gerektirmektedir. Gerek kamu ve özel sektörün gerekse sivil toplum kuruluşlarının (STK) iletişim ve etkileşim içinde çalışması, en önemlisi de kullananların her aşamada düşünce ve eylem olarak dönüşüm ve yenileme programlarına katılması gerekli olmaktadır.⁶

Kentsel dönüşüm kavramı, akademik çevrede değişik yazarlar tarafından farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Bu kavram dünyada zamanla ve uluslar arasında değişiklik gösteren politik, sosyo-ekonomik, yasal ve yönetsel yapılardan dolayı hareketlilik kazanmıştır. Bunun yanı sıra kentsel dönüşüm süreci değişik tarih dönemlerinde farklı içerik, amaç ve hedeflerde gerçekleştirilmiş olup aynı kent yapısının çeşitli bölgelerdeki yerel etkinliklerden dolayı da farklılık gösterebilmiştir. Kentsel dönüşü kavramının, bu alandaki deneyimlerin sınırlılığından dolayı Türkçeye tam olarak çevrilmesi de zorlaşmaktadır. Bazı kaynaklarda dilimize “*Kentsel Yenileme*” olarak çevrilen ve İngilizce bir terim olan “*Urban Regeneration*” kavramı kentsel dönüşüm olarak kullanılmaktadır. Kentleşme literatüründe kullanılan bu kavramın yanı sıra “*Urban Transformation ve Metamorphosis*” terimleri de aynı anlamda ele alınmaktadır.⁷

Genel olarak verilen bir tanımda da kentsel dönüşüm, “değişime uğrayan kentsel bir alanın fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevreye yönelik sorunlarına kalıcı bir çözüm bulmayı hedef edinen geniş içerikli bir bakış ya da vizyon ve eylem” olarak da özetlenebilir.⁸ Kentsel dönüşüm kavramı, sağlıklı modern kentlerinin oluşturulmasını

⁵M. Gönen, “Tanzimat’tan Cumhuriyete Kentsel Kamusal Mekandaki Dönüşüm ve Bayezid Meydanı Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara, 2002 s.49

⁶A.Şahingür, B Müderrisoğlu, “AB’nin Toplum Tabanlı Kentsel Dönüşüme Yaklaşımı ve Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliği”, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Cilt 1, TMMOB, Ankara 2005 s.512

⁷F. Eren, “Kentsel Dönüşümlerde Kamu-Özel Ortaklıkları ve Özel Girişimin Dönüşümdeki Varlığı: Konya Örneği” Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.20

⁸E. Yıldırım, “Güncel Bir Kent Sorunu: Kentsel Dönüşüm” Planlama Dergisi 200601, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Kozan Ofset, Ankara 35:7-24, 2006

amaç edinen, sürdürülebilirlik niteliğini taşıyan bir olgu olarak ele almak gerekirse, bu dönüşümün kapsamını da şöyle sınıflandırabiliriz:

- Kentsel refah ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, kent merkezlerindeki gelir oranının arttırılarak ekonomik rekabetin sağlanması,
- Toplumsal sorunlar ile fiziksel şartlar arasında kurulacak ilişkiye dayanarak sosyal dışlanmaların minimum düzeye indirilmesi,
- Kentsel politikanın katılımlı planlama ve çok paydaşlı olarak demokratik düzlemde biçimlendirilmesi,
- Kentsel bölgelerin faal kullanımı ile gereksiz harcama ve yayılmaların önüne geçilmesi,
- Dönüşüme uğrayanların kent genelinde bütünleştirilmesi,
- Kentsel bölgelerin yapısındaki sürekli değişim gereksiniminin karşılanması.
- Kentsel dönüşüm kavramının tanımlanması farklı bazı öğeleri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu nitelikler ayırt edici unsurlar olarak ifade edilmektedir.⁹
- Bir yerleşim alanının yapısını değiştirmeyi ve bölge sakinlerinin dönüşüm sürecine katılması hedeflenmektedir.
- Bölgedeki sorun ve konuma bağlı eylem yeteneğine bakılarak devletin üzerine düşen görev ve sorumluluklarını kapsayan amaç ve etkinliklerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.
- Genelde ortaklık örgütüyle yönetilmektedir.

⁹İ. Turak, "Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri Kitabı", Küçükçekmece Belediyesi Yayınları, İstanbul 2004, s.57-62

Kentler zaman içerisinde bütünsel olarak dönüşüme uğrarken, kentin özellikle bazı bölgelere de kendi içerisinde dönüşüm içinde olmaktadır. Dönüşüm olgusu değişimden ayrı olarak ele alınmaktadır. Burada değişim yapısal bir değişiktir.¹⁰ Gereksinimler arttıkça, çevre ve insan unsuru olduğu sürece ilerleyen aşamalarda sürekli gündemde kalacağı da görülmektedir.

1.1.1. Kentsel Dönüşümün Tarihsel Arka Planı

1850'lerde Avrupa'da kırsal bölgelerden kentlere doğru başlayan göçlerle artan nüfusun etkisiyle beraber yerleşim sorunlarının yanı sıra, sağlık, sosyal ve ekonomik sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bu durum kentlerde ciddi boyutlara varan çöküntülere yol açmıştır. Dolayısıyla 1870'li dönemde Avrupa'daki tüm metropoliten alanlarda geniş ölçülerde kent planlama uygulamaları ile modern merkezler ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise Avrupa'da harap olan kentlerin yeniden yapılanması, iyileştirilmesi ve canlandırılması gerekliliği ortaya çıkmış ve kentlerde planlama işlevleri gittikçe önem kazanmıştır.¹¹

Kent planlamasının önem kazanması kentsel dönüşüm alanında ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'da ciddi çalışmaların yapılmasını sağlamıştır. Banliyö yapılaşmasının hızla artışı, kentsel saçaklanma ve yapılanma sorununun ciddi boyutlara varması, özellikle Amerika'da kent merkezlerinin dönüşümü zorunlu hale getirmiştir. Bunun yanı sıra, bugün aynı sorun hala yaşanmaktadır. 1950'lerde metropoliten bölge nüfusunun yaklaşık % 70'i kent içinde yaşamakta iken, 1990'larda nüfusun yaklaşık % 60'ının kent sınırları dışına kayması dikkat çekmektedir. Kentlerin banliyö alanlarına doğru bu uzanım süreci, Amerika'da çevre bilimciler ve kent planlama uzmanları tarafından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Bu tür bir gelişmede işsizlik, yoksulluk, ırk ayrımcılığı, trafik sorunları, yaşam tarzının izole edilmesi gibi sorunları beraberinde getirmiştir.¹²Yine bu yıllarda kentsel dönüşüm projeleri, yaşanan etnik ve

¹⁰İlhan Tekeli, "Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek", Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (11-13 Haziran 2003, TMMOB ŞPO Yayını, Ankara, 2006, s.29

¹¹World Bank Group "Making Cities Liveable", Entering The 21.st Century World Development Report, London, 142, 2000

¹²F. Eren, "Kentsel Dönüşümlerde Kamu-Özel Ortaklıkları ve Özel Girişimin Dönüşümdeki Varlığı: Konya Örneği", Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.20

sınıfsal çatışmalar ile kentlerde suç oranlarının artışı gibi etkenlerden dolayı sosyal boyutu ön plana almışlardır. Yaşanan bu olguyla halk, projelerde söz sahibi olmaya başlamış ve kamu-özel sektör ortaklığı ile çok sayıda kentsel dönüşüm projesi hayata geçirilmiştir. 2000’li yıllarda ise kentsel dönüşüm projeleri her alanda ve her boyutta kendisini göstermeye başlamıştır.¹³

Teknolojinin hızla artış gösterdiği ve artık bilgi çağı olarak tanımlanan 21. yüzyılda kentler, toplumsal yapıdaki değişme ve ekonomide küreselleşme gibi özelliklerle ön planda tutulmaya başlamışlardır. Bilginin, ürün ve hizmetlerin gitgide artan bir biçimde uluslararası alanda dolaşım ve paylaşımına katılması ile belirginlik kazanan, gerek iletişim gerekse teknolojik alanda gelişen yenilik ve ilerlemelerin yönlendirmiş olduğu süreç günümüzde küreselleşme olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç içerisinde sosyal, ekonomik, politik ve yönetsel alanlar gibi birçok alanlarda büyük bir dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu tür gelişme ve dönüşümlerin en iyi izlenebildiği mekânlardan en önemlisi kentler olmaktadır.

Küresel dünya için gerekli olan uluslararası sermaye, hizmetler ve ürün devingenliğinde denetim ve yönetim odaklarını içine alan, uluslararası sermayenin tüm dünyada dolaşımını yönlendiren kentler artık ön plana çıkmıştır. Bu süreç içerisinde kentler, birer üretim odağı olma fonksiyonlarından sıyrılmış, kenti tanımlayan bir olgu olarak endüstri de temel unsur olma özelliğini kaybetmiştir. Artık günümüz kentlerinin tanımlanmasında ana etken, verdikleri hizmet ve iletişim gibi olanaklardır. Öte yanda küreselleşme, kentler arasında rekabeti de hızlandırarak, kentlere yeni sosyal, kültürel, ekonomik ve politik roller yüklemişlerdir.¹⁴

¹³F Eren,. a.g.e. s. 21-24

¹⁴O. Işık, “Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek”, Toplum ve Bilim, 14(3): 166, İstanbul 1999

Tablo 1. Kentsel Dönüşüm Sürecinin Evrimi

DÖNEM	1950'ler	1960'lar	1970'ler	1980'ler	1990'lar
Politikalar	Yeniden İnşa Süreci (<i>Reconstruction</i>)	Canlandırma Süreci (<i>Revitalisation</i>)	Yenileme Dönemi (<i>Renewal</i>)	Yeniden Geliştirme (<i>Redevelopment</i>)	Kentsel Yeniden Üretim (<i>Regeneration</i>)
Temel Stratejiler ve Eğitim	Bir master plan temelinde yeniden inşa süreci ve eski kentlerin genişlemesi. Banliyölerin büyümesi	1950'ler sürecinin sürdürülmesi, banliyö ve kent çeperlerinde büyüme. Erken dönem rehabilitasyon girişimleri	Kentin esas bölgelerinin yenilenmesi ve mahalle yenileşme planları ile birlikte hala süren gelişme	Birçok temel geliştirme ve yeniden geliştirme planı; tetikleyici projeler, kent dışı projeler	Daha kapsamlı politikalara geçiş, entegre edilmiş iyileştirme yaklaşımı
Aktörler ve Paydaşlar	Merkezi ve yerel yönetimler. Özel sektör ve müteahhitler	Kamu sektörü ve özel sektör arasında daha dengeli bir yapı	Özel sektörün büyüyen rolü yanında yerel yönetimlerin desantralize olması	Özel sektör ve uzman büroların ön plana çıkması ve ortaklık yapılarının büyümesi	Baskın yaklaşım olarak ortaklıklar
Mekansal Eylem Düzeyi	Yerel düzey ve arsa düzeyinde yaklaşım	Bölgesel düzeyde müdahaleler ortaya çıkmıştır.	Başlangıçta bölgesel ve yerel düzeyde daha sonraları yerel düzey ağırlıklı	Erken 80'ler döneminde arsa odaklı daha sonrasında yerel düzeyde yaklaşımlar	Stratejik perspektifin yeniden tanımlanması; bölgesel aktivitenin büyümesi
Ekonomik Odak	Bir miktar özel sektör ilgisi dahilinde ağırlıklı olarak kamu sektörü yatırımları	Özel sektör yatırımlarının artmasıyla birlikte, 1950'ler döneminin devam ettirilmesi	Kamu sektöründe kaynak sıkıntısı ve özel sektör yatırımlarının büyümesi	Kamu fonlarıyla birlikte özel sektörün yönlendirdiği ekonomik yapı	Kamu sektörü, özel sektör ve gönüllü kuruluşlar arasında daha dengeli bir finans yapısı
Sosyal İçerik	Konut alanları ve yaşam standartlarının geliştirilmesi	Sosyal yapının ve refah düzeyinin iyileştirilmesi	Topluluk tabanlı (katılımcı) planlama ve toplulukların yetkin kılınması	Seçici destek devlet desteği ile beraber yerel toplulukların kendi sorunlarına çözüm üretmesi	Yerel toplulukların rollerinin önem kazanması ve vurgulanması
Fiziksel Vurgu	Kentlerin iç bölgelerinin yer değiştirmesi ve	1950'ler eğiliminin devam	Eski yerleşimlerin daha geniş	Yer değiştirme ve yeni geliştirme ana	80'lere göre daha mütevazı

	kent çeperlerinin gelişmesi	ettirilmesi yanında, paralel olarak mevcut alanların rehabilitasyonu	kapsamlı olarak yenilenmesi	planları ve tetikleyici büyük projeler	bir yaklaşım, tarihi mirasın korunması
Çevresel Yaklaşım	Peyzaj ve bir miktar yeşillendirme çalışması	Daha seçici iyileştirme çabaları	Çevresel iyileştirme ve bir miktar yenilik geliştirme çabası	Geniş kapsamlı bir çevresel yaklaşıma olan ilginin artması	Daha geniş perspektifli çevresel sürdürülebilirlik düşüncesinin gelişmesi

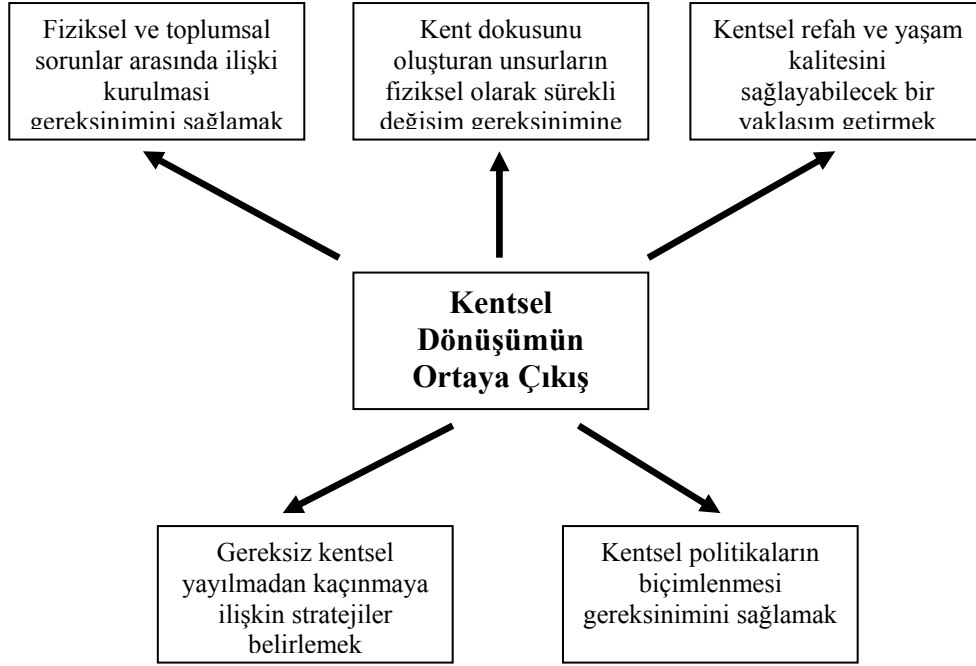
Kaynak: Hülya Yerebasmaz, , Gerze Kentsel Dönüşüm Örneğinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.11

1.1.2. Kentsel Dönüşümün Amacı

Kentsel dönüşümü etkileyen ve ortaya çıkmasına neden olan amaçlar şöyle sıralanabilir:¹⁵

- Kentin fiziksel şartları ile toplumsal sorunları arasında direkt bir bağlantı kurulması gereksinimini sağlamak,
- Kent dokusunu oluşturan birçok unsurun fiziksel olarak sürekli değişim gereksinimine cevap vermek,
- Kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı başarılı bir ekonomik kalkınma modeli ortaya koymak,
- Kent alanlarının en iyi ve etkin şekilde kullanımına ve gereksiz yayılmadan kaçınmaya ilişkin stratejiler belirlemek,
- Toplumsal şartlar ve politik iktidarların ürünü olarak kentsel politikaların biçimlendirilme gereksinimini sağlamaktır.

¹⁵N. Uyar, “Küreselleşme ve Kent” Evrensel Basım Yayın, Ankara 2002, s.15

Şekil 1. Kentsel Dönüşümün Ortaya Çıkış Nedenleri

Kentsel dönüşüm aynı zamanda bir çevre sorunu olarak da kendini göstermektedir. Özellikle endüstri alanlarına yönelik yenileşme projelerinde başlıca üç çevre sorunu ile de karşılaşmak mümkün olabilir:

- Sanayi kuruluşları tarafından kirletilmiş olan alanların düzenlenmesi için gereken maliyet bu yerlerin mülkiyet değerinden daha çok olabilir,
- Yeşil alanlardaki sanayi etkinliklerini onaylamak, korunması zorunlu olan yeşil alanların kirlenmesine neden olabilir,
- Kentsel bölgelerde yeni sanayi etkinliklerini onaylamak, bölge halkı açısından, çevresel haklara yönelik toplumsal tehlikelerin paylaşılmasındaki orantısızlığı yaratabilir.¹⁶

¹⁶McWilliams, A. Douglas, "Environmental Justice and Industrial Redevelopment: Economy and Quality", Urban Revitalisation, Ecology Law Quarterly, 1994, s.706

1.2. Kentsel Dönüşüm Sürecinde Uygulanan Yöntemler

Kent olgusuna yaklaşım ve kentlerin geleceğinin belirlenmesi; sosyo-ekonomik yapısı ve mekân bütünselliği kapsamında, özgün kimlik sürekliliğinin de vazgeçilmez bir öge olarak ele alındığı, sürdürülebilir kent dizgesinin oluşturulması ilkesi ile eyleme geçilmesidir. Bütünsel değerler ile algılanan kent planlama sistemi, kentsel dönüşüm üzerine kurularak, uygulama stratejileri ile birlikte sosyal, kültürel, fiziksel, ekonomik ve mekân ölçütlerinin arka plana atılmayacağı bir kent kimliği ile sürdürülebilir kentlerin devamlılığını hedeflemektedir. Değişime uğrayan kentsel alanlar, tarihi yerleşim bölgeleri ya da fonksiyonunu kaybetmiş bir endüstri alanı veya pek çok toplumsal ve mekânsal sorunu da kapsayan konut alanları olabilir. Bu yerlerin sorunlarının çözülmesi amacıyla gerçekleştirilen stratejileri içeren süreç genelde kentsel dönüşüm olarak göz önünde tutulmaktadır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm sosyal, kültürel ve fiziksel bir yeniden değerlendirme süreci olmaktadır. Kentsel dönüşüm adı altında uygulanan kentsel yeniden üretim tanımı, var olan alana ne şekilde yaklaşılacağını ve bu alanlara yapılması düşünülen eylem şekillerinin yani kentsel yenileme, iyileştirme, yeniden canlandırma, koruma ve sağlıklılaştırma gibi stratejilerin bütünü olmaktadır.

1.2.1. Kentsel Yenileme (*Renewal*)

Kentsel dönüşüm kavramı ilk olarak 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında Avrupa kentlerinde mekânsal yenileme ve canlandırma politikaları ve stratejileri ile kentsel çöküntü alanlarının ya da sağlıksız yerleşme bölgelerinin kent yaşamına yeniden kazandırılmaları amaçlanmıştır. 1950'li yıllardan itibaren gündemde olan kentsel yenileme olgusu, gerek yerleşme düzeni, gerekse var olan yapıların durumu açısından yaşama ve sağlık şartlarının iyileştirilmesi mümkün olmayan alanlardaki yapıların ortadan kaldırılarak yeniden imarı olarak da tanımlanmaktadır.¹⁷

Kentsel yenileme, kent dâhilindeki alanların sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel gelişmesi açısından yoksun olan bölgelerinin gelişime açılması ile uygulanmaya başlanan bir planlama çalışmasıdır. Daha geniş bir şekilde açıklamak gerekirse; özel

¹⁷S. Polat, "Kentsel Dönüşüm: Tanımlar, Nedenler, Uygulamalar", Bursa Defteri, Bursa'da Kentsel Dönüşüm, Sayı: 31-32, Mayıs 2008, s.55

sektör, kamu sektörü ve halkın katılımını kapsayan, yoksul bölgelerin iyileştirme yapı-çevre ıslahına çalışan, insanların yaşam mekanlarının yanında endüstri ve ticaret sayesinde ekonomiyi de katkıda bulunan, bunun yanı sıra kent merkezlerini, güncel yaşama entegre etmesi bakımından geliştirilmiş bir sistem olarak da ele alınmaktadır.¹⁸

Kentsel yenileme, kentin zaman içerisinde farklı nedenlerle harap olmuş bölümlerinin yıkılıp yerlerine yenilerinin yapılmasını belirten bir kavram olup, temelde aşağıdaki maddelerin uygulanabilir olmalarının sağlanmasını hedeflemektedir.¹⁹

- Kent merkezlerindeki ve tarihi mekânlardaki harap alanları yenileme amacıyla yapılan çalışmaları geliştirmek ve fiziksel dokunun yeniden iyileştirme ve devamlılığını sağlamak,
- Yenilenip geliştirilmesi planlanan alanlarda yaşayan bölge sakinlerinin rahatlamalarını hedef tutan ve ekonomik yaşamı yenileyen çalışmalar yapmak,
- Yenilenmesi hedeflenen fiziksel yapının geliştirilmesi ve buradaki ekonomik şartların iyileştirilmesinin arkasından, bölge sakinleri için yaşanabilir mekanlar oluşturmak üzere kentsel refahı ve canlılığı sağlamak için yeni ortamlar oluşturmak.

Kent yenilemeyle, kent çöküntü alanlarındaki yapıların düzeltilmesi ve onarılmasının yanı sıra, değer kaybına uğramış bölgelerde oluşan toplumsal sorunların da çözümlenmesi hedeflenmektedir.²⁰ Kentsel yenileme ve yoksulların yaşadıkları bölge sakinlerini yeniden yerleştirme, yapılması gereken amaçlardan olmaktadır. Bunun yanı sıra, bu işi başarabilmek için gerekli olan araçların bu amaçların dışından değil de, bunlara yönelik olanların arasından seçilmesi gerekir. Böylece yeniden geliştirme işlevi sadece bu işi üstlenenlere ve onların olası kiracılarına yararlı olacak şekilde olmayıp,

¹⁸Ş. Öner, “Kentsel Yenileme Kapsamında Kentsel Dönüşüm Projelerinin İstanbul Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi Örneğinde İrdelenmesi”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.4-5

¹⁹Öner, a.g.e. s.5

²⁰F. Genç, “Kent Yenileme ve Yerel Yönetimler: Kamu Yönetimi Perspektifi” Yerel ve Kentsel Politikalar, Çizgi Kitabevi, Konya 2003, s.418

önce bir bütün olarak topluma sonra da özellikle yoksunlar bölgesinde yaşayan bireylere yarar sağlayacak şekilde yürütülmelidir.

1.2.2. Kentsel Koruma (*Conservation*)

“Kentsel yenileme” ve “koruma” özellikle dönüşüm kapsamındaki tarihi kent ortamının devamlılığını sağlayan modeller olmaktadır. Genel anlamıyla koruma, taşınmaz kültürel ve doğal varlıkların, hukuksal mevzuat kapsamında özelliklerinin korunmasıdır. Tarihi önemi olan çevreyi korumanın amacı, bu alanları yok olmaktan kurtararak, kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmektir.²¹

Kentsel koruma, tarihi ve kültürel değerlere sahip anıtların, karakteristik yapıların yada bütün bir bölgenin korunması ve onarımını tanımlamaktadır.²²Bu kavramın oluşumunu etkileyen veriler, insan ve fiziksel mekan ilişkileri olmaktadır. Her dönemde oluşturulan maddi kültür unsurları o çağın toplumsal ve kültürel yapısının sembolleri olmuşlardır. İnsanoğlu kendiortaya çıkardığı ancak sonuçlarını denetleyemediği bir gelişme tarafından sürüklenmekte, değişen yaşam koşulları ile yeni ihtiyaçlar, yeni istek ve beğenilerle ters düşen her şeyle birlikte çevresini de hızla değiştirmektedir.

Günümüzde ülkelerin çoğunda koruma olgusu, toplumsal bir hizmet olarak görülmekte, olaya geniş bir açıdan bakılmaktadır. Kente ait alanlarda koruma altına alınacak mekânların doğal ve tarihi ortamda yapıldığı takdirde, korunması gereken taşınmazların ait oldukları ortamdan soyutlanmadan, çevreleri ile birlikte bütünleşmesi ana hedef olmaktadır. Bir mimari mirasın yalnızca fiziki açıdan ele alınamayacağı, yada yeterli olamayacağı aynı zamanda sosyo-ekonomik önlemlerin de gerektiği, fiziki, sosyal ve ekonomik problemlerle beraber tüm kaynakların kullanılması söz konusudur. Korumanın başarısı sadece buna bağlı olmaktadır. Başarılı bir koruma stratejisinin kapsamında ise;

²¹M.S Sayan,; Ü. Çavdar, “Tarihi Kent Dokularında Dönüşüm ve Süreklilik: Antalya Kaleiçi Örneği” Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ 2003

²²Ş.Karaarslan, “Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezinde Yenileme ve Canlandırma Sürecinde Yetkiler - Tasarım İlkeleri” Mimarlık Dekorasyon Dergisi, Sayı:57, 2000

- Yapıları, başlangıçtaki özelliklerini, tarihi ve karakteristik değerlerini koruyarak ve bilimsel verilere dayanarak restorasyonunu yapmak,
- Bu yapılara, gelişmekte olan toplumun ihtiyaçlarına göre işlev yüklemektir.

Bu bağlamda iki türlü korumadan da söz etmek mümkün olabilir. Orijinal özellikleri ile koruma (*preservation*) ve sınırlı değişimle koruma (*conservation*). Her iki kavram arasında aslında büyük bir değişiklik olmamakla beraber her ikisi de, tarihi eseri dökülme ve yıkılmadan koruma anlamına gelmektedir. Ancak *preservation* yapıları ve kültürel eserleri orijinal karakterinde tutarak; ayrıntıların, konumunun ve yapısının tam bütünlüğünü sağlayarak, olduğu gibi akılda kalmasını hedef alır. Conservation ise, yapıların ekonomik kullanımında kalmasını sağlamak üzere karakterin korunarak günün koşullarına uyarlanması, eklentiler yapılması ve geliştirilmesi gibi değişimlere olanak verir.²³ Sonuç olarak özellikle tarihi kentlerin zamanla bozulma ve kimliksizleşme sürecinin durdurulması, yaratılmış olan maddi kültür öğelerinin korunup yeniden işler hale getirilerek gelecek nesillere aktarılmasını amaç edinen kentsel koruma; kentsel mekanlardaki mevcut doğal, kültürel ve tarihsel değerleri sürdürülebilirlik açısından, yeni çözümler arayan kentsel dönüşüm stratejilerinden birisidir.

1.2.3. Kentsel İyileştirme (*Rehabilitation*)

Rehabilitasyon kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “iyileştirme” olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramla eskimiş ve bozulmaya yüz tutmuş kent dokusunun ve harap olmuş alanların iyileştirilmesi ve düzeltilip yeniden kullanıma açılması anlatılmaktadır.²⁴ Koruyucu eylemlerden biri olan kentsel iyileştirme, bir yerleşim yerinin tamamını ya da belli bir bölümünü, fonksiyonunu gerektiği şekilde yerine getirilemez durumdan kurtarmak, özellikle de yaşanabilir özelliklerini kaybetmiş ve eskimeye yüz tutmuş yerleşim alanlarını daha iyi iş görür hale getirmek olarak tanımlanmaktadır. Kentsel bölgenin orijinal özelliğine zararı dokunan tüm oluşumların

²³G. Kocamemi, “Kentsel Dönüşüm Süreci Kızılcıçme Örneği” Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2006, s.14

²⁴Polat, a.g.e. s.54

ayıklanması kentsel iyileştirmenin amaçlarındandır.²⁵ Buradaki asıl hedef, bozulmanın başladığı ancak özgünlüğü henüz yok olmamış kent parçalarının eski durumlarına dönmesidir.

Kentsel iyileştirme durumunu var olan fiziki ortamı yalnızca sağlamlığı ile ele alıp onun sürekliliği anlamında algılamamak, mevcut yapı birikiminin yeniden kullanımı, kentsel fizik-mekân yapısıyla beraber sosyal ve kültürel yapının da iyileştirilmesini hedefleyen bir yeniden yapılanma şeklinde örgütlenmesi anlamında ele almak gerekmektedir. Kentsel yapı, güvenli sosyal ortam gibi olguların merkez içine alınması ile meydana getirilecek kentsel dönüşüm stratejisi merkezinde uygulanacak kentsel iyileştirme çalışmaları, fiziksel yapı, sosyal kapsam ve ekonomik gelişimin bir bütün olarak ele alındığı stratejik bir yaklaşım ve güçlü bir görüş açısına sahip olmaktadır.

1.2.4. Kentsel Yeniden Canlandırma (*Revitalization*)

Bazı kentsel bölgeler zaman içerisinde canlılıklarını yitirirler ve sosyo-kültürel, ekonomik veya fiziksel yönden bir çöküntü süreci yaşarlar. Yeniden canlanma bu tür olguyu yaşayan kent çöküntü alanlarında mekân karakterine bağlı olarak, gerekli yenileme stratejileri üretilerek toplumsal yaşam ve mekan standartlarını yükseltmek amaçlanır. Kentsel bölgelerde endüstrileşmenin neden olduğu sağlıksız hızlı kentleşme ve özellikle sanayi sektörünün mekân içinde yer değiştirmesinden doğan sorunlar, kentsel alanlarda çok boyutlu kırılmalara neden olmaktadır.²⁶

Kent bölgelerindeki fiziksel dokunun sağlıksızlaştırılması ve yasal hale getirilmesiyle bölgedeki ekonomik yaşamın ve etkinliklerin canlandırılması düşünülmüyorsa, uygulanacak dönüşüm yöntemi yeniden canlanma olacaktır. Yerel yönetimlerin, merkezden gelen yardımların azalması ile ekonomik sorunlar, önceki dönemin sosyal politikaları yerine ekonominin yeniden canlandırılmasına ilişkin politikalara ve bu bağlamda uygulanan projelere yerini bırakmıştır. Uygulanan bu projelerin çoğu, gerek kamu gerekse özel sektör ortaklığı altında gerçekleştirilmekte ve

²⁵Keleş, a.g.e. s.431

²⁶Polat, a.g.e. s.54

endüstri alanlarının kent dışına kayması ile boşalan bölgelerde ve terkedilmiş alanlarda, kent ekonomisini canlandırmak ve nüfusu çekmek hedef alınarak oluşturulmaktadır.

Ülkemizde de kent ekonomilerinde ve kentsel bölgelerde yaşanan dönüşümler ve sorunlar, Avrupa ve Amerika'nın 70'li yıllarda yaşamış olduğu sorunlarla benzerlik içindedirler. Özellikle 80'li yıllardan sonra benimsenmiş olan liberal politikalar, şirket ortaklıkları ve yabancı sermaye yatırımlarının daha kolaylaştırılması ile birlikte oluşan sermaye dinamizmi, bu sürecin ülkemizdeki sürecini de küresel etkilere açık hale getirmiştir. Nüfusunu ve ekonomik verimliliğini kaybeden tarihi kent dokularında, stratejik planlama ve toplumsal yarar gözetilerek gerçekleştirilecek yeniden canlandırma politikalarına her zaman gereksinme duyulmaktadır.²⁷

Kentsel Yenilenme (*Regeneration*)

Küreselleşen dünya düzeninde kentler karakteristik özelliklerini vurgulayarak, kendilerine bu sistemde vazgeçilmez bir yer arayışı içinde kalmaktadırlar. Bu çerçevede kaliteli kent mekânları; yüksek ekonomi ve sosyal gruplar arasındaki farklılığı engellemek, sağlıklı yaşam ortamları yaratabilmek, halk arasında yardımlaşmayı arttırmak gibi amaçlarla yola çıkarak kimlikleri ile var olma beklentilerinin dönüşüm planlama sistemi içinde çözüleceğinin bilincinde de olmaktadır. Bu sistem içerisinde kent sorunlarının çözümü, konuya daha içerikli, ayrıntılı ve düzenli bir bakış açısı ile yaklaşmakla gerçekleşmektedir. Kentsel yenilenmede, kent planlamacılarının uygulamada sosyal olduğu kadar yönetsel ve mali boyutları da kapsayan daha etkin araçlar üretilmesini amaç edinmeleri gerektiği de savunulmaktadır. Genelde kentsel mekânın yenilenmesinin daha geniş kapsamlı olduğu, geniş ve bütünsel bir yöntem olarak tanımlanması gerektiği kabul edilmektedir. Kentsel mekânın yenilenmesi sosyal ve ekonomik değişikliklerle, bu değişikliklere uygun yeni fiziksel ortamlar ve sosyal ihtiyaçların yanında teknolojik alanda ilerleme ve gelişmelerin yarattığı yeni etkinlikleri de içermektedir.²⁸

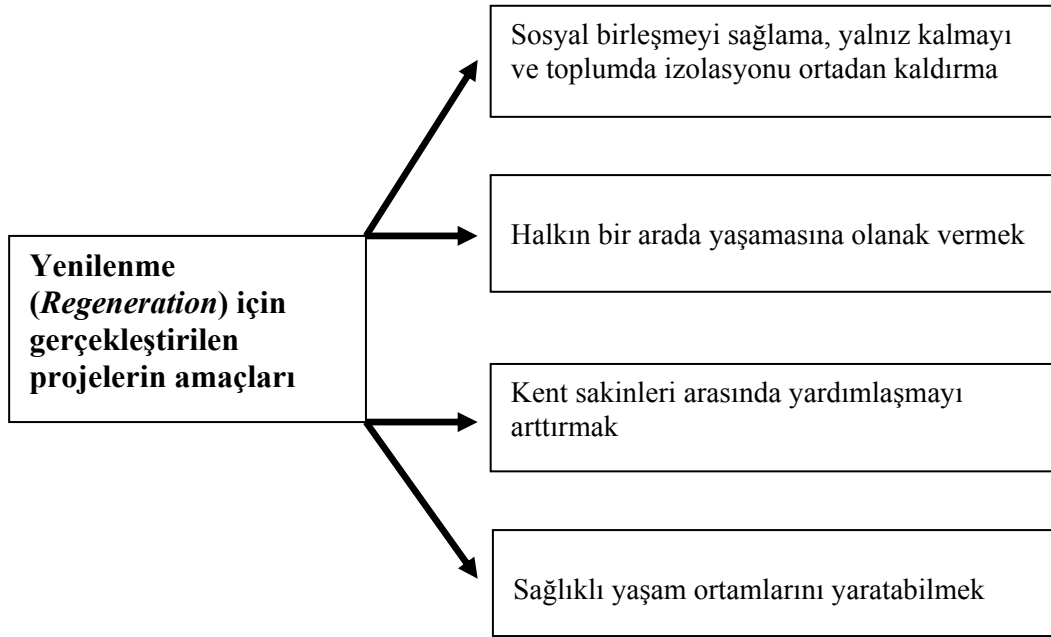
²⁷İ. Alp, "Kentsel Dönüşüm-Kentsel Mekanın Yeniden Üretilmesi Sürecinde Yönetişim ve Uygulama Araçları" Yüksek Lisans Tezi, MSÜ İstanbul 2005

²⁸Karaarslan, a.g.e. 57

Bu çerçevede kentlerin yeniden yenilenmesi şöyle özetlenebilir:

- Kentsel merkezlerin canlılıklarını devam ettirebilmek, fizik-mekânları yeniden donatmak için ortaya çıkarılmış sosyo-kültürel yenileme stratejisidir.
- Kent ekonomisini canlandırmak için yasa üstü bakış açıları ve mali özendirmeyle arazi kullanımına gidilen bir planlama çeşididir.
- Özel sektör ve kamu sektörü işbirlikçiliği bağlamında olumlu bir kamu sektörü ürünü olarak, konut-iş ve ticari gelişme bölgelerinde sosyal kapsamlı olarak gerçekleştirilen kamu politikaları bütünü olmaktadır.²⁹

Kentsel yenilenme için hazırlanan projelerin amaçları da şu şekilde gösterilebilir:

Şekil 2. Yenilenme Projelerinin Amaçları

1.3. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Tasarım

Kentsel dönüşümün sadece fizik-mekan çerçevesinde olmadığı, mekânsal dönüşümün sosyal, kültürel ve ekonomik yapıyı da içererek gerçek anlamda kentsel

²⁹G. Konuk, "Kentlerimizi Yeniden Biçimlendirmede Bir Kentsel Tasarım Aracı Olarak Kentsel Yenileşme" Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ, 2003

dönüşümü oluşturduğu bilinmektedir. Kentin belirli bir alanında gerçekleşecek olan fizik-mekân dönüşümü; bu dönüşümün gerçekleştiği noktanın arka planını kullananların da sosyo-kültürel ve ekonomik olanakları, dönüşümün başarılı ya da başarısız olacağını belirlenmesinde etkin rol oynamaktadırlar.

Kentler, küreselleşmenin rekabeti gerektiren süreçleri kapsamında dünya kentleri arasındaki konumlarını koruyabilmek için varlıklarını sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal güçlerle birlikte devam ettirmek zorundadırlar. Bir başka deyişle, kentler kalitelerini korumalıdır. Ancak zamanla kentlerin bazı bölümleri çöküntüye uğramakta ve gerek fiziksel gerekse de ekonomik olarak harap olmaya yüz tutmaktadırlar. Öte yandan kentlerde rastlanan yasadışı sağlıksız yapılaşma ve doğal afetler yüzünden dönüşümü zorunlu kılan alanlar yer almaktadır. Bu durumda kentle ulusal ve uluslararası sermayeyi çekmeye ve bir dünya kenti olmayı sürdürebilmek için dönüşümü gerektiren alanları sağlıklı bir biçimde yenileştirmek zorunluluğu doğmaktadır. Bu açıdan kentsel tasarım, kentsel dönüşümün başarılı olarak gerçekleştirilebilmesinde yararlı bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁰

Bu bağlamda kentsel dönüşüm-kentsel tasarım ilişkisi ortaya çıkmakta ve kentsel tasarımın bir dönüşüm uygulama aracı olduğu görülmektedir. Burada algılanması önem taşıyan öncelikli nokta ise, kentsel dönüşüm olgusu içeriğinde, bir uygulama aracı olarak ortaya çıkan kentsel tasarım kavramıdır.

Kentsel tasarım tanımı çeşitli araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Bir tanıma göre kentsel tasarım, mimarlık disiplininin bir branşı olarak yapıların ve çevresinin bütünsel bir anlayışla tasarlanmasını hedef edinerek, tüm yapılaşmamış çevrenin mimari ölçek ve tanımda tasarlanması ve düzenlenmesi olmaktadır.³¹ Bir başka tanımda ise, kentsel tasarım planlamanın alt dalı olarak görülmektedir. Buna göre kentsel tasarım, fizik-mekânların deneyime dayalı kalitesine daha ağırlık verilerek, çevrenin incelenmesi, tasarımı ve yönetimi üzerinde yoğunlaşan bir kent planlama alt dalı olmaktadır.³² Farklı toplum bölgelerinin ve yaşayanların

³⁰S. Cömertler, "Kentsel Dönüşümde Bir Araç Olarak Kullanılan Kentsel Tasarım Yarışmaları Üzerine Bir Tartışma", TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 2003 s.216

³¹A. Vardar, "Kentsel Tasarımın Farklı Çehreleri", Planlama, No.2 (6-16), 1997

³²M. Southworth, Theory and practice of contemporary urban design, TPR, vol. 60 No. 4, 1989 p. 369-402

çevresel ihtiyaçlarına, algılama değerleri ve kent alanları kullanma şekillerine uygun cevaplar arar ve geliştirir. Burada temel amaç, genelde kent görüntüsünü geliştirerek küreselleşen ana sermayeyi ve yatırımcıları kente çekmek, dolayısıyla da kentin ekonomik canlanmasını ve gelişmesini sağlamaktır. Diğer amaçlar ise:

- Bir karakter özelliği yaratma,
- Çevre kalitesi yakalamak ve sürdürmek,
- Eski ve yeni formu birbirine kaynaştırmak,
- Kentin doğal güzelliklerini korumak,
- Yeni ve çok boyutlu kentsel açık alanlar sağlamak,
- Kentin ve kent bölgeciliğinin güvenlik, sağlık ve refahını geliştirmek olarak ele alınmaktadır.

İçinde yaşadığımız çevre ile uyumlu, refah ve karakteristik mekanlar tasarlamak gereklidir. Kentsel tasarım aynı zamanda kent dokusunu kendi öz kimliğiyle bütünleştirmek için uygulanan kararlar doğrultusunda çeşitlik kazanmaktadır. Kentlerin kimlikleri ile özdeşleşen veya kentlere yeni kimlikler kazandırma amacıyla olan kentsel tasarım; temelinde kentleri planlamak, yenileyerek canlandırmak veya koruma altına almak amaçlarını da kapsamalıdır. Bu yönden oldukça geniş bir çerçevede değerlendirilmesi gereken çeşitli disiplinin ortak çalışmaları ile ortaya konan bir kavram olmaktadır. Kentsel tasarım, gelişme ve genişleme gayretlerine yönelik olarak özellikle son yıllarda kentlerin yeni imajları olarak da karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda kent alanlarında gerek toplumsal gerekse fizik-mekân anlamda kendini gösteren kalitesiz yapılaşma sürecinde çözüm olarak önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak kentsel tasarım, kente ait mekânın sınırlarını belirlemek için çaba gösteren disiplinler üstü, örgütlenmiş bir düzendir. Kentsel dönüşüm üst başlığı bağlamında kentsel tasarımın açıklanması bize, kentsel dönüşümün sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel mekâna yansımada uygulanacak olan bir yöntem, bir araç olmaktadır. Bu bağlamda TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından hazırlanan

bildiride, çağdaş, hızlı ve etkin bir “*kentsel dönüşüm*” yaratabilmek hedef alınarak bazı varsayımlar hazırlanmıştır. Buna göre:³³

“Varsayım 1. Çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm” için öncelikle bunu hedefleyecek, şehrin gelecekteki niteliğini belirlemeye yönelik, her şehrin nitelik ve ölçeği ile bağlantılı Bölge, Alt-Bölge, Metropolitan Kent, Kent Bütünü, Mahalle, Yaşam Çevresi ölçeklerinde (1/100000-1/50000-1/25000-1/5000-1/1000-1/500 vd) hazırlanacak “Stratejik” ve “Yapısal” (Strüktürel) çeşitli plan, kent tasarım ve projelerinin (yoksa) hazırlanması gereklidir. Var olan plan, tasarım ve projelerin de “koruma, sürdürülebilirlik ve çağdaşlık” kavramları doğrultusunda, yeniden ele alınması gereklidir. Ayrıca, üst ölçek çerçeve planlarından sonra kentsel tasarım ölçeklerinde detaylandırılacak “Özel Proje Alanları” ve/veya “Kentsel Tasarım Alanları / Kamu Proje Alanları” oluşturulmalı ve tasarlanmalıdır

Varsayım 2. Çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm” için, yukarıdaki hazırlıklardan sonra bunları gerçekleştirmeye yönelik yasal, yönetsel (idari), parasal (mali) ve organizasyonel (yönetsel) mekanizmalar geliştirilmelidir. Kentte koruma/dönüşüm/yenilenme süreçlerini tasarlamak ve gerçekleştirmede yetkili olan Yerel Yönetimler, kendi bünyelerinde “Planlama, Tasarım ve Uygulama”yı sahiplenecek, yönlendirecek ve denetleyecek etkin, yetkili bir birim oluşturmalıdır.

Varsayım 3. Çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm” için, yukarıda anılan plan, kent tasarım ve projeler günümüzde birçok kentte üretilmektedir. Bunların uygulanmasına yönelik mekanizmalar, parasal kaynak ve örgüt de günümüzde merkezi ve yerel yönetimler de bulunmaktadır. Ancak;

- Bu planlar (Bölge/alt bölge/kent), kentsel tasarım projeleri ve mimari projeler çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm”ü sağlayacak ölçek ve nitelikte değildir,

³³Mehmet Tunçer, “Kentlerimizi Çağdaş Altyapı ve Görünüme Kavuşturmak Hedefinde Planlama, Kent Tasarımı ve Plancının Rolü”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu , TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri, 11-13 Haziran 2003, İstanbul <http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm> Erişim Tarihi: 10.09.2012

- Bunları gerçekleştirecek yeterli parasal kaynak bulunmamaktadır, bulunsa bile kaynaklar gereksiz yerlerde kullanılmakta ve israf edilmektedir
- Ayrıca, planlar çağdaş, sürdürülebilir koruma, sağlıklılaştırma, yenileme ve dönüşüm kavramları, ilkeleri doğrultusunda hazırlanmadığı ve ağırlıklı olarak çok katlı “İmar”ı, “yıkıp yapmayı” hedeflediği için zaman içinde doğal ve tarihsel çevre kayıplarına yol açmaktadır.
- Merkezi ve yerel yönetimlerin iç örgütlenme yapılarında, birbirleri ile olan ilişkilerinde ve işleyişinde çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm”ü gerçekleştirmeyi engelleyen, geciktiren; gerekli uygulamaların yapılmaması sonucunu doğuran nitelikler bulunmaktadır,

Varsayım 4. Yukarıda anılan sorun ve darboğazların aşılabilmesi için “Merkezi ve Yerel Yönetimler” ile “Hukukçu”, “Ekonomist”, “Sosyal Bilimci”, “Çevreci”, “Plancı”, “Tasarımcı”, “Mimar”, “Peyzaj Mimarı”, “Altyapı Mühendisi” vb. tüm ilgili disiplinlerin bir arada, eşgüdüm içinde ve aynı hedef (çağdaş ve sürdürülebilir “Kentsel Dönüşüm”) doğrultusunda çalışmalar yapması gereklidir. Sivil toplum örgütlerinin de bu çalışmalara katkıda bulunması, denetleyici ve yönlendirici konumlarını sürdürmeleri gereklidir.”

Bu varsayımlardan yola çıkılarak, kent dokusu ya da planı, “*koruma, çağdaşlık, sürdürülebilirlik*” kavramları bağlamında değişim ve dönüşüm doğrultusunda ele alınmalıdır. Kentin var olan kimlik dizgesine ek ya da köklü bir değişim/dönüşüm algılaması çerçevesinde yeniden ele alınması sonucunda; yasal, yönetsel, parasal ve yönetsel örgütlenmesi gerçekleştirilerek, kentsel koruma, kentsel yenileme, kentsel canlandırma ve yenileşme süreçlerini tasarlamak, kentsel dönüşüm ile kentsel tasarım arasındaki etkileşimli yapı oluşturulmalıdır.

1.4. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Kimlik

Fiziksel mekanın bir kimliğe sahip olabilmesinin temel koşulu, yeri ve zamanı saptanarak bulunduğu coğrafi alana ait olabilmesiyle başlamaktadır. Arada bir zaman köprüsü oluşturmak, o mekanın geçmişteki anılarını doğru algılamada gerçek kimliğini ortaya çıkarmak, özelliklerini kaybetmeden onarmak ve bu doğrultuda sosyo-kültürel sürekliliği sağlamak amacını taşıyan kentsel dönüşüm, bu anlamda günümüz şartlarında önemli bir kavram olmaktadır. Fizik-mekan dokusunun dışı doğru zorlanması veya ilk karakteristik özelliklerin yitirilerek işlevselliğini kaybetme anlamında gerilim yüklenen kent alanları aslında yenileşmeye ihtiyacı olan kentsel dönüşüme zorlanan alanlar olmaktadır.³⁴Bu bağlamda kentsel dönüşümün içinde bulunduğu bu çıkmazın yok edilebilmesi için kenti tüm kapsamıyla (sosyal, coğrafi, fizik-mekan, kültürel ve ekonomik yapısı ile) bir bütün olarak değerlendirmek ve bir kent kimliği vererek oluşturulacak kentsel dönüşümün doğru sonucu ulaşabileceği anlaşılmıştır. Kentsel dönüşüm olgusu ile içi içe bir kavram olan kent kimliğini de açıklamakta yarar görülmektedir.

1.4.1. Kentsel Kimlik Olgusu

Kent kimliği, bir kent alanını diğer yerleşim alanlarından ayırt etmeye ya da farklılaştırmaya yardımcı olacak özellikler ve kente ait olduğu tartışılmayacak unsurlar olarak tanımlanmaktadır.³⁵ Bu tanım biraz daha ayrıntılı olarak ele alınırsa; kent kimliği, kentin görüntüsünü (imajını) etkileyen, her kent alanında değişik ölçek ve tanımlarla özgün nitelikler taşıyan; sosyal, kültürel, ekonomik, fiziksel, tarihsel ve şekilsel etkenlerle biçimlenen; kent yaşayanları ve yaşam şekillerinin oluşturduğu, devamlı olarak gelişerek geçmişten geleceğe uzanan zaman diliminin oluşturduğu anlam bütünlüğü olarak da tanımlanmaktadır.³⁶

³⁴S Birsal, E. Polat, N. Yılmaz, "Değişim-Dönüşüm Sürecinde Kimlik Arayışları ve Kentsel Yenileşme Kavramı" TMMOB Şehircilik Planlama Odası, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu 2003

³⁵K. Lynch, "The Image of the City", The MIT Press, Cambridge, 1960

³⁶Ş. Çöl, "Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi", Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 1998

Kent kimliğinin oluşumunda toplumsal etkileşimin de rolü büyük olmaktadır. Zira kent kimliği yalnızca doğal ya da fiziksel unsurlarla tanımlanmamakta, kimliği oluşturan önemli bir unsur olarak kentsel yaşam olarak da ortaya çıkmaktadır. Kimlik, bir kent alanını yorumlanabilir duruma getiren nitelikleri ortaya koyduğuna göre, diğer kentlerden farklı kılan karakteristik özelliklere de sahip olmalıdır. Kent kimliğini ayrıcalıklı yapan, sosyal ve fizik-mekân etkenler yerin kimliğini oluşturarak, kente diğerlerinden ayırt edilebilen farklı nitelikler belirlemektedir. Bu etkenler kent alanının ve mekânın karakteri ile anlamları olarak ele alınan üç bileşen olarak tanımlanmaktadır.³⁷

- *Yer karakteri:* iklim, bitki örtüsü, topoğrafya ve jeolojik oluşumun meydana getirdiği doğal ortam kapsamındaki özellikler olmaktadır.³⁸
- *Mekan karakteri:* yapısal karakter, dolu ve boşlukların yarattığı form, sembolik etki, kullanılan gereçler vb. bakımından oluşturulan biçim ve imaj olmaktadır. Mekânsal karakter, kentlerin tarihsel süreçleri içerisindeki sürekliliği sağlayan bağlantı unsurları olmaları çerçevesinde, kent belleği yönünden önemli simgesel değerlere sahiptir.
- *Anlam:* bir kentin kimliği geçmişteki toplumsal yaşantılar ve kültürlerin şu andaki kent mekânında somut duruma geçmiş ürünleri olmaktadır. Bu, süreç içerisinde farklı toplumların fiziksel mekânlarına, yaşamları, verdikleri mücadeleleri, acı ve sevinçleri gibi verilen anlamlar zinciri olmaktadır.³⁹

Algılanmasa bile her kentin bir kimliği bulunmaktadır. Bir kenti diğerlerinden ayrıcalık kılanın ne olduğu, kentin hangi özellikleriyle tanındığı, özelliği olmamasına karşın bir kentin, insanları neden etkilediği sorularının cevabını kimlik oluşturmaktadır.⁴⁰ Kent sakinlerinin kentsel mekan ile olan ilişkilerinde en önemli bölümlerinden birini mekan kimliği oluşturmaktadır. Kentlerde yaşayanların kentsel

³⁷M.N. Özer, “Kent Kimliğini Oluşum ve Değişim Sürecinde Konut Alanlarında Planlama ve Tasarımın Etkileri”, Gazi Üniversitesi, Ankara 1998, s. 14

³⁸Özer, a.g.e. 1998

³⁹A.Ulu,; İ. Karakoç, “Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi”, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı:29, Mart 2004, s.60

⁴⁰B. Erkmen, “Şehir Kimliği ve Şehir Mobilyası Üzerine” Arredamento Dekorasyon Dergisi, sayı:17, 1990

mekanı nasıl algıladıkları ve kullandıkları, nasıl özdeşleşip yaşama kavuşturdukları gibi konular oldukça önemlidir. Kent kimliği tek olarak değil, bir bütün olarak kentin geçmişiyle beraber şu ana gelebilmesini yani kent olmasını gerektiren tüm etkenleri içine alan kolektif bir sonuçtur. Bu bağlamda kentler açısından, kent kimliği kriterlerini veya kent kimliğini belirleyen özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kentin fiziksel yapısı
- Kentin sosyo-ekonomik yapısı
- Kentin kültürel birikimi ya da dokusu
- Kentin tarihsel gelişimi
- Kentin fizik-mekan özellikleri
- Kentin biçimsel ve görsel özellikleri
- Kentlinin yaşam şekli ve kalitesi
- Kentin işlevleri
- Kentin fiziksel çevresi ile toplumsal davranış ilişkisi
- Kent ve doğa bütünlüğü
- Kente ait alt yapı
- Kent tipolojisi⁴¹

1.4.2. Kentsel Kimliği Belirleyen Unsurlar

Kentler sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel boyutları olan karmaşık yapılar olduklarından dolayı kent kimliğini belirleyen unsurları fiziksel, toplumsal, işlevsel ve tarihsel unsurlar olarak değerlendirebiliriz.

⁴¹Çöl, a.g.e. 1998

Fiziksel Unsurlar:

Bir kente ait olan fiziksel özellikler o kentin diğerlerinden ayrılmasına ve değişik karakterlere bürünmesine neden olabilir. Yani fiziksel unsurlar sonucu bir yerleşim alanı kent kimliği niteliğini kazanabilir. Yerleşim bölgelerinin kent konumu kazanmasında fiziksel alt yapının gelişmişlik düzeyi oldukça önemlidir. Kentler, çok sayıdaki yapı ile ulaşım yollarından oluşmaktadır.⁴²

Geçmişte kentlerin bazıları dini özellikleri olan bir yapı olarak veya bir kale yakınlarında, bazıları ise tamamen politik kaygılar sonucunda oluşmuşsa da kentlerin statüsünü belirleyen ilk neden ulaşım olmuştur. Yollar, kent dâhilinde farklı yerlerde oluşan kent mekanlarını birbirlerine bağlayarak bir bütünü oluştururlar. Bu suretle de kente ait mekânların ve kentsel kimliklerin daha iyi algılanmasına katkıda bulunurlar. Sokaklar da kent kapsamındaki yapay unsurlardandır, özellikle eski kent sokaklarında rastlanan değişik ölçülerdeki zemin kaplama gereçleri gibi unsurlar mekan kimliğini de etkilemektedir.

Bazı kentler coğrafi özelliklerinden dolayı bir kimlik alabilirler. Örneğin Venedik Kanalları, Manhattan gökdelenleri, Paris'teki Eiffel Kulesi, İstanbul Boğazı gibi. Bunun yanı sıra kentin doğal özelliklerinin de kent kimliği üzerinde etkileri vardır. Bunlar da doğal ortamı oluşturan topoğrafya, bitki örtüsü, iklim ve jeolojik yapı olmaktadır.

Toplumsal Unsurlar:

Kent kimliği ile kentin toplumsal yapısı arasındaki bağlantı oldukça önemlidir. Sosyolojik bağlamda incelendiğinde kente ait olan toplumsal nitelikler şöyle sıralanabilir:

- Kent çok yapılı özelliği olan sosyal bir gruptur. (etnik gruplar, meslek ve kültür grupları)

⁴²E.G. İşbir, “Şehirleşme ve Meseleleri” Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1991

- Nüfus fazlalığına karşın yerleşim bölgesinin sınırlı olması sonucu nüfus yoğunluğu yaşanır.
- Kent insanları mekânsal açıdan yakın olmalarına karşın sosyal yönden uzaktırlar.
- Kent, kişiliğin, bireyselliğin ve serbestliğin gelişmiş olduğu bir ortamdır.
- Kentlerde insanlar arasındaki ilişkiler geleneksel biçimde değil formel ve rasyonel normlarla düzenlenir. Ancak genelde belirleyici olan hukuksal yönden resmi olan düzenlemelerdir.
- Uzlaşmaya yönelik, farklılaşmış iş örgütleri yaygınlaşmıştır.
- Yol ve ulaşım olanakları ile sosyal öğelerin mekânsal devingenliği ve sınıflar arasındaki sosyal etkileşim ileri düzeydedir.
- Kentler dinamik bir yapıya sahiptir, sosyal ilişkilere açık, sosyo-kültürel değişimlerin yoğun olarak yaşandığı yerlerdir.
- Kent, ekonomik olanaklar, sağlık, eğitim, bilim, sanat vb. açısından gelişmiştir.
- Bunların yanı sıra suç oranı yüksekliği, kazalar, alkol, uyuşturucu bağımlılığı, yoksulluk, kuralsızlık, yabancılaşma gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.⁴³

Kent kimliği, o kentte yaşayanlar tarafından oluşturulmaktadır. Kişilerin birbirlerinden farklı olan alışkanlıkları, değerleri, sosyal ve kültürel karakteristikleri, inançları kentlerin bir kimliğe bürünmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Kent yaşayanları tarafından bir kimlik oluşturulması için kişilerin ortak düşüncelere sahip olması gerekmektedir. Bireyler kendi deneyimlerini diğerlerine ilettiği gibi, teknolojik iletişim araçlarıyla daha geniş kitlelere de aktararak karşılıklı etkileşime girmektedirler.

⁴³A. Yörükhan, “Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri”, İmar ve İskan Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1968

Kişilerin birbirlerinden etkilenmelerinden dolayı simgeler ve imajlar daha geniş bir alana yayılarak kent kimliği daha da güçlenmektedir.

İşlevsel Unsurlar:

Günümüzde bir çok kent, o kentin varlığını sürdürmesini sağlayan ve o kente yaşam veren işlevleri ile anılmaktadır. Böylesi kentlerde genelde tek tip işlev ve iş alanı daha yoğun olmaktadır ve kent de bu sayede gelişmiştir. Bu kentlerde kimlik olgusu işlev bağlamında ortaya çıkar.⁴⁴

Bazı kentler endüstri işleviyle kendilerini gösterirken, bazıları da turizm alanında ön plana çıkmaktadırlar. Dolayısıyla bu kentler endüstri kenti, turizm kenti olarak nitelendirilmektedir.

Tarihsel Unsurlar:

Tarihsel unsurlarıyla kent kimliğine bürünmüş bir kentin bu kimliği geleceğe doğru iletmesi de gerekmektedir. Bunun için de tarihsel gelişim sürecinin iyi incelenmesi gerekir. Tarihsel süreç içinde oluşarak kentsel kimliğini günümüze kadar getirebilmiş çok sayıda tarihi kentlere rastlamak mümkündür. Ancak yerel yönetimlerin uyguladığı bazı yanlış stratejiler, savaş ya da doğal afetler gibi nedenlerden dolayı bu kentlerin tarihsel yapısı ve kimliği yok olma noktasına gelmektedir. Tarihsel öğeleriyle kent kimliği almış bir kentin kimliğini yitirmemesi açısından gerek yerel yönetimler, gerekse dünya çapındaki kuruluşlar tarihi kimlik kazanmış kentlerin önemini anlayarak bu unsurun korunup gelecek nesillere iletilebilmesi için ciddi girişimlerde bulunmaya başlamışlardır.

1.4.3. Kent Kimliğini Anlaşılır Kılma

Kentler yaşam biçimi bakımından benzerlik göstermelerine ve ana karakteristik özelliklere sahip olmalarına karşın, tarihsel gelişim süreçleri içinde geliştirdikleri bazı farklı yönere de sahiptirler. Kent kimliği bu uzun süreç içerisinde biçim kazan bir

⁴⁴Çöl, a.g.e. s.34

farklılık olmaktadır. Bir kentin ya da kentsel çevre; doğal, yapay unsurları ve sosyo-kültürel özellikleriyle algılanır ve bunlarla bütünleşir.

Kent kimliği; renk, insan, gereç, mimari, kent gürültüsü, sokakları gibi farklı alt sistemlerin karşılıklı etkileşimi yoluyla bir bütünlük içerisinde bir araya gelmesi olarak da algılanmaktadır. Bu bağlantılar içerisinde bir alt sistemin ön plana alınmasının söz konusu olabileceği ancak bunun kentin gerçek kimliğini belirlemede yeterince objektif olamayacağı da vurgulanmaktadır.⁴⁵

İnsan tarafından yapılmış çevreden kaynaklanan kimlik unsurları, yapay çevre öğeleri, kentte yaşayan insanların gereksinimlerinden kaynaklanan eylem alanları ve insan eliyle oluşturulmuş nesnelere oluşmaktadır. Yapma çevre öğesinin biçimi, yapısı, oranları, sembolik durumu ve kullanılan malzeme kent kimliğini orijinal yapan görsel etki bileşenini meydana getirmektedir. Yapay çevre unsurlarının fonksiyonel önemi veya kentin tarihi gelişme sürecinde kazandığı anlamın orijinal, simgesel değerinin yarattığı etki ise anlam faktörünü oluşturmaktadır. Farklı, şaşkınlık verici ve kopya edilmesi güç olan çözümleri belirlemek, başka bir deyişle eşsiz bir kent markası yaratmak için kentin özelliklerini anlamak ve anlaşılır bir konuma getirmek gerekmektedir.⁴⁶ Kent varlığının tamamlayıcı öğeleri olarak belirlenen değerlerle tanımlanan kent kimliği, kent markasının çıkış noktası olmaktadır. Dolayısıyla kent markalaşma sürecinin başlangıcı, kenti farklı kılan kimlik unsurlarını, pazarlama çerçevesinde öz marka değerlerini, doğru olarak belirtmek gerekecektir. Kent markası bu ana değerler üzerine kendini kurmaktadır. Burada amaç, kentin, kendi kimliğini özgün olarak tanımlayan temel kabul ettiği kimlik unsurlarına, çevre koşulları, kentler arası rekabet ihtiyaçları ve çağdaş yöntemlerden bağımsız olarak karar vermesi olmaktadır.

Kent kimliğini oluşturan unsurlar bir bütün olarak değerlendirilmeli ve birleştirilmelidir. Kent kimliğini kuran unsurların saptanması için öncelikle ortamın doğru olarak algılanması ve belirlenmesi gerekir. Burada kendin kendi dokusu kadar kent dışındaki ortamın yarattığı koşullar da önem kazanmaktadır. Kentin stratejik çevre incelenmesinin yapılması disiplinli bir bakış açısını gerektirir. Kent, sosyal ve tarihsel

⁴⁵M. Tapan, "Kentleşme ve Mimarlıkta Kimlik Üzerine", Yapı, 284, YEM Yayın, 2005

⁴⁶B. Florian, "The City As A Brand, City Branding: Image Building and Building Images, 20-31, Nai Uitgevers, Rotterdam 2002

bakımdan olduğu kadar mimari ve kent planlama ölçeğinde pazar analizleri aracılığıyla değerlendirilmelidir.⁴⁷

Küreselleşmeyle birlikte yerel ve bölgesel farklılıkların ortadan kalkması, küresel çapta tek kültürün oluşmasına ve bu kültür çeşidinin kentlerin asıl kimliğini ve orijinalliğini tehlikeye atacak şekilde yaygınlaşıp güçlenmesine neden olmaktadır. Kentlerin var olan değerlerine artık güvenilmeyeceği, özgün ve benzersiz nitelikte orijinal kimlikler geliştirmek zorunda kalındığı da savunulmaktadır.⁴⁸ Bu şartlar altında kentler, küresel monotonluğun artışıyla orantılı olarak kaybolmakta olan farklılıklar bazında kimlik oluşturmak gibi karmaşık ve çelişkili bir sorunla karşı karşıya kalındığı da belirtilmektedir. Bu sorunun çözümü ise kentin, basit, inandırıcı ve üzerinde tartışılmayacak kent kimlik unsurlarını belirlemektir. Bu unsurlar tartışmasız ve yalın imajlara dönüşerek insanları kendine çekecek, buna karşılık kent yaşayanları da kentin yeni ve kendine özgün kimliğinin sağlamaştırılmasına yardımcı olacaklardır.

1.4.4. Kent Kimliğini İmaja Dönüştürme

Kent imajı farklı şekillerde tanımlanmasına karşın, genelde fiziksel dış dünyanın insan belleğinde genelleştirilmiş bir görüntüsü olarak kabul edilmektedir.⁴⁹ Bir başka tanımda da çevre hakkında bir yargıya varılırken, çevrenin var olan konumunun bireyde uyandırdığı imaj ile bireyin kendi belleğinde var olan bireysel imajın karşılaştırıldığını ve çevrenin özelliklerinin bu karşılaştırma aracılığıyla belirlendiği açıklanmaktadır.⁵⁰

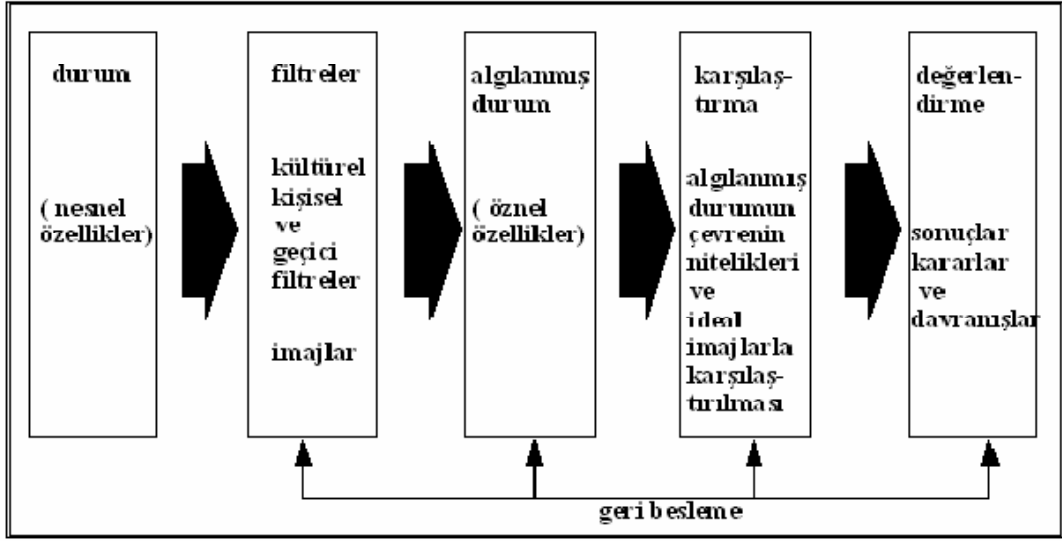
Kent imajı bireysel bir algı olarak değerlendirilir ve sübjektiftir. Herkes için de bu algılama düzeyi değişiklik göstermektedir. Bir kent, birey için doğup büyüdüğü, anılarını geliştirdiği bir yuvayı belirlerken, aynı kent bir başkası için karmaşa, kaos, suç yatağı, yaşanılmaz bir ortam olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte bireylerin kente ait imajları, onların kente karşı gösterdikleri davranış hakkında düşünce yaratmayabilir.

⁴⁷Nazım, Özer, Kent Kimliğini Oluşum ve Değişim Sürecinde Konut Alanlarında Planlama ve Tasarımın Etkileri, Gazi Üniversitesi, Ankara 1998, s. 14

⁴⁸Florian, 2002, a.g.e.

⁴⁹Lynch, a.g.e. 1960

⁵⁰H. Kahvecioğlu, "Mimarlıkta İmaj: Mekânsal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1998

Şekil 3. Çevrenin İmajlara Göre Değerlendirilmesi⁵¹

Kent imajı, insanların fizik-mekana yönelik düşünce, inanç ve izlenimlerinin bütünüdür. Bir yere ilişkin birçok düşünce ve inanç vardır. İmaj, mekana ilişkin tek bir inançtan daha fazlası olmakta ve belirli yere ait inanışların bütünü olarak değerlendirilmektedir. Kent imajları, bir kent alanı hakkında çok fazla olan duyuları görsel ve işitsel olarak geliştirmeye ve öncelikli bir duruma getirmeye çalışan zihnin bir ürünüdür.⁵² İnsan kentlerde, kentler de zihinlerde imajlar biçiminde var olur. Kotler, (1993), konum ve yer imajının, o alanı kullanan kişilerin tercihlerini etkileyen başlıca unsur olduğunu da vurgulamaktadır. Ancak kimlik olmadan bir imaj söz konusu olamaz. İmajı belirleyen değerler, kent kimliğini ortaya çıkaran unsurların doğru olarak tanımlamanın önemi de vurgulanır. Başarılı bir kent markası olarak algılanabilmek, kent yaşayanlarının belleğinde kentin sahip olduğu ana değerler üzerinden net olarak konumlanabilmektedir.

Kotler'e göre yerle ilgili imajlar, çok sayıdaki benzetimlerin basitleştirilmesini ve yer ile ilişkili bilginin parçalarını temsil eder. Kentin markalaşma sürecini de kent imajının kurulması, iletişimi ve yönetimi meydana getirir. Böyle olmasının sebebi de, kent ve yaşayanları arasındaki iletişimin algılar ve görüntüler yoluyla oluşmasıdır.

⁵¹Kahvecioğlu, a.g.e. 1998

⁵²Kotler, P.; Haider, D.; Rein, I. "Marketing Places: Attracting Investment, Industry and Tourism to Cities, States and Nations" The Free Press, New York, 1993

İnsan direkt olarak deneyim yoluyla veya film, resim, gösterimler gibi dolaylı yer görüntüleri kanalıyla yer olgusuna anlam kazandırmakta, imajlar yaratmakta ve belleğine yerleştirmektedir. Bu süreçte hassas olan nokta, duyular yoluyla edinilen bilginin nasıl işlendiği olmaktadır. Kent markalaşması, özellikle bu hassas nokta üzerinde yoğunlaşır yani belleğe ait imajlarla ilgilenir. Kent markasını yönetmek, belleğe ait imajlara, kentin hali hazırdaki konumunu ve gelecekteki ihtiyaçlarını ön plana alacak şekilde etkilemektir. Kentin o andaki imajı böylece ya geliştirilir veya değiştirilir. Bu sürecin sonunda oluşan kent markasının başarılı biçimde değerlendirilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için bazı ölçütleri sağlaması gerekmektedir. Bunlar da:

- Geçerli olma,
- İnanırcı olma,
- Basit, açık ve yalın olma
- Çekici olma
- Fark edilebilir olma

Marka imajı, kişinin bir markaya yönelik izlenimi, duygu, düşünce, inanç ve çağrışımlarının bütünüdür. Bir diğer deyişle imaj, bir markanın rekabet içinde olduğu kişilere göre nasıl algılandığı olmaktadır. Bir marka imajı, o markanın gerek güçlü ve zayıf noktaları, gerekse olumlu ve olumsuz yönleri gibi, genelden denetilebilir duyularının bir araya gelmesidir.⁵³ Kişilerin ve ürünlerin görüntülerini etkileyen birtakım etkenler olduğu gibi, kentlerin imajlarının da ait olduğu deyim etkenlerin varlığından söz edilebilir. Kent yerleşim bölgelerindeki gezilecek turistik alanlar, eğlence ya da dinlenmeler, alt yapı, ulaşım ağı ve harcamaları; sosyal, kültürel, tarihsel, mal ve doğa güzellikleri gibi niteliklerin, kent imajlarına yardımcı olacağı açıktır. Bu gibi karakteristik niteliklere sahip kentlerin diğerlerine göre daha üstün konumda olduğu söylenebilir.

⁵³Özdemir Şuayip.; Yusuf Karaca, (2009), Kent Markası Ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİB Dergisi, C.XI, S.II, s.117

Kent imajı kavramı, kent markasının oluşturulma sürecinde önemli bir yer tutar. Zira kent imajı bireylerin kente yönelik algılama ve izlenimlerinden meydana gelmektedir. Hedef kitle üzerinde olumluluk yaratılmak istenen imajın oluşturulması, rekabet üstünlüğü ve sürdürülebilir bir gelişimi sağlayacaktır. İmaj, kentiniç ve dış hedef kitlesi yönünden önemli olmaktadır. Turizm için olumlu bir kent imajı, kente uluslararası boyutta üstünlükler sunacaktır. Daha çok turizm amaçlı müşterinin kenti gezebilmesinde, yerin çekici bir imaja sahip olmasının rolü büyüktür. Kenti gezen kişilerin karar alma sürecinde, nesnel öğrenme düzeyi, edindikleri izlenimler, önyargılar, imgeler, beklentiler, duygu ve düşüncelerden meydana gelen imajın belirleyici olması söz konusudur. Turizm istatistikleri genel ölçüler içinde birbirleriyle eşit ülke ya da bölgelere akan turizm rağbetinin çeşitlilikleri konusunda ilginç rakamlar ortaya koymaktadır. Üçünün de Akdeniz ülkesi olarak aynı iklim kuşağında yer almaları ve benzer çekiciliklere sahip bulunmalarına karşın, İspanya'nın Yunanistan ve Türkiye'den daha fazla turist çekebilmesinin nedenleri sahip oldukları özgün şartlardan ziyade sahip oldukları imajdan kaynaklanmaktadır.⁵⁴

Kent imajının tanımlanması, kentin markalaşması için en çok önem verilen konulardan biridir. Bu nedenle kent markalaşması sürecinde imajın belirlenmesine ilişkin çalışmaların saptayıcı olduğu düşünülmektedir. Bu durumda, imajın belirlenmesi için hangi etkenlerden yararlanılması gerektiğinin bilinmesi önem kazanmaktadır. Yalnızca Avrupa'da birbirleriyle rekabet içinde olan yaklaşık 150.000 yerleşim ünitesi bulunmakta ve hepsi güçlü ve seçkin bir imaj ile potansiyel müşterileri çekmeye çabalamaktadırlar. Benzersiz ve farklı bir imajı olmadan, çekim gücü olan bir yerin bile, rekabetin yoğun olduğu bu pazarda dikkat çekmesi zor olacaktır.⁵⁵

Kentlere yönelik imaj çalışmaları yapılırken, kent yaşayanlarının görüşlerinin önemsendiği de gözlenmektedir. Gerçekte kentin potansiyel müşterileri durumunda olan kent dışında yaşayan kişilerin (turistler, sermaye sahipleri vb.) görüşlerine daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Bu kesimlerin görüşleri doğrultusunda edinilen kent

⁵⁴Çağatay Ünüsan, / Mete, Sezgin, (2005), Turizmde Strateji Eksenli Pazarlama İletişimi,Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Birinci Baskı, Konya, s.166

⁵⁵Muhterem İlgüner / Christer Asplund (2011) , Marka Şehir, Markating Yayınları,İstanbul, s.79

imajının, daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Nitekim kent imajının, kent kimliği oluşturulması sürecinde çok önemli katkılar yapacağı açıktır.

1.4.4.1. Kent Marka İmajı

Marka kimliği ile marka imajı arasında önemli bir etkileşimin söz konusu olduğu söylenebilir. Marka kimliğinin belirli ve doğru yollarla tüketiciye yöneltilmesinin, marka imajına olumlu katkılar sağlayacağı bir gerçektir. Hatta marka imajının oluşturulmasındaki en etkin unsurlardan birinin, markanın kimliği olduğu bile söylenebilir.

Marka kimliği oluşturulurken, markanın imajını aksettirmek ve güçlü kılmak için, bir takım araçlara başvurmak söz konusu olmaktadır. Bunların arasında; marka adı, gerekli bir sözcük, bir motto, bir renk, bir simge de sayılabilir. Bu araçların tutarlı olması ve bir tek mesajı vurgu yapması oldukça önemlidir. Kent kimliğini oluşturan unsurları, daha önce de belirtildiği üzere doğal ve insan eliyle yapılmış çevreden kaynaklanan kimlik öğeleri şeklinde sıralamak mümkündür. İnsanın bulunduğu ortama yönelik kimlik unsurları, temelde, var olan kültürel yapı ile bütünlük kazanmıştır.

Kentin doğal, insan kaynaklı ve yapılanmış çevresinin orijinal özellikleri, kent için özel bir durum ve gitgide kente yönelik fonksiyonlarından ayırt edilen özel bir işlev yaratır. Buradaki görev ise, kent kimliğinin kaynağını oluşturur. Kent kimliği uzun süreç içinde şekillenir ve kentin coğrafi bütünlüğü, kültürel düzeyi, mimarisi, bölgesel adet ve gelenekleri, yaşam biçimi gibi özelliklerin karışımı olarak kente şekil verir.⁵⁶ Kent kimliği, kent markasını idare eden ortakların kentin nasıl algılanması gerektiği şeklindeki belirlemelerini açıklamaktadır. Bir başka deyişle kent paydaşlarının, istenen biçimde algılanması için kente yükledikleri anlam olmaktadır. Kent kimliği, kent imajı yaratma ve şehrin konumunun belirlenmesi sürecinde anahtar bir etkidir. Kent kimliği, kentin yansıtılmak istenen yüzü olarak tanımlanabilir.

⁵⁶ Suher, Hande “Ülkemizde Metropolitanlaşma Sürecinde Kent Kimliği Sorunsalı, Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları I. Sempozyum Bildirileri (15-16 Ekim 1998)”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayın No: Ytü. Mf. De-99.0499, 1999, s. 356

1.4.4.2. Kent Marka Kimliği

Kent markası, kentle onu ziyaret eden kişi arasında duygusal bağ oluşturan, ziyaretçinin kente yönelik düşüncelerini oluşturduğu ve kenti diğerlerinin yanında daha belirgin kılan, farklı olmasını sağlayan bir pazarlama ögesidir.

Kimlik kişiye yönelik ruhsal, fiziksel ve sosyal özellikleri tanımladığı gibi; kente ait olarak da bu nitelikler kentin coğrafi yapısını, tarihsel ve kültürel dokusunu, altyapı/üstyapı durumunu, kent planlamasını, kentteki ulusal örgütlerin sayısı ve karakteristik özelliklerini, bölge halkının niteliğini, kenti çekici kılan olanakları ve tüm bu fiziksel özelliklerin karışımından oluşan öyküleri anlatmaktadır. Kent kimliği bir yönden geliştirilmeye açıkken (*alt yapı gibi*), bir diğer yönden de kendi içinde olan ve değiştirilemeyecek özellikleri (coğrafi konum, tarihi ve kültürel geçmiş gibi) kapsar. Kent, hedef kitleyle olan ilişkisinde yalnızca geliştirilebilir özelliklerde değişiklik yapabilecektir. Bundan dolayı da kent, hedef kitlesine uygun olan gelişme ve değişimleri planlamalıdır.

Turistik pazarlamada kentlerin önemi gitgide artış göstermekte, bazı kentler tek olarak bile ülkesinden daha fazla turist çekebilmektedir. Bu durum turizm ve tanıtımda kentlere öncelik vermeyi, kentleri markalaştırmayı gerekli kılmaktadır.⁵⁷ Kent markası açısından stratejik planlama kavramının Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan stratejik planlamaya yönelik hükümlerin yürürlüğe girmesiyle ayrı bir önem kazanmıştır.⁵⁸ Kamu idarelerine verilen görevler de kanunda belirtilmiştir:

“Madde 9- Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.”

⁵⁷Kahvecioğlu, a.g.e. 1998

⁵⁸5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kabul Tarihi: 10/12/2003, R.G. Tarihi: 24/12/2003 Sayı: 25326

1.5.Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Politikalar

1980' li yıllarla birlikte kentlerin gündeminde önemli bir yer tutmaya başlayan kentsel dönüşüm projeleri yerel yönetimler için önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Kentsel dönüşüm projeleri, kentlerin çöküntü alanlarının iyileştirilmesi ve gecekonduların yerine daha sağlıklı yaşam çevreleri üretiminin kolaylaştırılması için büyük önem taşımaktadır. Ancak ne yazık ki kentsel dönüşüm projeleri, dönüşüm alanlarının ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel yapısının uzun vadeli olarak iyileştirilmesini hedeflemekten çok yerel yönetimler ve farklı çıkar grupları için bir gelir kaynağına dönüşmeye başlamıştır. Bu durum da projelerin temel hedeften sapmalara ve sağlıksız kentsel çevrelerin oluşumuna yol açmaktadır.⁵⁹

Sürdürülebilir politikaları ortaya çıkaran dönüşüm çalışmaları, yetki ve sorumlulukların yeniden alınıp düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede yerel düzeyde kamu ve özel sektör paydaşlarıyla birlikte tüm katılımcıların içine alınabileceği bir ortamın hazırlanmasına ve geleneksel örgütsel yapılanma projelerine has oluşumlara da gereksinim vardır. Kentsel dönüşüm projelerini geleneksel planlama araştırmalarından farklılaştırmasına nitelikler de bunlar olmaktadır. Uygulanabilir projelerde merkezi ve yerel yönetimlerin ortak güçleri, politikaları, stratejileri ve kaynaklarının yanı sıra ayrıca sivil toplum kuruluşlarının, düşünce merkezlerinin ve özel sektör katılımcılarının katıldığı bütünleşmiş gruplara gereksinim duyulmaktadır.

Kentsel dönüşüm projeleri ile oluşturulmak istenen bir yapı, ancak güçlü kılınmış yerel yönetimlerle başarılı olabilmektedir. Dönüşümü oluşturacak uzak görüşlülük, bu kalifiye yapı içinde geliştirildiği takdirde kalıcılık kazanıp başarıya ulaşmaktadır.⁶⁰ Kentsel dönüşüm projeleri, kentleşmenin hareket alanı olarak kent planlama, kent tasarım ve kent koruma dallarının uygulama araçları durumuna gelmişlerdir. İleri düzeydeki kentsel projeleri de içeren dönüşüm projeleri, kentsel canlandırma, yeniden oluşturma ve yenileşme projeleri gibi yeni yaklaşımlar, ekonomik yeniden yaşama döndürmeyi hedefleyen işlevsel değişimler sonucunda ve kentlerin yeni

⁵⁹Z. M Akkar, Kentsel Dönüşüm Üzerine Batıdaki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye, Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2006/2 ISSN 1300-7319, s. 29-38, Ankara, 2006

⁶⁰ Deprem Gerçeğinde Sürdürülebilir Mahalle Yenileşmesi İçin Eylem Planı ve Projesi: Zeytinburnu Yerleşmesi Pilot Alanı Model Önerisi" M.S.G.S.Ü. Şehir Bölge Planlama Bölge Çalışması 2005

kimlikler kazanması amaçlarıyla oluşmuşlardır. Günümüzde kentlere yönelik ekonomik politikalar, ulusal ve yerel ekonominin gelişimine katkıda bulunan güçler olarak görülmektedir. Bu nedenle dönüşüm projeleri ekonomik gelişim içinde anahtar sermaye olarak güncellik kazanmakta ve gündemde yerini korumaktadır.⁶¹

Bu bağlamda kent yönetimleri bütünsel olmayan parçacı bakış açılarının içerdiği sosyal, ekonomik, mekânsal riskler ve tehditlerdir. Dolayısıyla kentin hücresel kesimlere bölüdüğü, daha geniş alanları kapsadığı, diğerlerinin dışarıda bırakılmasıyla özel yaşam ve kullanım alanları oluşturulduğu ve bu durumun da kentin yeniden yapılanmasında hatalara yol açtığı ileri sürülmektedir.⁶² Bunun yanı sıra bir başka görüş açısı ise; kent alanlarında çağdaş yapılaşmanın ve kültür mirasının korunarak değerlendirilmesinde önemli yere sahip olan güncel sorunların çözümünde, kentsel projelerin bir araç olduğu ve kentsel parçalanmalara karşı mücadelede yenilenmeyi savunan görüş olmaktadır.⁶³

Kentsel dönüşüme yönelik projelerin, kent planlamasında önemli bir yere sahip olduğunu ve planlamada önemli bir araç olduğunu savunan projeler ise⁶⁴;

- Kent bütünlüğü ile bağlantılı kentsel yapıyla bütünlük kazanan ve yeni işlevler kazandıran, canlılık veren projelerdir.
- Sürdürülebilir özellikleri vardır ve kent dönüşümünde sürekliliği sağlarlar.
- Master planla bağlantıda olan ve üzerinde araştırmalar yapılan konuyu bütünselliği içinde değerlendirerek geliştiren ve gündeme alan projelerdir.
- Sağlıklı hale getirme ve araziye değer kazandırma araçlarıdır.

⁶¹M. Balamir, "Türkiye'de Kentsel İyileştirme ve Dönüşüme İlişkin Güncel Öneri ve Modeller", MİMARLIK, 322, 2005b, s.32

⁶²Yıldırım, E. a.g.e. 2006 s.18

⁶³Balamir, a.g.e. s.28

⁶⁴M. Çubuk. "Büyük Kentsel Projeler, Tasarım ve Uygulama Yöntemleri, Teknikleri ve Araçları", Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu" 1993. Erden D., M.S.G.S.Ü. Doktora Tezi, 2003

- Kentsel yaşam çevresinin düzenlenmesinde kullanılan iyileştirme araçlarıdır.
- Devlet, yerel yönetim ve özel sektör gruplaşması örnekleridir.
- Oluşturulmaları için mali kaynak modelleri gerekmektedir.
- Yeniden gözden geçirilen değerlendirmelerle kamulaştırma söz konusu olmadan da kendi kendine yeterli parasal yöntemlerle yapılabilirler.
- Kente yönelik büyük ve kapsamlı projelerde kamu yararı temel alınmalıdır.

Kente ilişkin oluşturulan tüm projeler; kamu denetiminde olarak, ulusal ve yerel standartlarla uyumlu olan projelerdir. Kentsel dönüşüm projeleri, genellikle kullanılmayan, boşalan eski endüstri alanlarının yeniden işlerlik kazandırılması sürecinde oluşmaktadır. Dönüşüm projelerinde bu tür terk edilmiş alanların seçilmesindeki nedenler; var olan altyapı olanakları, mülkiyet durumu, geniş alanlara duyulan gereksinim ve ulaşılabilirlik olarak sıralanabilir. Kentin gelişmesi ve yerelleştirilmesi ile dönüşüme açılan bu alanların bütünsel değil de, parçalar halindeki gelişimi ve dönüşümü, bir yandan kent kimliği ve imajı yönünden olumsuz etkilerde bulunurken, diğer yandan da tüm projelerin kent görünümü ve gelişme stratejilerinden bağımsız olarak ele alınması ve karmaşık yapılaşma gibi yan etkilere de yol açabilmektedir.⁶⁵

Kentsel dönüşüme açılan alanlar yeni işlevlerle doğrudan bağlantılı olarak, ekonomik hedeflere öncelikle kısa vadede projelendirilmektedirler. Öncelikle eski endüstri bölgeleri ilk aşamada dönüştürülen alanların başında gelirler. Bu bölgelerin yeni işlevleri ise, kentin ekonomik açıdan daha fazla yararlanacağı işlevler olmaktadır. Bunun esas nedeni kent ekonomisinin yalnızca kent sakinleri için değil, kent alanı hatta ulusal ölçülerde canlandırıcı etkiye sahip olmasıdır. Kent hücrelerinin bu şekilde ekonomik yeterliliğe göre değerlendirilmesi, kısa vadeli çözümler oluşturulmasına yol açmaktadır. Bu kategorideki proje bölgeleri, kent sınırları dahilinde bir araya gelerek

⁶⁵G. Kara, , Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, 11.Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 26Nisan 2007, Ankara

çoğunlukla birbiriyle bağlantılı olan yan parçacıkları meydana getirmekte, parçaların yan yana sıralanmasıyla da kesyap biçimi kolaj kentlerini oluşturmaktadırlar. Ancak bu çeşit projelerin, bir kent imajı içinde değişik roller üstlenen ve kent imajının gelişmesine katkıda bulunan unsurlar olarak ele alınması gerekmektedir.

Harvey'e göre, kentlerde yenilenme ve yeniden canlandırmanın yerini alan projeler kolaj (*kesyap*) kentlere yol açmaktadır. Bu tür kentlerin ortaya çıkmasının, kent imajı yönünden yaratacağı sorunlar şöyle özetlenebilir.⁶⁶

- Kentsel alanları parçalaması,
- Birbirinden bağımsız ve özelleşmiş alanlar yaratması,
- Sosyal farklılaşmayı mekânsal olarak desteklemesi,
- İşlevsel açıdan yeni olan kentsel alanların kısa vadeli ön görüşler sonucunda oluşması,
- Bu alanların geniş zaman diliminde yeni terk edilmiş alanlar olarak ortaya çıkması riskini taşıması,
- Kent alanlarının uzun vadeli gelişme ve koruma yöntemleriyle çatışma içine girme riskini içermesidir.

Kentsel dönüşüm projelerinin, bir üst plana ve stratejik yaklaşımlara bağlı olarak geliştirilmeleri ile proje alanlarının birbirlerine ve kente eklenerek görevdeşlik yaratmaları sağlanır.⁶⁷

Kentsel projelerle oluşturulan yeni alanların kentle bütünleşme noktasında stratejik planlamanın önemi ortaya çıkar. Stratejik planlama, kent için vizyon ve hedefler geliştirirken, kısa dönemli uygulamalara da olanak tanıyan esnek bir yapıya sahiptir. Stratejik planlama kentlerdeki mekânsal, sosyal ve ekonomik gelişmeyi,

⁶⁶D. Harvey, "Postmodernliğin Durumu", Çev. Savran, Sungur, Metis Yayınları, İstanbul, 2006 s.86

⁶⁷M. Castells, / J. Borja, (1997) Local and Global Management of Cities in the Information Age, London, Earthscan Publications Ltd. S.152

kentsel yenileşme politikaları ve kentsel dönüşüm projeleri ile yönlendirmektedir. Stratejik planlamanın temel yaklaşımları şunlardır:

- Uzun vadeli hedefleri kısa dönemde gerçekleştirecek eylemler yaratma özelliğine sahip olması,
- Kaynakların etkili kullanımını tanımlaması,
- Sorun alanları için etkin projeler geliştirmesi,
- Gelecek için vizyon sağlaması,
- Yeni bakış açısı kazandırması,
- Tarafsız olması,
- Gerçeği kurmacadan ayırt etmesi,
- Kamu ve özel sektörler arasında işbirliği sağlaması,
- Katılımı ve uzlaşmayı sağlaması.

Bu yaklaşıma göre kentsel projeler, fonksiyon alanları ile sosyal gruplar arasındaki parçalanmayı ve ayırımı arttırarak küreselleşmenin kent üzerindeki olumsuz etkilerini güçlendirmektedir.

Türkiye’de kent planlama programı 2000’li yıllardan itibaren başlayarak kentsel dönüşüm üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu süreç içinde programın dayandığı veriler ve dayandığı temeller kendi içinde değişikliğe uğramıştır. Bunun esas nedeni de sınırlı sayıda yürürlüğe geçmiş olan yasalardır. Özellikle 2004 tarihinden sonra yürürlüğe giren yasalar Türkiye'nin kentsel dönüşüme yönelik tüm açıklamaların değişmesini sağlamıştır. Kentsel dönüşüme yönelik çıkarılan yasalar;

- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa,⁶⁸
- 5393 sayılı Belediye Kanunu,⁶⁹
- 5273 sayılı “Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması İle Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun”,⁷⁰
- 5162 sayılı Toplu Konut Kanunu’nda ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Toplu Konut İdaresi Başkanlığına Ait Bölümünde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,⁷¹
- 5226 Sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,⁷²
- 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun,⁷³
- 5104 Sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Kanunu⁷⁴ olmaktadır.

Türkiye’de kentsel planlama dizgesi; kent yapılaşmasının gerisinde, esnek bir yapısı olmayan, geniş içerikli planlama yönetiminin, yeterli düzeydeki katılım ve etkinliğinin gerçekleştirilmediği bir yapıda olmaktadır. Bu açıdan planlama; tarihi eserlerin ve ortak yaşam kaynaklarının kaybında, yeterli araç gereçsiz mekânsal

⁶⁸<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>Erişim Tarihi 25.09.2012

⁶⁹<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html> Erişim Tarihi: 25.09.2012

⁷⁰<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1429.html>Erişim Tarihi: 25.09.2012

⁷¹<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5162.html>Erişim Tarihi: 25.09.2012

⁷²http://www.alomaliye.com/kultur_tabiat.htmErişim Tarihi: 29.09.2012

⁷³<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5366.html> Erişim Tarihi: 26.09.2012

⁷⁴<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1350.html>Erişim Tarihi: 26.09.2012

gelişiminde, ek bayındırlık haklarının dağıtılmasında ve yasa dışı yapılaşmanın yasallaşmasında bir araç olarak kullanılmıştır.⁷⁵

Yerel yönetimler; araştırma merkezlerinin sivil toplum kuruluşlarının ve meslek odalarının eleştirilerini dikkate almadan, hazırlama ve onay süreçlerinde tek yetkili oldukları planları / projeleri acil olarak hayata geçirmektedirler.⁷⁶ Ülke genelinde ve kentlerde gerek politik partilerle organik bağı olan gerekse yerel yönetim bünyelerinde ya da bağımsız, ciddi ve güvenilir düşünce merkezi olarak proje üretilip araştırma yapacak sivil toplum kuruluşlarına olan gereksinim de gitgide artmaktadır.⁷⁷

Kentsel dönüşüm projeleri, uzun dönemli projeler olmaktadır. Bu projelerde, örgütsel yapılar değişkenlik gösterebilir de, çeşitliliği grupları arasında süregelen birlikteliklerin oluşturulması ve sürdürülmesi gerekmektedir. Kentsel dönüşüm projelerinin sürdürülebilir olmasındaki diğer önemli etken, ilgili grupları tarafından projelere sahip çıkılmasının ve eyleme geçirilen ortak çabanın sürekliliğinin sağlanmasıdır. Dönüşüme yönelik planlamalarla, yenilenmesi ve canlandırılması düşünülen alanlardaki mekânsal değişikliklerin yanı sıra, o bölgede yaşayan insanların yaşamlarında da büyük değişikliklere uğramaktadır. Bu bakımdan kent yenilemesi ve dönüşümü, vatandaşların planlamaya katılımının en fazla olacağı bir planlama türü olmaktadır. Kentsel dönüşüm genelde, yenilenmesi gerekli görülen bölgelerde yaşayan insanların yaşam şartlarını iyiye götürmek, o bölgelerin mekânsal hatta toplumsal sorunlarını da azaltmak amacıyla yapılır. Burada yapılmak istenen, dönüşüm alanlarında yerleşmiş bireyleri başka yere gitmeye zorlamak değil, bireyleri yenileme sürecinde kazanmak olmaktadır. Bu işlem gerçekleştirilirken yapılacak olan fiziki geliştirme planlaması ve bunların zemine uygulanması ile var olan arazi ve mülk yerindeki altyapının yenilenip, mülkiyeti kullanım durumu güncellenecek, sağlıklı ve yaşanabilir kentsel mekânlar oluşacaktır. Bu çerçevede kentsel dönüşüm, kentlerin yenilikçi bir anlayışla tekrar

⁷⁵E Koç, A.,Gül, Kentsel Dönüşümde İmar Uygulama Araçları. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 11-13 Haziran 2003, İstanbul

⁷⁶H. Çağla, , Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Mülkiyet Kullanımına Olan Etkisi Üzerine Bir Araştırma Ve Konya Örneği,S.Ü FBE Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007

⁷⁷Ziya Güney, Yerel Yönetimler ve Araştırma Merkezleri Raporu 25.03.2012

http://www.ziyaguney.com/index.php?option=com_content&view=article&id=771:yerel-yoenetimler-ve-aratirma-merkezler-&catid=54:aratirma-ve-raporlar&Itemid=220 Erişim Tarihi 02.10.2012

değerlendirilip fizik-mekân kalitesini yükseltmede önemli bir araç olarak ele alınmalıdır.⁷⁸ Kentsel dönüşümde sürdürülebilir kentlerin meydana gelmesindeki önemine dayanarak, bu projelerin oluşumunda

- Kent sakinlerinden oluşan bir “yerel halk konseyinin” danışmanlık ve yönlendirme hizmetine,
- Harita ve kadastro mühendisleri, kent bölge plancıları, mimarlar, ekonomistler, sosyologlar, çevreciler ve hukukçulardan oluşan bir teknik komitenin yerel yönetimlere danışmanlık hizmetine,
- Kent planlarının uygulanması ve denetimi hususunda sorumlulukları olan yerel yönetim temsilcilerine,
- Merkezi yönetim temsilcilerine (*yerel yönetimi denetlemekle görevli*),
- Sivil Toplum kuruluşları (*dernekler, düşünce merkezleri, vakıflar, birlikler*) ve arazi sahibi gibi konuya yakın olanlar, hep birlikte yer almalıdır.

Kent konseylerinin yapılaşmalarında, özel bütçeleri, personeli, vb. olan bir kamu örgütü gibi olması düşüldüğü gibi, belediyeden bağımsız, mali açıdan sivil toplum kuruluşlarınca desteklenen tamamen sivil bir kuruluş şeklinde olması gerektiğini inananlar da bulunmaktadır. Yani kent konseylerinin yapısına yönelik görüşler, bir açıdan uygulayıcı bir kamu örgütü gibi ekipmana sahip olması ve bu şekilde etkinliklerini sürdürmesi şeklinde iken, diğer açıdan yalnızca kente ve kentlilere yönelik görüşler üreten bir düşünce merkezi olması gerektiği şeklinde olmaktadır.

⁷⁸ Çağla, H., a.g.e.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİ OLGUSU

Toplumsal yaşamda uyumun sağlayacağı gelişme ve kalite mekânlarda kendini göstermektedir.⁷⁹ Bu nedenle toplumsal yaşamın değerlerini ve kentsel yaşam ortamının kalitesini de kamusal alanlarda görmek mümkündür. Kentlerdeki kamusal alan, halkın yararlanması, denetimi ve dönüştürmesine olanak sağlayan alanlar olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, kentsel tasarımda önemli olan, yalnızca sadece yapıların kendisi değil, bu yapıların birlikteliğinden oluşan ara mekânlar olan kentin kamusal alanları olmaktadır.⁸⁰ Bu tür alanlar üzerinde yapılan projeler çalışmalarında daha çok kentsel dönüşüm yaklaşımları ile karşılaşılmaktadır.

Günümüzde geleneksel yönetim; devlet, demokrasi, yerel yönetimler ve politika kavramları ile, bunların birbirleriyle olan bağlantılarını yeniden tanımlamaya neden olan köklü ekonomik, politik, sosyal ve düşünsel dönüşüm ve değişimleri yaşamıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş döneminde ulus devletlerin, küreselleşme ve uluslararası kuruluşların baskısıyla karşı karşıya kalmasıyla yerel yönetimler ön plana çıkmıştır. Bunun sonucunda çözülen geleneksel politik, ekonomik ve sosyal kurum ve süreçler yeni baştan oluşturulmaya başlanmıştır.⁸¹ Dünyanın her köşesinde kentler, küreselleşme ve kentsel değişimlerden dolayı derin bir dönüşüm süreci geçirmektedirler. Yerel yönetimler de kentleri farklı alanlarda konumlamak ve kentlere verecekleri rollerle küresel alanda merkeze yerleştirmek arayışına girmişlerdir. Bu yeniden yapılanma sürecinde sahip oldukları potansiyelleri de gözden geçirmeleri de yaratıcılıkları sayesinde gerçekleşmektedir. Bu nedenle denilebilir ki, günümüzde kentler artık yaratıcılıklarıyla ölçülmektedirler.

Bununla birlikte, dünyadaki değişimlere paralel olarak kent insanının gereksinimleri de her geçen gün değişim göstermektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler, vatandaşların düşüncelerini, beklentilerini anlama ve bunlara cevap verebilme çabası

⁷⁹Z.F Otaner, Keskin, A. “Kentsel Geliştirmede Kamusal alanların Kullanımı” İTÜ dergisi/a mimarlık, planlama, tasarım, cilt: 4 sayı:1, 2005, s. 107-114

⁸⁰G. Tankut, “Kentler”, Bilim Teknik Dergisi Yeni Ufuklara Eki, Aralık, 2002, s. 13

⁸¹İlhan Tekeli, “Katılımdan Beklentilerimiz Zaman İçinde Nitelik Değiştiriyor” Ada Kentliyim, No:3, 1996, s.23-24

içine girmişlerdir. Son yıllarda yaşanan değişimlerle birlikte toplum gereksinimleri arttığından yerel yönetimler bu gereksinimlere cevap verebilme açısından kendi durumlarını ve potansiyellerini gözden geçirmeye başlamışlardır. Bu nedenle kuruluşları sistematik ve proaktif bir şekilde geleceğe hazırlanmak yolundaki etkinliklerinde desteklemeye ve yeni fikirlerin üretilmesi için organize bir tartışma mekânlarına gereksinim duyulmuştur. Analiz ve tartışma ortamlarında farklı düşünce sahiplerini bir araya getirerek, farklı görüşlerden yaratılan sentezle uzun vadeli stratejiler oluşturmak ve yararlanılması için kamuoyunun bilgisine sunmak düşüncesiyle kurulan “*düşünce merkezleri*” (*think tank*) bu amaçları gerçekleştirmekte başvurulan çağdaş yöntemlerden biri olmaktadır.

2.1. Genel Olarak Düşünce Merkezi (*Think-Tank*) Kavramı

Düşünce merkezi ya da araştırma merkezi olarak ele alınan olgu, genel olarak Amerikan literatüründen alınan “*think-tank*” olarak bilinmektedir.⁸² *Think-tank* kavramı düşünce merkezi anlamına gelmekle beraber, bu terim yerine *kamu politikaları araştırma enstitüsü*, *araştırma merkezi*, *düşünce küpü*, *düşünce deposu*, *düşünce kuruluşu*, *düşünce üretim merkezi*, *akıl deposu* veya Almanya’da kabul edildiği gibi *düşünce fabrikası* (*denkfabrik*) kavramları da benzer şekilde kullanılmaktadır.⁸³ Bununla birlikte think tank yerine kullanılacak bir kavram üzerinde henüz görüş birliğine varılamamıştır. Amerikan yazınında bazen bu kavram yerine Kamusal Siyasa Araştırma Enstitüsü (Public Policy Research Institute) ifadesi de kullanılmaktadır. Avrupa’da ise 1960’lı yıllardan başlayarak bazı çevrelerce düşünce fabrikaları olarak ele alınmıştır. Tüm bu farklı terimsel dizge ile ilgili yaklaşımlara karşın günümüzde genelde “*think-tank*” kavramı daha çok tanınmaktadır.⁸⁴ Bununla birlikte bu terimin ortaya çıkardığı belirsizliklere açıklık kavuşturmak amacıyla, değişik çevreler tarafından kullanılan anlamlara değinmekte yarar vardır.

⁸²Cansu Çamlıbel, “Düşlüyor, Düşünüyor ve Karar Aldırıyorlar” http://www.hurriyet.com.tr/pazar/17844234_p.asp erişim tarihi: 3.10.2012

⁸³Murat Kirişçi, “Düşünce Kuruluşlarının Etkileri ve Önemi” Time türk <http://www.timeturk.com/tr/makale/murat-kiris/dusunce-kuruluslarinin-etkileri-ve-onemi.html> erişim tarihi: 2.10.2012

⁸⁴Küresel Sorunlar Platformu....a.g.e.

Think-tank'ler sosyal bilimler yazınında göz önüne alınmamış ve ilgi gösterilmemiş bir olgudur. Günümüzde, think-tank olarak bilinen düşünce merkezlerinin sayısı o derece artış göstermiştir ki; neden ortaya çıktıkları, nasıl uluslararası alana yayıldıkları, politik karar alan organları nasıl etkiledikleri ve global dünya ile nasıl bir etkileşim içinde oldukları gibi soruların yanıtlanması gerekliliği doğmuştur. Think-tank ifadesinin ne anlama geldiği sorusu da bu noktada önem kazanmıştır. Bazı akademik çevreler think-tank kavramını, özel bir siyaset alanına ilişkin çalışmalar yürüten ve esas amacının da, karar alıcıları etkileyerek kamuoyunu bilgilendirmekle işlev gören düşünce kuruluşlarını nitelemek için kullanmaktadırlar.⁸⁵ Bununla birlikte, tanımı biraz daha genişleterek kâr amacı gütmeme unsurlarına öncelik veren akademisyenler de bulunmaktadır.⁸⁶ Tanımdaki belirsizliğin yanı sıra, yazında think-tank'lerin rollerine yönelik farklı yaklaşımlara da rastlanmaktadır.

Kelime anlamı olarak *think-tank* terimi düşünce kuruluşu anlamına gelmekle beraber, “*araştıran, analizler yapan, yayınlar yayınlayan ve danışmanlık hizmetleri gerçekleştiren sivil toplum kuruluşları*”⁸⁷ olarak ele alınmaktadır. Bu kuruluşlar, toplumdaki gereksinimlerin belirlenip proje haline getirilmesinde demokratik aktörler olarak önemli bir yer teşkil ederler. “*aydın girişimciler*” olarak da tanımlanırabilen bu düşünce merkezleri, bağımsız yapılarıyla yeni düşünceler ve politik öncelikler yaratma aşamasında, politik partilerin baskılarından uzak kuruluşlar olarak değişik ve yenilikçi düşünceler oluşturabilmektedirler.⁸⁸

Kesin çizgilerle belirlenmiş bir terim olmayan think-tank olgusu, bir başka tanımda da, think-tank'lerin düşünce kuruluşları olarak yaptıkları araştırmalarla, politik organların karar alma aşamalarında etkilemeyi ve bunun yanı sıra toplumu gündemde

⁸⁵D. Stone, “Think Tanks, Global Lesson Drawing and Networking Social Policy Ideas”, *Global Social Policy*, 1(3), 2001, s. 340

⁸⁶A. Rich, “*Think Tanks, Public Policy, and the Politics of Expertise*”, London: Cambridge University Press, 2004, s.15

⁸⁷Salim Ezer, “Yeni Dünya Fenomeni; Think Tank'ler”, TURAN, Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.turansam.org/makale.php?id=1827> erişim tarihi: 3.10.2012

⁸⁸Küresel Sorunlar Platformu, “ABD'deki Düşünce Kuruluşları”, Yeşil Rapor, 15/5/2012 <http://pgchallenges.org/wp-content/uploads/2012/08/ABDRaporu-150512.pdf> erişim tarihi: 2.10.2012

yer alan konularda bilgilendirmeyi amaç edinen arařtırmacılarđan oluşan bir örgüt olarak ele alınmaktadır.⁸⁹

Bir başka tanımda da bu kuruluşların öğrencisiz üniversite olarak tanımlanabilse bile, üniversitelerden farklı olarak, bu araştırmacılar kendi araştırma alanlarıyla etkileşimde olduklarını ve alan çalışması yaptıkları ifade edilmektedir.⁹⁰

Düşünce merkezleri genel olarak, herhangi bir kâr amacı ve partici anlayışı taşımayan, araştırma yapmak amacıyla oluşturulan, akademik çevre ile uluslar ya da hükümetlerin politikalarının uygulanmasında geçiş işlevi gören özgür kuruluşlardır. Akademik çevrelerde dışarıya açık ve netlikten uzak olarak gerçekleştirilen teorik ve yöntemsel tartışmalar, gerçeğ siyasette yaşanan olaylara oldukça uzak kalmaktadır.

Devlet yapısı içinde ise memurlar, dış politikanın izlediği yolun daha geniş kapsamlı olarak yeniden ele alınması ile geriye dönük işlev görmenin güç olduğu ve gündelik politikaların gerektirdiği somut istemler içerisinde bunalmaktadırlar. Böyle bir yapıda, gerçeğ dünya ile düşünceler dünyası arasındaki boşluğun kapatılması gerekliliği de düşünce kuruluşlarına olan gereksinimi yaratmıştır.⁹¹

Düşünce merkezleri farklı biçimlerde; sosyal, kültürel, ekonomik, askeri, teknolojik gibi değişik alanlarda, araştırmalar yapan, stratejiler ve analizler oluşturan kuruluşlardır. Bu tür kuruluşların genelde kâr amaçları olmamakta ve vergiden muaf olmaktadır. Birçok düşünce kuruluşu hükümetler ya da iş dünyası tarafından desteklenmekte, mali açıdan yardım görmekte, bazen de danışmanlık ve araştırmalardan gelir sağlamaktadırlar.⁹²

Think-tank kısaca “*araştırma merkezi, düşünce ve kuram üreten uzmanlar kurulu*” olarak da tanımlanmaktadır.⁹³ 1950’li yıllarda “*ulusal veya ticari sorunlara*

⁸⁹M. Hasanoğlu, Asgerzade, A. “Dünya Politikasında Strateji Merkezlerinin Yeri ve Önemi”, Güncel Yazı ve Makaleler, <http://www.kayad.org.tr/yayingoster.php?idyayinlar=17> erişim tarihi: 3.10.2012

⁹⁰G. Kayadelen, “Türkiye’de Think-Tank’ler” Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi , 2010 <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=579> erişim tarihi 2.10.2012

⁹¹Erhan Akdemir, “Amerikan’ın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt: 2, Sayı: 8, 2007, s. 53

⁹²İdris Bal, “Düşünce Kuruluşlarının Gerekliliği ve Türkiye” http://www.tbdd.org/index.php?option=com_content&view=article&id=194%3Aduence-kurulularnn-gereklilii-ve-tuerkiye&catid=36&Itemid=48 erişim tarihi: 3.10.2012

⁹³Ahmet Emin Dağ, “Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü”, İstanbul: Anka Yayınları, 2. Basım, 2005 s.443

yönelik çözüm önerileri ve fikirler veren araştırma enstitüleri ya da diğer benzer kuruluşları, yani disiplinler arası bir uzmanlar takımı” olarak da ele alınmıştır. Bu kavram, 1960’lı yıllarda ise “özel danışmanlık grupları” için kullanılmıştır. **Amerika’nın dünya yazınına think-tank kavramını kazandırmış olması bir rastlantı olmamaktadır. Think-tank, araştırarak analizler yapan, çeşitli yayınları olan ve danışmanlık hizmetleri sunan sivil toplum kuruluşudur. Bu düşünce merkezleri, Amerikan politikalarının yönlendirilmesinde ve karar alma sürecindeinkar edilemeyecek bir etkiye sahip olarak görevlerini sürdürmektedirler. ABD’nin dışında hemen hemen hiç bir ülkede düşünce merkezleri ile politik yaşam etkileşimi bu kadar iç içe geçmiş değildir. Günümüzde ABD odaklı düşünce merkezlerinin sayısı oldukça fazladır ve dünyadaki tüm think-tank örgütlerinin yaklaşık üçte biriyle eşit konumdadır.**⁹⁴Kıta Avrupa’sında ise 60’lı sonundan itibaren düşünce fabrikası (*denkfabrik*) olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁹⁵

Think-tank’ler lobi gruplarından farklı yapıya sahiptirler. Bu grupların aksine think-tank’ler; belli kesimlerin, özel gereksinimlerini proje haline getirmek yerine, oluşturdukları politikalar ile ulusal ve uluslararası düzeyde etki yaratmaktadırlar. Dolayısıyla demokrasilerin gelişmesi ve güçlenmesi noktasında oldukça büyük etkileri vardır. Bunun yanı sıra bulunduğu ülkenin ulusal gücünü en üst düzeye çıkarma ve akılcı bir biçimde bu gücü kullanma açısından düşünce merkezleri oldukça önemli bir rol oynamaktadır.⁹⁶

2.1.1. Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Düşünce merkezi (*think-tank*) kuruluşu fikri bazı yazarlara göre Eski Yunan’da Sokrates’e kadar dayandırılabilir.⁹⁷ Bu kavram ilk defa olarak 20. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri’nde *rasyonel yönetim* düşüncesinin hâkim

⁹⁴M.Hasanoğlu, A. Asgerzade, “Dünya Politikasında Strateji Merkezlerinin Yeri ve Önemi”, Güncel Yazı ve Makaleler, <http://www.kayad.org.tr/yayingoster.php?idyayinlar=17> erişim tarihi: 3.10.2012

⁹⁵Fatih Keskin, “Modern Demokrasilerde Yeni Politik Seçkinler: Think Tanklar ve Politikadaki Roller” Sosyo Ekonomi 2005 s.4 <http://www.sosyoekonomi.hacettepe.edu.tr/050103.pdf> erişim tarihi: 2.10.2012

⁹⁶Ezer, a.g.e.

⁹⁷Beryl A. Radin, “Beyond Macchiavelli: Policy Analysis Comes of Ages”, Washington D.C.: Georgetown University Press, 2000 s.39

olduğu bir zaman diliminde ortaya çıkmıştır. Bilimsel araştırmalarda ilgili alanlarda işlev gören uzmanların, yönetimi daha rasyonel ve üretici bir duruma getireceğine inanıldığından, gerek ekonomi gerekse devlet mekanizması dâhilinde planlamaya ve teknolojiye dayandırılmasının gerekli olduğu sürekli olarak gündeme getirildiği bir dönemde ön plana çıkan yönetim uzmanları, politik alanda yetkili organlara danışmanlık hizmeti vermeye başlamışlardır. Bu danışmanlık hizmetleri bir taraftan yönetimi daha rasyonel kılma amacını taşıırken, diğer taraftan da çıkar çatışmalarından uzak kalan akademik uzmanların somut bilgileri doğrultusunda toplumsal sınıflar arasındaki siyasi çatışmaların önlenmesini sağlamıştır.

Bu kuruluşların ilk örgütlenme örnekleri 20. yüzyılın ilk yarılarında ABD’de görülmüştür. 1907 yılında kurulan Russel Sage Foundation örgütünü, 1910 yılında Russel Foundation, 1911’de Carnegie Endowment ve Twentieth Century Fund ve nihayet 1916’da da Hoover Institution izlemiştir.⁹⁸ Think-tank kuruluşları Soğuk Savaş sonrasında uluslararası ilişkilerde etkisini giderek arttıran bir olgu konumuna gelmiştir. Özellikle ABD’de etkinliklerini sürdüren bu düşünce merkezleri, gerek ülkenin iç ve dış politikalarına biçim verme noktasında gerekse dünyadaki politika alanını yönlendirme açısından oldukça yoğun çalışmalarda bulunmaktadır. Bu düşünce merkezlerinin önümüzdeki dönemde de dünya politikasında ağırlıklarını sürdürecekleri açıkça görülmektedir.⁹⁹

ABD’de 1950’li yıllara kadar oldukça az sayıda olan bu düşünce merkezleri, bu tarihten itibaren artış göstererek adeta bir endüstri durumuna dönüşmüştür. Amerika’da uluslararası alanda dış ilişkilerin nasıl yürütüleceği hususunda oluşan çıkmazları, yöneticilerin politik uzmanlara olan bağımlılığını arttırarak, 1948’de RAND Corporation, 1955’de Foreign Policy Research Institute ve 1962 yılında da Center for Strategic and International Studies gibi kuruluşların ortaya çıkmalarını sağlamıştır.¹⁰⁰ Soğuk savaşın bitmesiyle de dünyadaki think-tank anlayışı da değişmeye yüz tutmuştur. Çevresel sorunlar, insan hakları, küreselleşme ve ekonomi-politik gibi güncel konularla işlevlerini sürdürmekte olan think-tank kuruluşları çalışma alanlarını

⁹⁸Keskin, a.g.e.

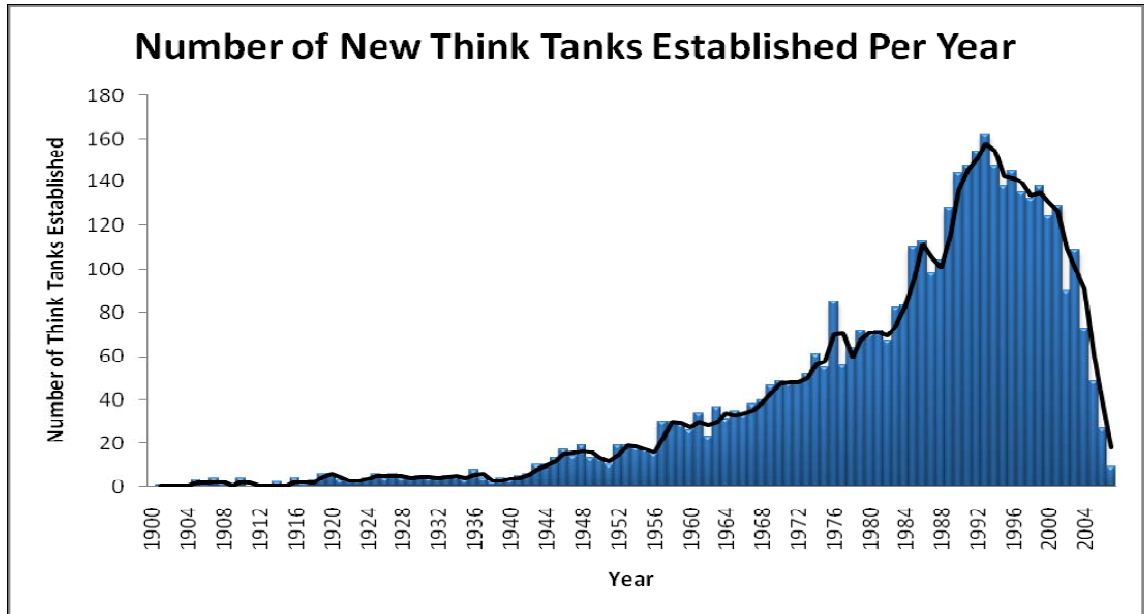
⁹⁹Bilal Karabulut, “Dünyada ve Türkiye’de Think Tank Kuruluşları: Karşılaştırmalı bir Analiz”, Akademik Bakış, Cilt:4, Sayı:7, Kış 2010, s.91-92

¹⁰⁰Keskin, a.g.e.

genişletmişler ve oluşturulan yeni alanlar üzerine kurulan yeni düşünce merkezleri ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁰¹

ABD’de sayıları yaklaşık 1800 civarında olan düşünce merkezlerinin esas amaçları, yaptıkları araştırma ve analizlerler sonucu kamuoyunda ve dış politikada karar alıcı organlar üzerinde etki sahibi olmaktır.¹⁰² Amerika’daki düşünce merkezleri, dünyadaki diğer kuruluşlardan oldukça farklı bir yapıya sahiptirler. Bunun nedeni ise Amerika’daki düşünce kuruluşlarının diğer ülkelerdeki örneklerine oranla benimsedikleri düşüncelerini karar alıcılara ulaştırmada daha az sınırlamalarla karşılaşmalarından ve toplumu etkilemede sağlanan fırsatların daha çok düzeyde oluşundan kaynaklanmaktadır. Bir başka ifade ile diğer ülkelerdeki aynı tür kuruluşlarla karşılaştırıldıklarında Amerika’daki düşünce merkezlerinin çoğunun, özellikle o dönemdeki yönetime daha yakın olan örgütlerin, dış politikanın oluşturulmasında daha etkin bir nüfuza sahip oldukları görülmektedir.¹⁰³

Tablo 2. Yıllara Göre Kurulan Think Tank Sayısı ¹⁰⁴

¹⁰¹Yeřim Sezgin, “Think Tank’lerin Tarihi ve nemi” ORSAM, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3342> erişim tarihi: 3.10.2012

¹⁰²Erhan Akdemir, “Amerika’nın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü” Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt:2, Sayı:8, 2006 s.55
<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/4zE5u389XX1ZcaHeSaOLQEjxXrQqXB.pdf> erişim tarihi: 4.10.2012

¹⁰³Akdemir, a.g.e., s.56

¹⁰⁴James G McGann,, “The Global Go-To Think Tanks”, The Think Tanks and Civil Societies Program 2008
http://www.foreignpolicy.com/files/2008_Global_Go_To_Think_Tanks.pdf erişim tarihi: 6.10.2012

Grafikte de görüleceği üzere, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra her yıl kurulan think-tank sayıları bir önceki döneme göre artış göstermektedir.

Pennsylvania Üniversitesi' tarafından yayınlanan bir çalışmada düşünce merkezlerinin iletişimde küreselleşmeyle birlikte daha da genişlediği açıklanarak, bu tür örgütlerin günümüz kamu politika argümanlarına çözümler getirme kapasitelerinin daha da arttığı belirtilmektedir. Merkezi Philadelphia'da bulunan Düşünce Kuruluşları ve Sivil Toplum Programı (*The Think Tanks and Civil Societies Program*) yöneticisi James McGann, düşünce merkezlerinin çoğu dünyadaki varlıklarını sürdürürlerken, bu örgütlerin küresel çaptaki yayılma stratejileriyle eş zamanlı olarak artış göstermeye devam ettiklerini ifade etmektedir.¹⁰⁵ Amerika'da Başkan Wilson'ın Beyaz Saray'da göreve başlamasından itibaren, daha sonraki dönemlerdeki tüm başkan ve başkan adayları, ülkenin geleceğini şekillendirmek amacıyla, bu düşünce merkezlerinde işlevlerini sürdüren uzman araştırmacı ve analizcilerden yararlanmışlardır. Bu uzmanların yönetimde danışmanlık görevlerini yerine getirdikleri de belirtilmektedir.

Düşünce merkezlerinin karar alıcı hükümet organları üzerindeki etkileri ve yetkinlikleri, büyük ölçüde o ülkedeki demokrasi işleyişine bağlı olmakla birlikte politik sistem, etnik yapı, örf ve adetler ile yerel çeşitlilikler de önemli olmaktadır. Örneğin Amerika'da eyaletler arası rekabet gücünde daha kalıcı, farklı ve doyurucu politicaların yürürlüğe konması bakımından düşünce merkezlerin önemi daha da artmaktadır. Bilindiği üzere ABD farklı sayıda etnik yapı ve kültürel çeşitliliğe bağlı olan kişilerden oluşmaktadır. Tüm bu değişik gruplar, kendi görüşlerine ve düşünce yapılarına uygun olan düşünce kuruluşları vasıtasıyla istemlerini karar alma organlarına bildirebilmektedirler. Bunun yanı sıra ülkede bağış yapma ve fikrî tartışmalara maddi yardım sağlama kültürünün son derece gelişmiş olması da bu kuruluşların varlıklarını devam ettirebilmelerinde önemli bir etken olmaktadır.¹⁰⁶

¹⁰⁵S. Zariç, "Türkiye'de Think Tank kuruluşları ve Karşılaştıkları Sorunlar", Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 31, Temmuz-Ağustos 2012 s.7

¹⁰⁶E. Akçadağ, "Amerikan Politikalarının Gizli Aktörleri: Think Tank'ler" BİLGESAM, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=483; erişim tarihi: 4.10.2012

2.1.2. Etkileri ve Önemi

Ülkelerin karar alma aşamalarındaki etkinliği arttırmak ve politikalarını doğru yolda yönlendirmek amacıyla sözel bir anlayış yaratmak için kurulmuş özel araştırma kuruluşları olan düşünce merkezleri, iç politikada toplumsal sorunları tartışmada doğru ve yönlendirilmiş sonuçlara ulaşılmasını hedef almaktadırlar. Bu çerçevede toplumsal sorunlar, savunma veya ekonomi alanlarına odaklanan bu kuruluşların tümü gerek politika gerekse yönetim konularında değişik düşünceler sunmaktadırlar. Dış politika alanında işlev gören kuruluşlar ise hem ulusal hem de uluslararası çapta oluşturulması gerekli politikayı belirlemek ve bu politika üzerinden yapılması gereken işlevleri düzenlemek için yoğun bir şekilde çalışmaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, gelişmekte olan ülkelere de iç ve dış siyasete, ekonomik sürekliliğe, sağlık ve eğitim hizmetlerinden kültür ve sanata dek çoğu alanda karar aşamasında olmak, yönetici organlar için kolay olmamaktadır. Değerlendirilen konuların alt yapılarına ilişkin verileri toplamak ve bu verilerin ışığında doğru sonuçlara vararak, yararlı ve kullanışlı politikalar yaratmak son derece önemlidir. Burada karşılaşılan en önemli sorun elde edilen verilerin fazlalığı ve bunların seçilerek, analiz edilerek doğru ve gereken bilgilere ulaşılabilme aşaması olmaktadır. Zira devlet yönetiminde görevli olan kişilere, genelde kullanabileceklerinden çok daha fazla veri ulaşmakta, seçmen taleplerinden uluslararası örgütlerin raporlarına kadar oldukça geniş bir alana yayılmış olan araştırma, inceleme, öneri ve referans belgeleri, iletişim tutanakları, özel dosyalar ve gizli veriler sunulmaktadır. Tüm bu bilgi toplamı ise oldukça ciddi bir karmaşayı oluşturmakta, zihinsel birikimden dolayı doğru kararların alınamamasına neden olmaktadır. Nitekim ulaşan verilerin güvenilirliğinin yanı sıra, çıkar amaçlı, taraflı ve yönlendirici bilgi spektrumunun varlığı da konunun ne derece güç ve sıkıntılı olduğunu açıkça göstermektedir.

Günümüzde ilerleyen teknolojiyle birlikte artan bilgi ve veri birikiminin her yeri sardığı bir dönemde, tüm bu verilerin düzenlenmesi, analizi ve kuruluşlarla hükümetlerin yararlanabileceği bir biçime getirilmesi düşünce merkezlerinin görevleri olmaktadır. Düşünce merkezleri politik kapsamlı bilgi oluşturmakta ve bu bilgileri genişleterek politik tartışmalar ve gündem üzerinde etkin duruma getirmeye

çalışmaktadırlar. Ciddi kararlar alınma aşamalarında ve kapalı toplantıları yürütmeye bu kuruluşlara gereksinim duyulmaktadır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, düşünce merkezleri derin bir anlayış ve algılama ile derin bir politika ve devleti belirtmektedirler. Bu özellik de düşünce merkezlerini diğer sivil toplum kuruluşlarında farklı bir çerçeveye koymaktadır. Bilgi üretiminin hizmete dönüşmesinde öncelikli bir konumda olan düşünce merkezleri kapsamında politik ve akademik uzmanlar, emekli politikacı ve bürokratlar yer almakta ve iletişim başta olmak üzere stratejik hesaplamalar, olasılıklar, öngörüler ve sosyal politikalar üzerinde odaklanarak yoğun bir şekilde çalışmaktadırlar. Bu görüşle think-tank kuruluşları, ulusal olduğu kadar uluslararası anlamda da zor olan veya bunu amaçlayan ülkeler bakımından, ekonomi, dış ve iç politikalar gibi hususlarda izlenecek uygun stratejileri oluşturabilecek kuramsal ve pratik destek sağlayan kuruluşlar olarak görünmektedir. Derinlik anlayışına ve politikayla iç içe olan toplumların veri tabanlı eylem öngörülerine göre bu merkezler *yumuşak alt yapı* olarak da değerlendirilmektedir.¹⁰⁷

Düşünce merkezlerini sınıflandırmada iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. İlki devlet veya özel sektör hesabına çalışıp çalışmadığı göz önünde bulundurmaksızın tüm think-tank kuruluşlarını incelemektedir. Diğer ele alış şekli ise bu kuruluşları daha da özelleştirmekte belli koşulları ön planı almaktadır. Bu algılamak kuruluşların özellikle üniversiteler bünyesindeki araştırma merkezlerinden, devlete bağlı kurumlardan, danışmanlık şirketlerinden ve çıkar gruplarından çok farklı olduğunu öne sürmektedir.

Bununla birlikte her ne kadar diğer araştırma kuruluşlarıyla benzer yönlere sahip olsa da, düşünce merkezleri, üniversitelerdeki benzer merkezlerden, devlet kurumlarından, danışmanlık şirketlerinden ve çıkar gruplarından farklı yapıya sahip olmaktadır. Think tank kuruluşlarını diğerlerinden ayırdedilebilecek özellikler şöyle sıralanabilir:¹⁰⁸

¹⁰⁷Sezgin, a.g.e.

¹⁰⁸D. Stone, "Capturing The Political Imagination: Think-Tanks And The Policy Process", New York: Routledge Publications, 1996 s.14

Organizasyonel Bağımsızlık ve Devamlılık:

Düşünce merkezleri genel olarak kamu sektörünün dışında kendi yasal konumları ile kurulurlar. Özgür olmaları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olmalarının doğal sonucu olarak görünmektedir. Sürekliliği olan kuruluşlar olan düşünce merkezleri, belirli bir dönem için geçici olarak oluşan örgütlerden farklı olmaktadır. Think-tank kuruluşlarının özgür bünyelerinin bir başka doğal sonucu da devlet politikalarının sürdürülmesinde her hangi bir sorumluluklarının olmamasıdır. Bu suretle bu merkezler hükümet kapsamındaki politik bir takım tartışmalardan da uzak kalmaktadırlar.

Araştırma Gündemini Bağımsızca Belirleme:

Think-tank kuruluşlarının belirli, kalıcı ya da bağımlı bir politika gündemleri yoktur ve düşünce açısından olarak bağımsızlardır. Çalışma alanları özel çıkarlardan ziyade, bu kurumların isteğine bağlı olarak belirlenmektedir. Araştırma etkinlikleri ve araştırmanın niteliği mali destek sağlayıcılar veya kurum yöneticileri tarafından değil, mesleki standartlar çerçevesinde kararlaştırılmaktadır. Bu amaca ulaşmak için think-tank kuruluşlarının yöneticileri, mali destek sağlayan kişilerin araştırmanın yöntem ve sonuçlarına karışmamalarını sağlamaya çalışmaktadırlar.

Politika Odaklı Olma:

Düşünce merkezlerinin en temel özelliği politik karar alma sürecini etkilemeye yönelik aktiviteler yürütmeleridir. Ele aldıkları konular politik gündemden farklı ve özgürce olmamaktadır. Dolayısıyla hükümet ile yakın ilişkide bulunmaktadırlar. Bu çerçevede temel hedefleri karar alma aşaması ile bilgi arasında “*politika odaklı*” bir ilişki kurmaktır. Bu durumun beklenen bir sonucu olarak, yoğun politika odaklı çalışmaları, onları daha çok akademik ve kuramsal odaklı çalışan üniversitelerden ayırmaktadır. Bu suretle bilgi ve politika etkileşimi sağlanarak hükümet, iş dünyası ya da kamuoyu ile bir tür “danışma bağı” oluşturulmaktadır.

Kamu Yararı Gözetme:

Düşünce merkezleri gerçekleştirdikleri etkinliklerde kamu yararını gözetmek durumundadırlar. Bu çerçevede think-tank kuruluşları, kuramsal da olsa, toplum içi tartışmaları yürütme ve toplumu eğitme gibi amaçlarla etkinliklerine yön verirler. Bu durum ile ilişkili olarak, bu kuruluşların herhangi bir grubun hesabına değil, bir bilgi ağı oluşturarak izlenecek politikaları etkileme amacıyla hareket etmesi beklenmektedir. Gerçekten de bu tür bir amaca hizmet etmek durumunda olan kuruluşlar politikalarını daha çok yakın geleceği düşünerek belirleyen karar alıcı organların aksine, daha uzun dönemli planlama ve analizler yapmaktadırlar. Kamu yararını ön plana alarak kamuoyunu bilgilendirmelerinin bir başka sonucu da, çoğu kez araştırma, analiz ve yayınlarının halka açık olması, aynı zamanda açık ve anlaşılır bir dille yazılmalarıdır.

Uzmanlık ve Profesyonellik:

Düşünce merkezlerinde işlev gören personel genellikle, politika ya da sosyal bilimler üzerine eğitim almış veya çalıştığı alanda belli bir devlet deneyimi olan kişiler arasından seçilmektedir. Kurum çalışanlarının akademik geçmişleri, teknik becerileri ve sistematik bakış açıları yalnızca çalışanların fikrî yeterliliklerini göstermekle kalmamakta, aynı zamanda yaptıkları araştırmaların ve oluşturdukları önerilerin yasallığını ve güvenilirliğini de belirlemektedir.

Ortaya Konulan Çıktılar:

Düşünce kuruluşlarının yürüttüğü etkinliklerin en temel üç sonucu araştırma, analiz ve öneri olmaktadır. Politika önerileri, kitaplar, belli dönemlerde çıkarılan gazeteler, makaleler, radyo ve televizyon görüşmeleri gibi geniş bir çerçeveye yayılan araçlarla siyasal karar alıcı organlara ve topluma ulaşmaktadır. Resmî olmayan ancak aynı oranda etkili olan bir başka yöntem ise, seminerler, laboratuvar çalışmaları, konferans ve sohbet toplantıları gibi etkinlikler yürütmektir. Bu etkinlikler aracılığıyla think-tank kuruluşlarda işlev gören uzman, akademisyenler, karar alıcılar ve destekleyicilerle etkileşim ortamı sağlanmaktadır. Bunların yanı sıra bu merkezler uzman işgücü de yetiştirmektedir. Yetişen bu işgücü, merkezlerde sağladıkları

deneyimlerle basın, özel sektör ve devlet kademelerinde önemli görevlere gelebilmektedir.

Bu bağlamda denilebilir ki, think-tank kuruluşları, kâr amacı gütmeyen, hükümet, politik partiler ve çıkar gruplarından özgür olarak eylemde bulunarak iç ve dış politikaya ilişkin çalışmalar yapan kurumlar olmaktadır. Mali kaynaklar devlet tarafından karşılanırsa da, bu kurumlar akademik ve araştırmaya yönelik bağımsızlıklarını korumaktadırlar. Lobicilikten çok aydın tartışmalarla karar alma aşamasını etkilemeye çalışırlar. Yaptıkları çalışmaların sonuçlarını topluma sunmalarına ve bilgilendirmelerine karşın çıkar grupları gibi belirli konularda kamuoyu vicdanı yaratmak, halkı karşı çıkmaya ya da yürüyüşlere yönlendirmek gibi bir amaç gütmeyiz. Kamu çıkarını gözetmek ilkesiyle eylemlerini sürdürürler ve bu amaçla halkı bilgilendirip eğitmeyi amaçlarlar.

Yukarıda belirtilen özelliklere think-tanklerin bağdaşık ve eşit bir şekilde sahip olduğu söylenemez. Bazı merkezler daha akademik odaklı çalışırken bazıları da politika odaklı olabilmektedirler. Kimi think-tank kuruluşları kamuya daha açık bir bünyeye sahipken, kimileri de daha kapalı bir yapı sunabilirler. Devletle aralarında oluşan bağlantılar yalnızca merkezler arası değil, ülkeler arası da farklılık gösterebilmektedir. Bununla birlikte ele alınan bu özellikler, genel bir çerçeve çizilmesine yardımcı olmaktadır. Yapılan başka bir araştırmada da, bir düşünce merkezinin taşıması gereken ölçütler şöyle belirlenmiştir:¹⁰⁹

- Daimi kuruluş olmaları,
- Kamu politikaları için çözümler üretmeleri,
- Kendini araştırmaya adanmış kurum-içi personele sahip olmaları,
- Fikir, analiz ve tavsiye üretmeleri,
- Araştırmaları karar vericilere ve kamuoyuna ulaştırmaları (*web sitesi*),

¹⁰⁹N. Erdoğan, “Avrupalı Düşünce Kuruluşları ve Türkiye’nin AB Üyeliği” 3.08.2012
<http://www.euractiv.com/tr/3/analyze/nebilay-erdogan-avrupali-dusunce-kuruluslari-ve-turkiyenin-ab-uyeligi-025860>
erişim tarihi: 6.10.2012

- Hükümet icraatlarından sorumlu olmamaları,
- Araştırma özgürlüklerini korumaları ve herhangi bir çıkara hizmet etmek zorunda olmamaları,
- Diploma vermemeleri, birincil etkinlikleri için eğitim sunmamaları,
- Açık ya da üstü kapalı olarak, kamu yararı adına eylemde bulunmaları.

Düşünce merkezlerinin günümüzde kamuoyu oluşumu ve karar alıcı organların yönlendirilmesi aşamalarında McGann'ın işlemsel boşluk (*operational gap*) ve katılımcı boşluk (*participatory gap*) olarak değerlendirdiği boşlukların kapatılmasında fonksiyonel önemleri bulunmaktadır. İşlemsel boşluk; açık, karar alıcı organların günümüz sorunlarına cevap verecek etkili bilgi ve araçlara ulaşmadan yoksun olmaları olarak ele alınırken; katılımcı boşluğu, kişilerin ve özel organizasyonların karar verme aşamalarının dışında kalmaları olarak tanımlanmaktadır. Düşünce merkezleri, sayıları oldukça fazla olan kaynaklardan gelen verileri karar alıcı organların kullanımına sunabilecek derleme, süzme ve birleştirme işlevini gerçekleştirirken bu iki açığın da doldurulması görevini üstlenmektedirler.¹¹⁰

2.2. Düşünce Merkezlerinin Dünyadaki Yeri

Ülke yönetiminde iktidar durumda bulunan hükümetler, bu aşamaya gelene kadar topluma çeşitli vaatlerde bulunmaktadırlar. Verilen bu sözler yararçı (*pragmatik*) nitelik taşımalarına karşın, seçimlerden sonra hem sözlerin tutulması hem de bu vaatlerin hükümet bünyesini zayıflatmaması nedeniyle düşünce merkezlerinden yararlanılmaktadır. Bu kuruluşlar politik çevreler tarafından verilen sözlerin gerek düşünsel gerekse bilimsel alanda haklı göstermenin yollarını aramakla görevlendirilirler. Bu husus, özgün gündem oluşturmayı amaç edinen düşünce

¹¹⁰Erdoğan, a.g.e.

merkezlerinin hem politikacılar hem de politik partilerle olan ilişkilerinde oldukça önemlidir.¹¹¹

Küreselleşmeyle birlikte değişen politikalar ve görüş açıları ortama yeni aktörler, farklı gündemler ve tüm bunlara bağlı olarak da yeni sonuçlar eklemiştir. Tüm bu değişiklik ve gelişmeleri önceden hesaplayıp düzenlemek, uygulamak, yönetmek, yaşanan döneme uyarlamak ve kamuoyunun itirazını minimum düzeye indirgemek için yapılması gereken çalışmaların, sadece bu karar alıcı organların *yapmış olma* mantığıyla açıklanamayacağı da açıkça görülmektedir. Dolayısıyla düşünce merkezleri, küresel çapta her tür gelişme, değişim ve dönüşümü önceden algılayıp hesaplamak ve ileriye dönük projeler yaparak geleceğe biçim vermek için yoğun çalışmalar yapmaktadırlar.

Dünyada hizmet veren düşünce merkezleri farklı gruplarda da ele alınmaktadır.¹¹² İlk grupta olanlar; öğrencisiz üniversite olarak tanımlanan, ideolojik bir görüş açısına sahip olmadan hizmet veren, saygınlık ve ticari kazanç öncelik veren kuruluşlardır. Bu gruba; sosyal devlet esas ve ilkelerine karşı çıkan *Brookings Institution*, muhafazakar *American Enterprise Institute*, liberal *Cato Institution*, İngiltere’de *Chatham House*(*Royal Institute of International Affairs*), Almanya’nın en önemli düşünce kuruluşu olan Siyaset ve Bilim Vakfı (*Stiftung Wissenschaft und Politik-SWP*) gibi kuruluşlar dahil edilebilir. Bu merkezler çalışmalarını basarak ve internet kanalıyla yayınlamaya sürdürmektedirler.

Diğer grupta ise kendilerini bağımsızlar sınıfına koyan ve kazançtan ziyade ortak çıkarları hedef alan düşünce merkezleri yer almaktadır. Birim olarak başlayıp giderek genişliyen ve yayılan bu kuruluşlar kamuoyu araştırma merkezlerini de kapsamaktadır. Örnek olarak; Washington’da *Heritage Foundation*, *Institute for Policy Studies (IPS)*, Büyük Britanya’da *Adam Smith Institute (ASI)* verilebilir.

Çıkar amaçlı düşünce merkezleri de üçüncü gruba dahil edilmektedir. Bu merkezler, sendika ya da politik partilerle yükümlülük görev bağları olan kuruluşları içine almaktadır. Bu tür kuruluşlar bağlı buldukları örgütün siyasi amaçlarına ulaşması için gereken yöntem ve ifadeleri oluştururlar ve bu görevlerinden dolayı

¹¹¹Kirişçi, a.g.e.

¹¹²Akdemir, a.g.e.

Amerika’da politik kuruluşlar olarak tanımlanarak halkla ilişkiler uzmanları ve lobiciler ile aynı kategoride değerlendirilirler.¹¹³

Düşünce merkezlerinin bazıları, dış politika karar alma aşamalarında kendi düşüncelerini ön plana almak ya da yaymak amacıyla bazı özgün stratejilere başvurmakta ve farklı kanallarla karar alıcı organlara ulaşmaya çalışmaktadırlar. Örneğin Washington’da Heritage Foundation hedef olarak Kongre’yi alarak, politikalarını bu doğrultuda sürdürmeyi amaçlamıştır. Sosyal devlet ilkelerine karşı çıkan Brookings Institution de, akademik çevre ve bilimsel araştırma ve analizler yapan bir kitleyi hedef olarak almıştır. Bunun yanı sıra dış politikayla ilgilenen fikir adamları ve gazeteciler, dış işlerde görevli bürokratlar ve Kongre üyelerini; seminer, konferans ve panellere davet etmek suretiyle ulaşmak, bu kullandıkları taktikler arasındadır. Bu tür düşünce merkezleri, benimsedikleri düşünce ve görüşlerini yayarak güçlendirme amacıyla, değişik bakış açılarının tartışıldığı kurslar düzenleyerek, bu kurslara da karar verici organlardaki kişileri davet etmektedirler. Bununla birlikte, düşünce merkezlerinin politika oluşturulmasında ya da şekillendirilmesinde ne ölçüde etkin oldukları Amerikalı düşünürlerin halen üzerinde tartıştıkları ve açık bir yanıt bulamadıkları gerçeği de bulunmaktadır.

2.2.1. Dünyadaki Etkili Düşünce Merkezleri

Düşünce merkezleri soğuk savaş döneminde, tarafsız çalışmaların farklı yönlendirmeler karşısında gelişmemesi nedeniyle savaş sonrası dünyada yükselen trend durumuna geçmiştir. Soğuk savaş sonrasında gitgide genişleyerek tüm dünyaya yayılan think-tank olgusu incelenecek olursa, bu kuruluşların fonksiyonel bakımdan birbirlerinden ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, ABD’de etkinliklerini sürdüren think-tank kuruluşlarının, diğer ülkelerdeki merkezlere nazaran daha fazla olduğu söylenebilir. Bu etki Türkiye’de oldukça azalmaktadır. ABD’nin federal yapısından dolayı eyaletler arası rekabet ortamı, farklı ve daha iyi politikaların geliştirilip yönlendirilmesi açısından, sivil toplum kuruluşu olarak bilinen think-tank

¹¹³Akdemir, a.g.e.

*kuruluşlarının önemini arttırmaktadır. Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük bir coğrafi alan üzerine yayılmış olan bir ülkede, karar alma organlarına kişisel olarak ulaşmak, diğer küçük ülkelerin aksine göreceli olarak daha güç olduğundan, istem ve gereksinimler bu gibi kurumlar ile karar alma organlarına ulaştırılmaktadır.*¹¹⁴

ABD'deki düşünce merkezlerinin dünya genelinde bu derece güçlü olmasının nedenlerinin başında bu kuruluşların yönetime düşünce, rapor ve ilgili dokümanlarını ulaştırma hususunda kısıtlamalarla karşılaşmaması, aynı zamanda gerek ulusal gerekse uluslararası kamuoyuna kolayca iletebilmeleri ve geniş bütçelerinin olması gelmektedir. Buna benzer çeşitli alt nedenlerin eklenmesiyle Amerika'da bulunan düşünce merkezlerinin diğer ülkelerdeki kuruluşlardan farklılık göstermeleri daha kolay olarak algılanabilir. Dış politikada oldukça etkin olan ABD düşünce merkezleri, oluşturdukları düşünce ve öngörülerini yaygınlaştırarak yasallaştırmak, kendilerini ön plana alarak hem politika belirleyip hem de mali açıdan gelişebilmek amacıyla değişik stratejilere başvurmakta ve farklı kanallar aracılığıyla yönetimde söz sahibi olabilmek için çaba göstermektedirler. Bunlardan bazıları ise ABD Kongresi'nde yetki sahibi olabilmek için daha etkin olmaya çalışırken, bazıları ise bilimsel çevreye ağırlık vererek çalışmalarını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra bir takım think-tank kuruluşları ise politikacı, bürokrat ve gazetecileri hedef kitle olarak almaktadırlar.¹¹⁵

Günümüzde dünya genelinde yaklaşık 6500 düşünce merkezi (*think-tank*) bulunmaktadır. ABD'de etkinliklerini sürdüren bu kuruluşların sayısı dünyadaki tüm düşünce merkezlerinin yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Etkinliklerinin çoğunu başkent Washington'da sürdüren bu kuruluşlar; bütçe, personel ve sayı gibi ölçütler bakımından da dünyanın diğer bölgelerindeki merkezlerin önünde bulunmaktadır. ABD genelinde etkinliklerini sürdüren en iyi think-tank kuruluşları bir tablo halinde gösterilebilir.

¹¹⁴Hasanoğlu /Asgerzade, a.g.e.

¹¹⁵Kirişçi, a.g.e.

Tablo 3. ABD’de Etkin Olan En İyi 10 Düşünce Merkezi (Think-Tank)¹¹⁶

Adı	Konumu	Yıllık (Ortalama) Bütçesi	Çalışma Alanları	Öne Çıkan İsimler
Brookings Institution	Washington	60.7 milyon dolar	Amerikan Dış Politikası, Ortadoğu	Strobe Talbott, Kenneth Pollack, Alice Rivlin
Council on Foreign Relations	New York	38.3 milyon dolar	Amerikan Dış Politikası, Ulusal Güvenlik	Richard Haass, Michael Gerson, Walter Russell Mead
Carnegie Endowment for International Peace	Washington	22milyon dolar	Nükleer Silahsızlanma, Çin	Jessica T. Mathews, Robert Kagan, Minxin Pei
Rand Corporation	Santa Monica, California	251 milyon dolar	Askeri Strateji, Ekonomi-Politik	James Dobbins, Gregory Treverton, William Overholt
Heritage Foundation	Washington	48.4 milyon dolar	Vergi Politikası, Savunma Füzeleri	Edwin Meese, Peter Brookes, James Jay Carafano
Woodrow Wilson International Center for Scholars	Washington	34.5 milyon dolar	Bölgesel Çalışmalar, Demokrasi Çalışmaları	Lee Hamilton, Haleh Esfandiari
Center for Strategic & International Studies	Washington	29 milyon dolar	Savunma Politikası, Diplomasi	John Hamre, Richard Armitage, Zbigniew Brzezinski, Anthony Cordesman
American Enterprise Institute	Washington	23.6 milyon dolar	Ticaret, Savunma	Newt Gingrich, David Frum, Richard Perle
Cato Institute	Washington	19 milyon dolar	Liberalleşme	David Boaz,

¹¹⁶James McGann, “The Think Tank Index”, Foreign Affairs, January/February 2009, Aktaran: Karabulut, B. “Dünyada ve Türkiye’de ...a.g.e.

				Edward Crane, Christopher Preble
Hoover Ins- titution	Stanford, California	34.1 milyon dolar	Savunma Politikası, Muhafazakarlık	Larry Diamond, Michael McFaul, Victor Davis Hanson

Pennsylvania Üniversitesi'nde 2006 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yayınlanan Küresel Düşünce Kuruluşları Etki Sıralaması (*The Global Go To Think Tank Rankings*) verilerine göre, dünya genelinde 6500 düşünce merkezinin değerlendirilmesiyle oluşturulan raporda, ilk elli kuruluşun arasında ABD düşünce kuruluşlarının ağırlıkta olduğu göze çarpmaktadır.

Raporun bir başka ilgi çekici yönü ise, dünya genelindeki düşünce merkezlerinin % 30'unun Amerika'nın da dahil olduğu Kuzey Amerika bölgesinde, diğer % 27'lik bölümünün ise Avrupa'da olduğu görünmektedir. Sözü edilen bölgelerin dünyanın en gelişmiş ülkelerini kapsadığı göz önüne alınırsa, düşünceye verilen değerin ve bilgi üretiminin ne denli önem kazandığı açıkça görülmektedir. Buna karşılık Türkiye'nin de bulunduğu Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinin istatistiklerdeki oranı ise oldukça düşük olmaktadır (% 5). İstatistiklerden de anlaşıldığına göre, gelişmiş ülkelerin düşünce ve bilgi oluşturulmasının organizasyonuna verdikleri katkının bu ülkelerin gelişmiş olma düzeyinin en somut kanıtları oldukları açıktır.¹¹⁷ Raporda, özellikle OECD üyesi ülkelerde daha iyi örgütlenmiş düşünce kuruluşları olduğu da ayrıca belirtilmektedir. ABD dışındaki en iyi düşünce merkezleri sıralaması ise şöyledir:

¹¹⁷ORSAM, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, "Bizim Yerimize Düşünenler", <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=2794> erişim tarihi: 6.10.2012

Tablo 4. ABD Dışında Dünyadaki En İyi 10 Düşünce Merkezi (*Think-Tank*)¹¹⁸

Adı	Konumu	Yıllık (<i>Ortalama</i>) Bütçesi	Çalışma Alanları
Chatham House	Londra	12.4 milyon dolar	Uluslararası Ekonomi, Bölgesel Çalışmalar
International Institute	Londra	15.3 milyon dolar	Nükleer Silahsızlanma, Terörizmle Mücadele
Stockholm International Peace Research Institute	Solna, İsveç	5.3 milyon dolar	Silahların Kontrolü, Çatışma Yönetimi
Overseas Development Institute	Londra	25.9 milyon dolar	Uluslararası Gelişmeler, İnsan Hakları, İnsancıl Sorunlar
Centre for European Policy Studies	Brüksel	8.6 milyon dolar	AB İlişkileri
Transparency International	Berlin	13.3 milyon dolar	Yolsuzlukla Mücadele
German Council of Foreign Relations	Berlin	6.4 milyon dolar	Alman Dış Politikası, Uluslararası İlişkiler
German Institute for International and Security Affairs	Berlin	16.4 milyon dolar	Alman Dış Politikası, Güvenlik
French Institute of International Relations	Paris	8.1 milyon dolar	Trans-Atlantik İlişkileri, Avrupa İlişkileri
Adam Smith Institute	Londra	500.000 dolar	Serbest Piyasa, Sosyal Politikalar

Düşünce merkezlerinin; hükümetlere ve karar alıcı organlara olan etkisini ve sivil toplumdaki rollerini açığa vurmaya, böylelikle kapasite ve performanslarını geliştirmeye katkıda bulunmayı hedef edinen burapor, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki güç

¹¹⁸Karabulut, a.g.e.

koşullara karşın, düşünce kuruluşlarının sayılarının ve çalışmalarının önceki yıllara oranda artışını olumlu bir şekilde kaydetmektedir.¹¹⁹

Tablo 5. Dünya Çapında Ülkelerin Sahip Olduğu Düşünce Merkezlerinin (Think-Tank) Sayıları

1	Amerika Birleşik Devletleri	1815
2	Çin	425
3	Hindistan	292
4	Büyük Britanya	286
5	Almanya	194
6	Fransa	176
7	Arjantin	137
8	Rusya	112
9	Japonya	103
10	Kanada	97
11	İtalya	90
12	Güney Afrika	85
13	Brezilya	82
14	İsviçre	66
15	İsveç	65
16	Meksika	60
17	Hollanda	57
18	İspanya	55
19	Romanya	54
20	İsrail	54
21	Kenya	53
22	Tayvan	52
23	Belçika	52
24	Bolivya	51
25	Ukrayna	47

2.3. Türkiye’de Düşünce Merkezleri

Politik liderler, önemli konumlarda yer alan bürokratlar ile her iki kesime önerilerde bulunan uzman kuruluşlar arasındaki ilişki, karar alma süreci üzerine çalışan akademik çevre ve bilim adamları için oldukça önemlidir. Siyasi danışmanlıkla görevli kişi ya da kuruluşlar, uzmanların görüşlerini politik karar alıcı organlara ve bürokratlara

¹¹⁹LDT, Liberal Düşünce Topluluğu “Dünyadaki Etkili Düşünce Kuruluşları 2010 Sıralaması Açıklandı!” <http://www.liberal.org.tr/detay.php?id=NzA4> erişim tarihi 8.10.2012

ileterek politikaların oluşturulmasında ve uygulamaya geçmesinde büyük rol oynarlar. Düşünce merkezlerinin politik karar alma organlarında daha güçlü olarak yer almalarıyla beraber, bu alanda gerçekleştirilen akademik çalışmalar ve araştırmaların sayısında da gözle görülür bir artış kaydedilmiştir.

Yasama organlarının dış politikadaki etkileri ile bu kuruluşların dış politikaya etkileri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de dış politika sürecine düşünce kuruluşlarının etkisi sınırlı ve yüzeysel olmaktadır. Bu hususta karar alma sürecinde değil, düşüncelerin oluşması için gereken düşünsel bilginin üretimi aşamasında kendini göstermesi olasılığı buradaki soyutluğu arttırmaktadır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte Türkiye’deki klasik dış politika oluşturulma süreci yeni bir döneme girmiştir. Politik güçler yanında; farklı baskı ve çıkar grupları, düşünce kuruluşları ve diğer örgütler, çoğulcu bir toplum modeline örnek oluşturmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra sivil ve askeri alandaki bürokratik yapı iç ve dış politika yapım sürecinde çeşitli gruplarla bağlantısını kuvvetlendirmiştir. Bu kuruluşların araştırma ve raporlarıyla düzenledikleri veri ve stratejik düşünceler, politik karar alıcı organlara, hatta topluma zaman kazandırmıştır. Politik karar alma mekanizmaları müzakere ve görüşmeleri artık düşünce merkezlerinden elde ettikleri veriler doğrultusunda yapmaktadırlar.¹²⁰

Bu tür kuruluşlar demokratik toplumlar için temel politik araçlar olmaktadır. Düşünce merkezleri politik toplumların veri tabanlı eylem gören, aydın “*yumuşak altyapıları*” olarak değerlendirilmektedir. Think-tank olarak bilinen bu kurumlar, buldukları ülkelerde çoğulculuk ve şeffaflık oluşturulması bakımından büyük rol oynarlar. Başka bir ifadeyle düşünce merkezleri ülkelerin bir tür yumuşak gücü (*soft power*) olmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel gücü ön plana çıkararak karşı tarafı etkileme sanatı olarak belirtilen bu olgu aynı zamanda “*backdoor (arka kapı) diplomasisi*” olarak da düşünülmektedir.¹²¹ Ülkemizin bu türden bir güç olgusuyla karşılaşması ise oldukça geç bir tarihte gerçekleşmiştir. Bu gerçek, Türkiye’nin düşünce

¹²⁰A.Tolga Bulut,; F. Güngör, “Think-Tankler ve Dış Politika: Türkiye ve ABD Örneği”
http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=182%3Athink-tankler-ve-d-politika-tuerkiye-ve-abd-oernei&catid=58%3Aamakale-ve-raporlar&Itemid=99&lang=tr erişim tarihi: 7.10.2012

¹²¹Küresel Sorunlar Platformu, ... a.g.e.

merkezlerinden yararlanma açısından diğer çağdaş toplumlara oranla ne denli geride kaldığını göstermektedir. Nitekim dünyadaki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin oldukça gerilerde kaldığı istatistiklerde de görülmektedir. Foreign Affairs tarafından yapılan araştırmada da ülkemizdeki think-tank kuruluşlarının sayısının sadece 21 olduğu saptanmıştır.¹²²

2.3.1. Tarihi Gelişimi

Ülkemizde düşünce merkezlerinin kurulması 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. 1961 Anayasası ile dış politikaya yönelik konuların Meclis'te daha iyi denetimini sağlayan politik örgütlenme değişikliklerinin yanı sıra ülke politik yaşamına yeni güçlerin katılımını sağlayacak özellikleriyle destek verirken, uluslararası bağlantılarda 1950'li yılların sonundan başlayarak görülen çözülme daha ileri bir düzeye varmış bulunmaktadır. Üçüncü dünya ülkelerinin hızla artışıyla birlikte, ABD ve SSCB arasında zirve diplomasisinin önem kazanması ve bu gelişmelerle birlikte her iki blokta da çözümlerin artması, uluslararası ilişkilerde yeni bir döneme girilmesine neden olmuştur. Bu suretle Türkiye'de dış politika konularının ayrıntılı bir şekilde ele alınarak tartışılmasını sağlayan çoğulculuk, dış ülkelerdeki çözümlerle paralel bir şekilde gerçekleşmiştir. Türkiye'de dış politika konularının enine boyuna tartışılmaya başlamasını sağlayan içerideki plüralizm, dışarıdaki çözümlerle paralellik içinde olmuştur.¹²³ Aynı dönemlerde yaşanan ve hem iç hem de dış politikalarda görülen liberalizmin güçlü olarak hissedilmesi bu aşamayı etkilen önemli bir faktör olmuştur.¹²⁴

Soğuk savaş döneminde oluşan düşünce merkezlerinde, iç politikalarda Batı ülkeleriyle ilgili dış politika uyumunun sürdürülmesi, dışta ise bu uzlaşmaların demokratik ve kapitalist değerlerinin paylaşıldığının gösterilmesi görüşünün benimsendiği de vurgulanmaktadır.¹²⁵ Soğuk savaşın sona ermesi ile think-tank kuruluşlarının hem amaç ve yönelimleri hem de sayılarında önemli değişiklikler

¹²² Küresel Sorunlar Platformu ... a.g.e.

¹²³ Ö. Kürkçüoğlu, "Dış Politika Nedir? Türkiye'de Dünü ve Bugünü" A.Ü. SBFD, 35 (1-4), 1980, s. 315

¹²⁴ Güngör, Bulut; a.g.e.

¹²⁵ S. Güvenç, "Türkiye'de Düşünce Kuruluşları ve Uluslararası İlişkiler Disiplini", Uluslararası İlişkiler Dergisi, 13(4), 2007 s.141

gözenmiştir. Burada savaş sonrası oluşan yeni dünya düzenini algılama ve tanımlama çalışmalarının önemli etkisi görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği üyeliği aşaması, ayrıntılı bilgi ve analizlere duyulan gereksinimi arttırarak düşünce merkezleri bu durumdan oldukça yararlanmışlardır.

Türkiye'nin geliştirmekte olan mı yoksa gelişmiş ülkeler grubu içinde mi olduğu tartışmalarının yanı sıra, çoğu kriterlere göre ülkemizin belli standartlara ulaştığı ileri sürülse bile, düşünce merkezleri çerçevesinde, bu tür kuruluşların öneminin tam olarak kavrandığı, akademik çevre ile devletin, endüstrinin tam anlamıyla işbirliği içinde buldukları söylenememektedir. Türkiye'de düşünce merkezlerinin gelişimi aslında, gelişmiş ülkeleri görenlerin oralandaki yenilikleri ülkeye getirme hevesi ile özgür ve üniversite dâhilinde araştırma kuruluşları olarak başlamış ve yayılmıştır. Bu durumun bilinçli olma ya da özentisi amacıyla gerçekleştirildiği tartışılabilir bir olgu olsa bile, yine de olumlu bir başlangıç olmuştur.¹²⁶

Bugünkü anlamıyla düşünce merkezlerinin dünyada ortaya çıkışı 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise bu kavram son yirmi yılda yayılmıştır. Özellikle AB'ye adaylık sürecinde bazı değerlerin ülkeye girmesiyle birlikte think-tank olgusu da tüm politik yapıyı etkilemeye başlamıştır. Bu oluşum, ABD ya da AB'de olduğu kadar gelişmiş olmasa bile, Türkiye'de son yıllarda gittikçe artış gösteren düşünce kuruluşları bu konuya gösterilen ilginin ve verilen önemin ölçüsüne işaret etmektedir.

Türkiye, Ortadoğu ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha olumlu bir çerçeve oluşturduğu söylenebilir, bu konuda *düşünce fakirliği* yaşandığını söyleyen çevreler de bulunmaktadır. Düşünce merkezleri, ABD başta olmak üzere dünyadaki tüm gelişmiş ülkelerde nitelik ve nicelik açısından Türkiye'ye oranla oldukça güçlü konumdadırlar. Bu tür bir görünümde politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel etkenlerin varlığı da göz önüne alınmalıdır, ancak en önemli neden ülkemizde henüz bu merkezlerinin önemini tam olarak algılanamamış olmasıdır. Bu sorun, mevcut ya da yeni kurulması planlanan düşünce merkezlerinin devlet veya özel sektör tarafından gerekli ekonomik desteğe

¹²⁶İdris, Bal, "Düşünce Kuruluşlarının Gerekliliği ve Türkiye"
http://www.tbtd.org/index.php?option=com_content&view=article&id=194%3Adueence-kurulularn-gereklilii-ve-tuerkiye&catid=36&Itemid=48 erişim tarihi, 4.10.2012

sahip olamaması durumunu da beraberinde getirmektedir.¹²⁷ Türkiye’de, istatistiklerde elliye yakın düşünce kuruluşları görünmesine karşın, gerçekte sayılarının 5’e, 6’ya kadar düştüğü, bunların da olanaklarının son derece sınırlı olup, tümünün orta büyüklükte bir Amerikan düşünce merkezini dahi yakalayamayacağı ifade edilmektedir.¹²⁸

Bununla birlikte, Türkiye’de bu alanda çalışmalar yapılmakta, son dönemlerde düşünce merkezleri anlamında ciddi gelişmeler görülmektedir. Ülkemizde ilk olarak Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (*ESAM*)’nin kurulması Türkiye’nin bu alanda kendini göstermesini sağlamıştır. Son zamanlarda ise 1994’te kurulan Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (*ASAM*) adından oldukça söz ettirmiş, ancak destek kuruluşun mali yardımı kesmesiyle 2009 yılında kapatılmıştır. Bununla birlikte ASAM’ın bünyesinde barındırmış olduğu akademisyenler gerek ülke içinde gerekse dışında değişik düşünce merkezlerinde araştırmalarını sürdürmektedirler.¹²⁹

2.3.2. Türkiye’de Kurulan Düşünce Merkezleri ve İşlevleri

Düşünce merkezi olgusunun Türkiye’de yeni gelişen bir kavram olması, bir takım sorunları da yaratmıştır. Ülkemizde oluşturulan bu kuruluşlar sabit kadro sağlanması, maliyet, kurulu kadronun uyumlu olmasına çalışılması, çalışan performansı, zamanın verimli kullanılması ve güncel bilgilerin edinilme sorunları ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Türk düşünce merkezleri bir kariyer mesleği olarak ele alınmamaktadır. Türkiye’de politik analist, dış politika uzmanı/araştırmacısı, stratejist, düşünce merkezi uzmanı, think-tanker, akıl uzmanı şeklinde de tanımlanan bu meslek henüz bilinmemektedir. Genel kanı ise, düşünce merkezlerinde geçirilen zamanın boşa harcanıldığı yolundadır.

¹²⁷Karabulut, a.g.e.

¹²⁸Sedat Laçiner, “Türkiye’deki Think-Tank Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme”
<http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=1151> erişim tarihi: 5.10.2012

¹²⁹Burak Yılmaz, “Türkiye’de Düşünce Kuruluşları ve Düşünce Kuruluşlarının Önemi”
<http://tr.caspianweekly.org/genc-dusunce/86-genc-dusunce/2539-tuerkiyede-dueence-kurulular-ve-dueence-kurulularnn-oenemi.html> erişim tarihi 7.10.2012

Bir düşünce merkezinde çalışma olgusu genelde, emekli bürokratların ya da üniversite öğrencilerinin tam gün, akademisyenlerin ise yarım gün işi olarak bilinmektedir.¹³⁰ Yani öğrencilikle emeklilik arasında kalan 25-55 yaş gruplarındaki iyi eğitilmiş uzmanları bu alana çekmekte yaşanan bir sıkıntıdır. Bu nedenle, bu tür kuruluşların sağlıklı bir geleceği yakalayabilmeleri için strateji uzmanlarına uzun dönemli iş güvencesi verilmesi, merkezlerin bir kariyer mesleğine dönüştürülmesi ve gerek bürokrasiden gerekse iş dünyası ya da politikadan geçişin sağlanması önem kazanmaktadır. Dolayısıyla strateji uzmanlığının kamu ve özel sektörler tarafından resmen tanınan bir meslek haline getirilmesi ve toplumun bilgilendirilmesi oldukça önemlidir.

Düşünce merkezleri, Türkiye’de gerek insan kaynağı gerekse mali kaynak yönetimi açısından somut bir ekonomik sektör durumundadırlar. Bu kuruluşlar genelde proje bazlı etkinlik göstermekte, AB ve diğer ülke dışı kaynaklı bağış ve araştırma projelerinden gelen finansman, dergi ve kitap satışı geliri, bağış ve sponsorluk gibi kaynaklarla sektörde yer etmeye çalışmaktadırlar. Teknolojik gelişmelerin de etkisiyle, düşünce kuruluşları arasındaki uluslararası iletişim ağının güçlenmesi, ortak proje ve etkinliklerin yürütülmesi, internet kanalıyla telekonferanslar düzenlenmesi ve uluslararası tartışma platformlarının giderek yaygınlaşması bu merkezlerin belirgin bir sektörde var olduğunu göstermektedir.¹³¹

Günümüzde Türkiye’de düşünce kuruluşu (*think-tank*) anlamındaki kuruluşlar dört gruba ayrılabilir.

Birinci grupta yer alan düşünce merkezleri, askeri ve sivil yönetim örgütleri olarak iç ve dış politikaya yönelik stratejik planlar oluşturmaktadır. Genelkurmay Başkanlığı’na bağlı bulunan Stratejik Araştırmalar Etüd Merkezi (*SAREM*), Harp Akademileri’nin Stratejik Araştırmalar Enstitüsü ve İçişleri Bakanlığı’na bağlı Strateji Merkezi bu türdendir.

¹³⁰Küresel Sorunlar Platformu a.g.e.

¹³¹B. Aras.; Ş. Toktaş.; Kurt, Ü. “Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye’de Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Kültürü, Seta Yayınları, Ankara 2010 <http://www.setav.org/ups/dosya/60328.pdf> erişim tarihi: 6.10.2012

İkinci grupta yer alanlar üniversitelerin kurdukları araştırma merkezleri olmaktadır. Dış ilişkilerde stratejik düzeyden, politik ve ekonomik öneriler geliştirmeye kadar çeşitli araştırma alanlarında işlev gören bu merkezler ise: Yıldız Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi ve Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (*BÜSAM*) olmaktadır.

Üçüncü grupta bulunan ve Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (*ASAM*) öncülük ettiği merkezler ise bir yandan ideolojik işlevi olan, diğer yandan da hükümete ve orduya dışarıdan hizmet verenlerdir.

Dördüncü grupta ise Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (*TESEV*) ile Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (*TESAV*) gibi kuruluşlar yer almaktadır. Kendilerini “*düşünce üretim merkezi*” olarak değerlendiren ve bilimsel araştırmalar ile politik kararlar arasında bağ kurmayı ve danışmanlık hizmeti vermeyi amaç edindiklerini bildiren bu kurumlar da akademisyenler, işadamları, gazeteciler, bürokratlar ve politikacılar ile beraber çalışmaktadır.¹³²

Tablo 6. Türkiye’de Düşünce Merkezleri (*Think-Tank*) Listesi¹³³

Kuruluş Adı	Kısaltması	Merkezi	Kuruluş Yılı
Actus Sağlık Araştırmaları ve Sosyal Stratejiler Geliştirme Merkezi	ACTUS	Kuzguncuk, İstanbul	2009
Ankara Global Araştırmalar Merkezi	AGAM	Çankaya, Ankara	2006
Ankara Strateji Enstitüsü	ANKARA STRATEJİ	Emek, Ankara	2011
Araştırma ve Etüdler Merkezi	AREM	Yenimahalle, Ankara	2005
ARI Hareketi	-	Beşiktaş, İstanbul	1994
Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi	ASAM	Çankaya, Ankara	1994

¹³²Keskin, a.g.e.

¹³³Zariç, S. a.g.e.

Alternatif Politikalar Merkezi	APM	Çankaya, Ankara	2004
Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi	BİLGESAM	Şişli, İstanbul	2008
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	ÇOMÜ-SAM	Çanakkale	
Dış Politika Enstitüsü	DPE	Ankara	1974
Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi	ESAM	Balgat, Ankara	1969
Global Politikalar Araştırma Merkezi	GLOPOL	Konya	2006
Global Strateji Enstitüsü	GSE	Kızılay, Ankara	
Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi	GASAM	Şişli, İstanbul	2004
Hürriyet Hukuk Hoşgörü Hareketi	3H	Sultanahmet, İstanbul	2006
KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı	KÖKSAV	Maltepe, Ankara	1991
Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi	-	Beşiktaş, İstanbul	1985
Orta Doğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi	ODAM	Mebusevleri, Ankara	2004
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Merkezi	ERC	Ankara	
Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi	SAREM		2002
Stratejik Araştırmalar Merkezi	SAM	Çankaya, Ankara	1995
Temel Stratejik Araştırmalar ve Danışmanlık	TSA	Çankaya, Ankara	2009
Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi	TASAM	İstanbul	2002
Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı	TESEV	İstanbul	1994

Türkiye Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi	TESAM	Kahramanmaraş	2008
Türkiye Kültür Araştırmalar Merkezi	-	Beşiktaş, İstanbul	1999
Türkiye Ulusal Güvenlik Stratejileri Araştırma Merkezi	TUSAM	Bahçelievler, Ankara	2004
Ulusal Enerji Forumu	-	İstanbul	2001
Ulusal Güvenlik ve Stratejik Araştırmalar Derneği	UGSAD	Ankara	1992
Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi	TÜRSAM	Ankara	
Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu	USAK	Mebusevleri, Ankara	2001
Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Derneği	USTAD	Mardin	2011

Türkiye’de gerek kamu gerekse özel sektör tarafından yeterli desteği sağlayamayan düşünce kuruluşları etkinliklerini sürdürebilmek, mali sorunlarını aşabilmek için ülke dışından destek arayışına girmektedir. Aslında ülke dışında ne kadar çok çeşitli kuruluşlarla işbirliği yapılırsa, aradaki etkileşim iki yönlü olacak, aynı zamanda da dünyaya ülkemizin bakış açıları ve değerleri o derece çok yansıtılabilecek, hem de Türkiye’ye özgün yaklaşımlarla dünyadaki sorunlara yönelik destekler sağlanabilecektir.

Düşünce merkezlerinin bir başka sorunu da seslerini duyuramamaları olmaktadır. Amaçları toplumu ve karar alıcı mekanizmaları bilgilendirmek olan bu kurumların gerekli kamuoyu oluşturmada karşılaştıkları güçlükler bu hedeflerine ulaşmalarını engellemekte ve ülke genelinde önem verilmemektedir. Bunun başlıca nedeni ise düşünce merkezlerine gerekli önemi vermeyen medya kuruluşları olmaktadır. Ancak ticari amaçlara sahip olan ve satış için her türlü aracı kullanmaktan kaçınmayan Türk medya kuruluşlarının bu tür düşünce merkezlerine hak ettikleri konuma

getirmemelerini de normal karşılamak gerekir. Bu gibi sorunların yanı sıra, düşünce merkezlerinin genelde kendilerine belirli bir araştırma alanı seçmemeleri, az çok tüm konularla ilgilenmeleri ve ilgi alanlarına göre yönlerini değiştirmeleri de istikrarsızlık yaratmaktadır. ABD gibi ülkelerde bu tür kuruluşlar belli dallarda uzmanlaşmakta ve araştırmalarını o yönde yoğunlaştırmaktadırlar.

Düşünce merkezleri Türkiye’de genelde dış politika alanında odaklanmaktadır. Halbuki hemen hemen her alanda bu tür merkezlerin yapacakları analizlere ve belirleyici stratejik yöntemlere gereksinim duyulmaktadır. Bir başka deyişle, düşünce merkezleri sadece dış politika değil; çevre, ticaret, turizm, kentlerde yeniden yapılanma, sağlık gibi alanlarda da strateji geliştirmeleri ve araştırma yapmaları, gerekirse devletin bu tür düşünce merkezlerine destek sağlaması da değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra Anadolu’nun farklı bölgelerinde artık bu tür düşünce merkezlerinin açılması, ülkedeki tüm beyin kaynaklarının bu düşünce üretme yarışına olumlu anlamda destek sağlayabilecekleri de gözden kaçırılmaması gereken bir nokta olmaktadır. Fırsat verildiği ve yeterince ilgi gösterildiği takdirde düşünce merkezlerinin ülke kalkınmasında büyük ölçüde yararlı olacaklarına hiç şüphe yoktur. Ülke içinde yaşanan ve içinden çıkılamayan durumlardan kurtulmak için kolay yolu seçerek terk etmek yerine okuyup düşünmek ve tartışmak gerekmektedir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için de her şeyin rahatça konuşulup, özgürce eleştirilebileceği bir toplum yapısının oluşturulması son derece önemlidir. Günümüzde eğitim, sağlık, kentleşme, ekonomi, politika ve çevre gibi yaşamın her alanında yeni bakış açılarına ve özgün düşüncelere gereksinim vardır. Dolayısıyla açılacak her düşünce merkezinde çalışacak genç beyinlerin yetiştirilmesinin yanı sıra, bu merkezlere destek verilmesiyle, karşılaşılan güncel sorunlar, bu tür merkezlerin sunacakları çeşitli alternatiflerle yeni boyutlar kazanacak ve çözüme ulaşmak kolaylaşacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KENTSEL DÜŞÜNCE MERKEZİ VE ESENLER BELEDİYESİ

3.1. Esenler Belediyesi'ne Genel Bakış

3.1.1. Tarihçesi ve Demografik Yapısı

Bizanslılardan kalma bir yerleşim alanı olan Esenler bölgesinin ilk yerleşim halkı Litros (*Esenler*) ve Avas (*Atışalanı*) adlarıyla kurulmuş olan köylerde yaşayan Rumlar olmaktadır. Esenler ya da Atışalan köyleri, Bizans döneminde, İstanbul'un Türk'ler tarafından fethine kadar birer Bizans köyleri olup tarım alanındaki değişik faaliyetleriyle Bizans İmparatorluğu'na ekonomik katkıda bulunmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Mahmutbey ilçesinde birer Rum yerleşim alanları olan Litros ve Avas köylerinin etnik yapıları Lozan Antlaşması ile değişmiştir. Cumhuriyet döneminde Rum asıllı olan halkın Yunanistan'a göç etmesiyle boşalan köylere, Doğu Makedonya'dan gelen göçmenler yerleştirilmiştir.

Uzun yıllar bir değiş tokuş göçmen köyleri durumunda olan Litros ve Avas, isimlerini 1930'lu yıllara kadar korumuş ve 1937-1940 yıllarında gerçekleştirilen değişikliklerle de Litros *Esenler*, Avas ise *Atışalanı* olarak türkçeleştirilmişlerdir.¹³⁴Bu yerleşim yerleri 1968 yılına kadar köy statülerini korumuşlardır. Esenler, 1968 yılında İlçe olmuş ve Mülga Esenler Belediyesi kurulmuştur. 12 Eylül 1980 tarihi sonrası diğer ilçelerle birlikte İstanbul Belediyesine bağlanmış olup, 1984 yılına kadar Şube Müdürlüğü olarak hizmetlerini sürdürmüştür. 1984 yılında yapılan yerel seçimlerden sonra Esenler ve Atışalanı Bakırköy Belediyesi sınırlarına dahil edilmiştir. 1992 yılına kadar Bakırköy Belediyesi Esenler Şube Müdürlüğü, 27.03.1994 tarihine kadar Güngören Belediyesi Esenler şube müdürlüğü olarak hizmet vermiş olup, 27.12.1993 tarih ve 3949 sayılı kanunla bugünkü Esenler İlçesi kurulmuştur. 27 Mart 1994 tarihinde yapılan yerel seçimlerden sonra Belediye örgütü yeniden kurularak hizmetini sürdürmektedir.

¹³⁴Esenler Belediyesi, "Esenler Tarihi", <http://www.esenler.bel.tr/Page.aspx?ID=54> erişim tarihi, 25.10.2012

Esenler, Avrupa yakasının tam merkezinde olup, kuzeyde Başakşehir ve Sultangazi, kuzey doğusunda Gaziosmanpaşa, doğusunda Bayrampaşa, Güneydoğuda Zeytinburnu, güneyde Güngören, batıda Bağcılar ilçeleri ile komşudur. Türkiye’deki göç dalgasının en yoğun yaşandığı yerleşim yerlerinden biri olan Esenler, 1935 yılında 604, 1940 yılında ise 860 kişiden oluşan nüfusu ile bir köy görünümünde idir. 1970’li yıllardan sonra büyük bir göç akımına uğrayarak 1985 sayımında 154.380 kişi ile büyük bir şehir haline gelmiştir. Esenler’in nüfusu, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin 2011 verilerine göre, 236.132’si erkek ve 225.220’si kadın olmak üzere toplam 461.382 kişiden oluşmaktadır.¹³⁵ Esenler, sanayi merkezi olmaktan daha ziyade bir yerleşim birimi olma özelliğiyle çevre ilçelerden farklılık göstermektedir. Toplam 5.227 hektar alana yayılan Esenler’in mahalleleri; Namıkkemal, Davutpaşa, Çiftehavuzlar, Fatih, Mimarsinan, Yavuzselim, Fevzi Çakmak, Nene Hatun, Turgut Reis, Kazım Karabekir, Tuna, Birlik, Kemer, Havaalanı ve Oruç Reis olmak üzere 16 yerleşim biriminden oluşmaktadır.¹³⁶

Esenler’in demografik yapısında en önemli özellik; genç, vasıfsız, işsiz ve kalabalık nüfus yapısına sahip olmasıdır. Eğitimsiz kitlenin yoğunlukta olduğu, yaklaşık %10 okuma-yazma bilmeyenin olduğu, hem şehri dayanışmasının Esenler dayanışmasından çok daha önemli olduğu bir yapı sunmaktadır. Eğitimsel yapıda TÜİK raporlarına göre, nüfusun % 53.4 ilkokul mezunu ya da okul bitirmemiş, % 24.3 ilköğretim / ortaokul mezunu, % 18.7 lise mezunu, % 3.6 üniversite mezunudur.¹³⁷

3.1.2. Ekonomik ve Fiziksel Yapı

Esenler’de sanayi bölgesi olmadığından, çoğunlukla konut altında etkinlik gösteren işyerleri yer almaktadır. Son yapılan istatistik kayıtlarına göre sosyal güvenlik açısından Esenler’de nüfusun % 58.9’u sosyal güvenlik kurumlarından yararlanmakta,

¹³⁵TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu 2011, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_turkiye_ilce_koy_sehir.RDF&p_il1=34&p_kod=1&p_yil=2011&p_dil=1&desformat=html erişim tarihi 25.10.2012

¹³⁶Esenler Belediyesi “Nüfus Bilgileri” <http://www.esenler.bel.tr/Page.aspx?ID=34> erişim tarihi: 25.10.2012

¹³⁷Esenler Belediyesi “Stratejik Plan” 2010-2014 http://www.esenler.bel.tr/Uploads/Dokuman/EsenlerbltdsiSTRATEJIKPLANI2010_2014.pdf erişim tarihi: 25.10.2012

% 24.4'ünün de sosyal güvencesi olmamaktadır. Kayıtlı işsizler açısından ise bu durum % 9.4 oranında seyretmektedir.

Esenler, sosyo - ekonomik statü itibarıyla alt ve orta alt gelir grubunun yoğunlukta oturduğu bir ilçedir. Aylık olarak toplam aile gelirine bakılacak olursa, nüfusunun % 40'ının 1.000 TL'nin altında, % 33.8'inin 1001-1500, % 26.2'sinin ise 1.550 TL üzerinde gelire sahip oldukları görülür.¹³⁸

Çarpık yapılaşmanın ve konut niteliğinin en düşük olduğu bir fiziki durum arz eden Esenler, İstanbul'da m² başına düşen insan sayısının en yüksek olduğu ilçedir.

3.1.3. Belediyenin Misyon, Vizyon ve İlkeleri

Misyon kısaca, kurumun kişiliği, kimliği ve varlık nedeni olup kuruluşun varlık sebebinin ne olduğu ve neden var olduğuna verdiği cevap olmaktadır. Bu bağlamda Esenler Belediyesi'nin de vizyonu "*Yeni kaynaklar üreten ve kaynaklarını verimli kullanan, şehrin insani yönünü ön plana çıkararak sürdürülebilir vatandaş memnuniyetini esas alan; şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir, yaşayan herkesin kendi evi gibi göreceği yeni bir Esenler inşa etmek*" olmaktadır.

Vizyon ise bir kurum için realist, güvenli, çekici bir gelecek olmaktadır. İnsan grupları tarafından benimsenen bir idealdir, bir ümittir. Başka bir deyişle vizyon, bir kuruluşun ne olmak istediği sorusuna verdiği cevaptır. Bu çerçevede Esenler Belediye'sinin de vizyonu, "*Medeniyetlerin buluşma noktası ve kültür başkenti İstanbul ile bütünleşmiş, belediyecilik bağlamında ihtiyaçlarının tamamının karşılandığı, insan-mekan, şehir-şehirli ilişkisinin en güzel şekilde kurgulandığı, üretken ve mutlu insanların yaşadığı, yaşanılmaktan huzur, mutluluk ve onur duyulan; sporda, kültürde, sanatta öncü bir Esenler*" olmaktadır.¹³⁹

¹³⁸a.g.e.

¹³⁹Esenler Belediyesi, "Stratejik Plan..."

3.1.4. Durum Analizi

Esenler Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planı'nda da belirtildiği üzere, kuruluş içi durum analizi kapsamında kullanılan temel yöntem SWOT (*GZFT*) analizidir. Bu analizde, iç ve dış ortamdan kaynaklanan koşulların belirlenerek, bunların güçlü ve zayıf yönleri ele alınmakta, bunlar da fırsat ve tehditler olarak sınıflandırılmaktadır. İçsel ortam değerlendirilmesi işletmenin var olan durumunu ve geleceğini etkileyebilecek, iç ortamdan kaynaklanan ve kuruluşun denetleyebildiği şartların ve eğilimlerin incelenerek güçlü ve zayıf yönlerin saptanması ve değerlendirilmesidir. Güçlü yönler kuruluşun hedeflerine ulaşması için faydalanabileceği olumlu konulardır. Zayıf yönler ise kuruluşun başarılı olmasına engel oluşturabilecek eksiklikler, yani aşılması gereken olumsuz konular olmaktadır. Belirlenecek güçlü yönler kuruluşun amaç ve hedeflerine, zayıf yönler ise kuruluşun alacağı önlemlere katkıda bulunacaktır. Dış koşulların analizi, kuruluşun denetimi dışındaki şartların ve eğilimlerin incelenerek, kuruluş için kritik olan fırsat ve tehditlerin saptanması olmaktadır.

Esenler Belediyesi 2010-2014 dönemine yönelik yaptığı araştırmada da yönetici kadroları ve çalışanlarının bilgileri altında ilçenin, belediyenin ve kendi çalıştıkları birimlerin sorunları ve çözüm önerileri getirmiştir. Esenler Belediyesi'nde oluşturulan stratejik plan hazırlama ekibinin yaptığı bu çalışmalar sonucunda da belediyenin güçlü ve zayıf yönleri ile önündeki fırsat ve tehditler belirlenmiştir.

3.1.5. Temel Değerler

Temel değerler, bir kurumun misyonunu yerine getirmek, vizyonuna ulaşmak için çaba sergilerken bağlı kalacağı değerleri belirtmektedir. İlkeli davranmak, başarının ve güvenin temel koşulu olmaktadır. Özellikle kamu kuruluşlarında ilkelere bağlı olmak daha büyük önem göstermektedir. Çünkü bu kurumlar, kamu kaynaklarını kullanarak, kanunlardan aldığı yetkiyle, kamuya hizmet sunmaktadırlar.

Esenler Belediyesi'nin, Esenler halkına hizmet vermede bağı kalacakları temel değerler de şöyle saptanmıştır:¹⁴⁰

- Planlı, etkin ve verimli çalışmak,
- Adil, güler yüzlü ve kalite esaslı hizmet üretmek,
- Şeffaf ve hesap verebilir olmak,
- Bilgi ve teknolojiden azami düzeyde faydalanmak,
- Çevreye karşı sorumlu, sağlıklı ve sürdürülebilir kentleşmeyi sağlamak,
- Belediye hizmetlerinde vatandaş memnuniyetini sağlamak,
- Karar ve uygulamalara vatandaşların ve çalışanların katılımını sağlamak,
- Sosyal güçsüzlerin desteklenmesine önem vermek,
- Kent ve kent halkının değerlerini ve haklarını korumak,
- Diğer kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyonu güçlendirmek
- Kent hizmetlerinde gönüllü katılımı teşvik etmek

3.2. Belediyenin Stratejik Amaç ve Hedefleri

Stratejik amaçlar, belirli bir süreçte kuruluşun ulaşmayı amaç edindiği ve kuruluşun hizmetlerine yönelik politikaların uygulanması ile sağlanacak sonuçları belirtmektedir. Esenler Belediyesi'nin çalışmalarında belirlediği amaçlar ise; kurumsal gelişimin sağlanması, kentsel gelişimin sürdürülmesi ve toplumsal gelişimin desteklenmesi olarak saptanmıştır.

¹⁴⁰Esenler Belediyesi, "Stratejik Plan ...a.g.e.

Hedefler ise genel olarak, amaçların gerçekleştirilebilmesine yönelik özel ve ölçülebilir alt amaçlardır. Hedefler ulaşılması planlanan çıktı ve sonuçların tanımlanmış bir süreç içinde nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi olmaktadır. Hedeflerin miktar, maliyet, kalite ve zaman cinsinden belirlenebilir olması gerekmektedir. Bir amacı gerçekleştirmeye ilişkin olarak birden fazla hedef belirlenebilir. Hedeflerin ölçülebilir olarak belirlenemediği hallerde stratejik planda hedefe yönelik performans göstergelerine yer verilmesi gerekli olmaktadır. Performans göstergeleri gerçekleşen sonuçların önceden belirlenen hedefe ne ölçüde ulaşıldığının ortaya konulmasında kullanılır. Bir performans göstergesi, ölçülebilirliğin sağlanması bakımından miktar, zaman, kalite veya maliyet cinsinden belirli olmaktadır. Yapılan Stratejik Plan gereği Esenler Belediyesi'nin 2010–2014 yıllarını kapsayan hedefleri de şöyle ele alınmıştır:

Kurumsal gelişimin sağlanması olarak;

- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi
- Kalite yönetim sisteminin geliştirilmesi
- Kurum içi iletişimin geliştirilmesi
- Halkla ilişkilerin geliştirilmesi
- Çalışma mekânlarının ve şartlarının iyileştirilmesi
- Denetim ve planlama çalışmalarının geliştirilmesi
- Mali yapının geliştirilmesi
- Bilişim altyapısının ve kullanımının

Kentsel gelişimin sürdürülmesi olarak;

- Altyapı ve ulaşım ağının geliştirilmesi
- Planlı-imarlı yapılaşmanın artırılması
- Rekreasyon alanlarının geliştirilmesi

Toplumsal gelişimin sürdürülmesi olarak;

- Toplumsal dayanışmanın artırılması
- Toplum sağlığının korunması
- Kültürel hayatın zenginleştirilmesi
- İlçe ekonomi ve ticaretinin zenginleştirilmesi
- Toplumsal güvenliğin sağlanması
- Çevrenin korunması
- Kent temizliğinin sağlanması.
- İlçe eğitimine katkı sağlanması
- Sportif hayatın geliştirilmesi

3.3. Belediyenin Kalite Politikası

Esenler Belediye'sinin kalite politikası da şöyle belirlenmiştir:¹⁴¹

- Kent halkının ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, idari, teknolojik, hukuki ve fiziki alt yapıyı kurmak,
- Kentlinin yaşam kalitesini yükselterek çağdaş ölçülerde yaşayabileceği ortamı oluşturmak,
- Kaynaklarımızı en verimli şekilde kullanmak ve gelir arttırıcı yatırımlar yapmak,
- Çağın değişen koşullarına, rantabl imkanlarla ve pratik olarak, uyum sağlayabilecek “*ortak akıl*” oluşturmak,

¹⁴¹Esenler Belediyesi, Stratejik Plan, a.g.e.

Her kentlinin, belediyecilik ve kent yaşamı anlamında bilinçli ve sorumlu olacağı bir ortam oluşturmaktır.

3.4. Belediyenin Temel Politikası ve Öncelikler

Küreselleşmeyle birlikte yönetim anlayışındaki değişimler, özel sektörde olduğu kadar kamu sektöründe de kendisini göstermiştir. Özellikle AB gibi ulus üstü ve OECD gibi uluslararası örgütlerde yeni bir kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde şekillenen vatandaşın müşteri olarak algılanması, performansa dayalı ölçümlerin yapılması, etkinliğin ve verimliliğin artırılması ön plana çıkan konular arasında yer almıştır. Bu anlamda yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve ortak nitelikte hizmet sunumlarında etkinlik ve verimlilik temeline dayanan açıklamalar daha da ön plana alınmıştır. Bu çerçevede iş başarısının analizini ortaya koyan performans yönetimi de örgütsel yapılarda belirleyici bir özellik oluşturmaktadır. Bir bütün olarak ele alındığında stratejik planlama ve hizmetlerin performansı yerel yönetim uygulamalarına yeni yansıyan konulardır. Aşırı merkezîyetçi bir yapılanmanın getirdiği günümüz bürokratik yönetim anlayışı karşısında, yönetişim olarak belirlenen yeni yönetim anlayışları gittikçe önemini artırmaktadır.

Esenler Belediyesi de hazırladığı 2012 yılı Performans Programı'nda toplumsal diyalog ve katılımçılık güçlendirilerek hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımçılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti ile insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı sergilenmesi ilkeleri 9. Kalkınma Planı Stratejisinde esas alınmıştır. Programın hazırlanmasında; doğal ve kültürel varlıkların yanısıra gelecek nesilleri de ön plana alan bir anlayış içinde korunması hedeflenmiştir. Kentin özgün yapısı ve farklı ulaşım türleri de dikkate alınarak, arazi kullanımı ve ulaşım planlarına uygun olacak şekilde insana öncelik veren ekonomik, güvenli ve gereksinimlere uyumlu bir ulaşım yapısı oluşturulması da belediyenin temel amaçları arasında sayılmıştır. Öncelikle çevresel altyapıya önem verilmek suretiyle, kentsel altyapıdaki iş ve yaşam kalitesini yükselterek rekabet gücünü destekleyici şekilde bir bütünlük içerisinde tamamlanmasının sağlanması da öngörülmüştür. Sözü geçen tüm hizmetlerin sağlıklı olarak yürütülmesi

için yerel yönetimlerin gerek teknik gerekse yönetsel kapasitelerinin artırılacağı ve mali olanaklarının da güçlü kılınacağı da program içinde yer almaktadır. Yerel yönetimde uzmanlaşma düzeyi, proje hazırlama ve uygulama, izleme, değerlendirme ve koordinasyon kapasitesinin artırılarak insan kaynaklarının da geliştirileceği belirtilmektedir. Merkezde yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımı yapılarak bu bağlamda gerek yönetsel gerekse mali açıdan güçlendirilmesi belediyenin amaçları arasındadır.

Buna bağlı olarak toplumsal gelişimde kurumsal kapasitenin artırılmasında; ulusal ve yerel düzeyde, toplumdaki bütünlük ve aidiyet duygularının geliştirmek için gerekli önlemlerin alınması ve bu alanlarda yerel yönetimlerin kapasitelerinin ve sivil toplum kuruluşları ile diyalogun artırılması gereksinimi de belirlenmiştir. Yerel yönetimlerdeki dinamik yapı ve iç potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması kapsamında da yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması çerçevesinde Plan döneminde yürürlüğe giren İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediye Kanunu ve Mahalli İdare Birlikleri Kanunları ile yerel yönetimlerin kalkınma konusundaki yetki ve sorumlulukları da artırılmıştır.

Daha az gelişmiş bölgelerdeki yerel yönetimler başta olmak üzere, bu gelişmelerle tüm yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilerek kaynaklarının artırılma gereksiniminin de önem kazandığı belediyece belirlenmiştir. Kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi kapsamında ise son zamanlarda merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, kaynak paylaşımı ve hizmet ilişkilerinin düzenlenmesi amacıyla gerçekleştirilen yasal düzenlemelere rağmen, yerel yönetimlerle ilgili idari, mali ve personel sorunlarının sürdüğü de ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu düzenlemeler çerçevesinde ülke genelinde belirli bir hizmet seviyesine ulaşmak için merkezi idarece gerekli standartların belirlenmesi ve bu standartlara uyumun denetim ihtiyacının sürdüğü de gelişme planlarında yer almaktadır. Çıkarılan 5018 sayılı kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu, politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin artırılması kapsamında kamu kaynaklarının öncelikli olarak kamu hizmetlerine ayrılması, kaynakların daha etkin, etkili ve ekonomik bir şekilde

kullanılması ve kamu idarelerine bütçeleme sürecinde daha fazla yetki verilmesini de kapsamaktadır.

2012 Stratejik Planı'nda, kentsel altyapı ve kültürel faaliyetlerin de geliştirilmesi de yer almaktadır. Çevre korumaya yönelik kentsel altyapı gereksiniminin ülke genelinde belirlenmesi için, belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, atık su arıtma ve katı atık yok etme tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını belirleyecek kentsel altyapı ana planı ve finansman stratejisi hazırlanacağı da belirtilmektedir. Tüm bu hizmetlerin planlanması, projelendirilmesi, uygulanması ve işletilmesine ilişkin belediyelerin kapasitelerinin geliştirileceği de programda yer almaktadır. Kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması kapsamında ise; kalkınmanın hızlandırılmasında ilçe merkezleri ve belde belediyeleri ile diğer gelişme ve çevresine hizmet sunma kapasitesi bulunan merkezi yerleşim birimlerine öncelik verilerek, kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanacağı ve bu uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılacağı da belirtilmektedir.

Kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi kapsamında da belediyelerin kurulmasının objektif ölçütlere bağlanacağı; ancak bu ölçütler dahilindeki yerleşim yerlerinin belediye olarak kabul edilebileceği de ifade edilmektedir. Kültürün korunarak geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi kapsamında ise kültürel hayatın canlandırılarak, her türlü kültürel faaliyetlerin ülke geneline yaygınlaştırılması amaç edinilmiştir. Bu bağlamda yerel nitelikteki her türlü kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere bırakılarak kamu özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi yönündeki yasal ve yönetsel düzenleme çalışmaları da belediyece yürütülmektedir.

3.5. Belediye Kapsamında Yapılan Plan ve Projeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelere sosyal hizmetler alanında önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir. Kanun'un 14. maddesi belediyeleri mahalli düzeydeki sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve sınırları içindeki vatandaşların refahının artırılmasında etkin kuruluşlar haline getirmiştir. Öyle ki, belediyelerin sosyal hizmet ve yardım, gençlik ve spor, işsizliğin önlenmesi amacıyla meslek ve beceri kazandırma, kültür ve sanat, konut ihtiyacının karşılanması

gibi hizmetleri yapacakları ya da yaptıracakları düzenlenmiştir. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin kadın ve çocuklar için koruma evleri açacakları da aynı maddede düzenlenerek, belediyelere önemli bir sosyal hizmet görev ve sorumluluğu yüklenmiştir. Burada belli bir nüfus kriteri getirilmek suretiyle, bu görevin belli ölçeğin üzerindeki belediyelere verilmesi uygun bir yaklaşım olmuştur. Belirli büyüklüğün altındaki belediyelerin bu tür hizmetler için yeterli kaynakları bulunmadığı, kaynakları olsa bile bu tür sosyal hizmetlerin gerektirdiği nitelikli personele sahip olmadıkları bilinen bir gerçektir.

Yine aynı maddede, belediyelerin isteğe bağlı olarak okul öncesi eğitim kurumları ile sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilecekleri ve işletebilecekleri, gıda bankacılığı yapabilecekleri, gerektiğinde öğrencilere gerekli desteği sağlayabilecekleri düzenlenmiştir. Maddede düzenlenen önemli esaslardan birisi de, belediyelerin sunacakları hizmetlerde özürsüz, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumlarına uygun yöntemler kullanmalarına ilişkindir.

3.5.1. Sosyal Projeler

Belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran sosyal belediyeçilik anlayışı, yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yüklemektedir. Esenler Belediyesi dahilinde de sosyal belediyeçilik anlayışı ile yerel yönetimlerdeki sosyal planlama ve projeleri yeni dönemde geliştirilerek bireylerin hizmetine sunulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda belediyenin hazırladığı projeler içeriğine göre başlattığı uygulamaları çocuklara ve gençlere yönelik olanlarla yaşlı ya da muhtaç kişilere dönük olanları ayrı olarak değerlendirebiliriz. Projelere yönelik bilgiler Esenler'in web sitelerinden alınmıştır.

Çocuk ve Gençlere Yönelik Projeler

İstanbul'un en kalabalık ilçeleri arasında yer alan Esenler ilçesinde Belediye Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından yapılan saha araştırmalarında elde edinilen bilgilere göre, son zamanlarda yeni taşınan ya da göç eden ailelerin sayısında da artış

olduğu belirtilmektedir. G eden ailelerdeki ocuk sayısının fazlalığı da belirlenen diğer özellikler arasında yer almaktadır. Esenler ilçesinde son zamanlarda yaşanan fiziki ve sosyal değişimin sosyal projelerin arttırılması gereksinimini de göz önüne sermiştir. Bu projelerde özellikle çocuklara yönelik projelere ayrıca önem verilmiştir. Yine aynı alan çalışmaları sonuçlarına göre, çocukların mevcut oyun alanlarında yeterince eğlenemedikleri ve bu oranın da özellikle ilçede yaşayan ksz ocuklar açısından fazlalığı belirlenmiştir. Bu bağlamda Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanan **365 Gün 365 ocuk** projesi ile, ilçe sınırlarında yaşayan, günlük yaşama uyma zorluğu içinde bulunan ksz ve yetimleri toplumla kaynaştırmayı ve maddi olanakları kısıtlı olan çocukların da daha farklı oyun grupları ile iletişim sağlamaları planlanmıştır.

Ekim 2011’de başlayan projenin 2012 yılında bitmesi planlanmaktadır. 6-15 yaş gruplarına yönelik projede belirlenen çocuklar bilgisayarda kaydedilerek listelenmekte ve oyun yerlerine ulaşımı Belediyenin Destek Hizmetleri Müdürlüğü tarafından temin edilecek araçlar ile gerçekleştirilmektedir. Proje için Arterium Oyun Parkı ile n görüşmeler gerçekleştirilmiş olup yıl boyunca 365 çocuğun faydalanması için ön protokol hazırlanmıştır.

Esenler’de yaşayan gençlerin iş veya okul saatleri dışında zamanlarını kaliteli bir biçimde değerlendirilebilecekleri bir ortama duydukları gereksiniminden hareketle, **Esenler Gençlik ve Bilgi Evi (ESGEV) projesi** de yapılan planlar içeriğinde yer almaktadır. ESGEV’lerde uzman öğretmenlerin eşliğini derslerini yapan öğrenciler; internet, sinema, folklor, ingilizce, edebiyat, satranç, müzik ve gezi klübü gibi değişik klpler bünyesinde sosyal ve kültürel faaliyetlere de katılmaktadırlar. Proje aynı zamanda gençlere yönelik sinema salonu, kafeterya, kütüphane, sanat atölyesi, resim ve satranç sınıfı, rehberlik ve psikolojik danışmanlık birimi, tiyatro ve konferans salonunu da içermektedir. Öğrencilere okul dışındaki zamanlarını daha verimli geçirme imkânı sağlayan, okulda gördükleri derslerine takviye derslerin yanı sıra hemen hemen her konuda rehberlik hizmeti de veren ESGEV’ler, onları kabiliyet ve ilgilerine göre çeşitli sosyal ve kültürel hobi kulüplerine yönlendirmektedir.

Esenler Belediyesi'nin öğrencilere yönelik bir projesi de “**Öğrenciye Kırtasiye Yardımı**” adı altında gerçekleştirilmektedir. Belediye sınırları içindeki “*Geri Dönüşüm*” tesislerinde çöpten ayrıştırılarak elde edilen defterler öğrencilere dağıtılmaktadır. Çevre bilincinin aşılandığı ve geliştirilerek devam eden bu projenin, yapılan çalışmaların genişletilmesiyle, gelir getiren bir unsur olarak uygulanması planlanmaktadır.

Yetim ve öksüz çocuklara yönelik yardımlar da “**Yetimlerle Dayanışma**” projesi kapsamında ele alınmaktadır. Bu çalışmalar çerçevesinde bu çocukların her bayram arifesinde *EDİM Market*'ten alışveriş etmeleri sağlanarak her türlü ihtiyaçları karşılanmaktadır.

“**Su İle Gelen Mutluluk**” projesi ise, Esenler İlçesinde ikamet eden fakir ve muhtaç ailelerin engelli çocuklarına yönelik su terapisi projesi (*Hidroterapi Projesi*) olmaktadır. 2011 yılı planlamalarına göre 12 aylık projeyle ilçedeki yoksul ailelerin engelli çocuklarına yardımcı tedavi olarak su terapisi uygulanmıştır. Ülkemizde henüz çok yeni olan hidroterapi uygulamalarının, pahalı ve uygulama alanlarının sınırlı olması nedeniyle birçok özürlü ailesinin ulaşamadığı ve hatta bilmediği bir yardımcı tedavi olmasından hareketle Esenler'de ikamet eden fakir ve muhtaç ailelerin engelli çocuklarına yönelik su terapisi havuz çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 150 kişinin yararlandığı, 31 bin 389,95 lirası SYDV, 48 bin 500 lirası Okul Aile Birliği kaynaklarından karşılanan çalışmada yararlanıcıların el göz koordinasyonları ve denge becerileri geliştirilmektedir.

Yaşlı ve Muhtaçlara Yönelik Projeler

Yerel yönetimleri yoksullukla mücadeleye yönlendiren ya da bu sorunun giderilmesinde yerel yönetimleri öne çıkaran temel ilkelerin başında “*özerklik*”, “*yerinden yönetim*”, “*yönetişim*” ve “*hizmette yerellik*” ilkelerinin geldiği söylenebilir. Bu ilkeler sayesinde yerel yönetimler, yoksulluğa karşı kendilerini daha çok sorumlu ve duyarlı hissederlerken; aynı zamanda yoksul ve yardıma muhtaç yerel halka karşı daha etkili ve kalıcı politikalarla devreye girebilmektedirler. Yerel yönetimlerin bu ilkelerin gereğine ve özelliklerine uygun hareket etmeleri, yoksullukla mücadelede başarılı olmalarının altında yatan en önemli nedenlerden biri sayılabilir.

Toplumların oluşturduğu devletler, özellikle son yıllarda çeşitli yasal düzenlemeler yaparak, engellilerin yaşamlarını kolaylaştırmaya çalıştılar. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği başta olmak üzere, birçok uluslararası kuruluş, kadınların ve çocukların toplum hayatında dezavantajlı duruma gelmemeleri için var güçleriyle çalışıyorlar Ülkemizde, İçişleri Bakanlığı da dezavantajlı gruplara yönelik hazırlanacak projelere destek vereceğini bildirmiştir. Dernekler Dairesi Başkanlığı 2011 yılı için desteklenecek proje konularını açıklamıştır ve Bakanlık makamının 30.04.2010 tarihli oluru ile yürürlüğe giren İçişleri Bakanlığı Bütçesinden Derneklere Yardım Yapılması Hakkında Yönerge'nin 5' inci maddesinin birinci fıkrası, hangi konulardaki projelerin destekleneceğinin her bütçe yılında Bakanlık tarafından belirleneceği hükmünü içermektedir. Bu çerçevede 2011 yılı için 01.01.2011 tarih ve 425 sayılı bakanlık oluru ile kabul edilen ve desteklenecek proje konuları başlıklar itibariyle sıralanmıştır:

- Sivil Toplum bilincinin geliştirilmesine yönelik projeler.
- Kamu-sivil toplum kuruluşları diyalogunun geliştirilmesine yönelik projeler.
- Çocuklar, gençler, kadınlar ve dezavantajlı gruplara yönelik, sağlık, eğitim, kültürel ve sosyal içerikli projeler.
- Tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve tanıtılmasına yönelik projeler
- Toplum ve çevre sağlığının korunmasına yönelik projeler.
- Kamu karar mekanizmalarına sivil toplum kuruluşlarının aktif katılımının sağlanmasına yönelik projeler." (*Dezavantajlı Gruplar ve Engelliler, 2011*).

Örnek olarak ele aldığımız Esenler Belediyesi de bu bağlamda küreselleşmenin getirdiği sosyal sorumluluklar kapsamında insan odaklı sosyal projelerini de başlatmıştır.

Esenler Belediyesi'nin 2009 yılından bu yana sürdürdüğü “*Eve Teslim ve Alo İftar*” projesi de Ramazan ayı boyunca, daha önceden belirlenen, yardıma muhtaç ailelerin evlerine iftardan önce yemek ulaştırılmaktadır. Ulaştırma işlemi de belediyenin özel araç ve motorize ekipleri ile gerçekleştirilmektedir.

“*Kardeş Aile*” projesi ile de mağdur, muhtaç ve yoksul ailelerle beraber yetim, bakıma muhtaç, yaşlı ve özürlü ailelere öncelik tanınmak suretiyle çeşitli destekler verilmektedir. Bunlar da;

Barınma (kira ve yakıt)

- Eğitim (eğitim araç gereçleri ve burs)
- Sağlık (muayene ve ilaç)
- Rehabilitasyon hizmetleri (özellikle yaşlı ve özürlüler için) olarak saptanmıştır.
- Bu projede hedef olarak da;
- Dayanışma ve yardımlaşma uygulamalarının yaygınlaşmasına ve tüm ilçede yerleşmesine katkıda bulunmak,
- Ailenin cahillik, mağduriyet, yoksulluk ve yolsuzluk karşısında ezilmesini engellemek için mücadele etmek,
- Her ne sebeple olursa olsun mağdur ve muhtaç durumdaki aileleri ulaştırmak ve onlarla dayanışma sağlamak,
- Gerekli çalışmaları nedenleri keşfederek yapmak ve yaptırmak,
- Maneviyatı güçlendirmek
- Topluma örnek olmak olarak ele alınmıştır.

“*Kimsezsizlerin Kimi*” olarak başlatılan projede ise, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından belirlenen yalnız ve yaşlı bireyler ziyaret edilerek haklarında

bilgiler toplanılmakta ve bu bilgiler de bilgisayar kayıtlarına işlenmektedir. İşlemler sonrasında belirlenen kişiler, gönüllü gruplar aracılığıyla evlerinde ziyaret edilmektedir. Bu proje ile yalnız yaşayanların toplumdan soyutlanmadan yaşamlarına devam etmeleri sağlanmakta, gönüllü kişilerin desteği ile de yalnızlıkları paylaşılmaktadır. Bu bağlamda gönüllü vatandaşların da sosyal sorumluluk bilincinin harekete geçmesi sağlanmıştır.

Esenler Belediye'sinin bir diğer projesi de ***Cenaze Yakınlarına Yardım***'dir. İlçe sınırları içinde vefat eden ve doğduğu topraklara defnedilmek isteyen dar gelirli, yoksul ve kimsesiz vatandaşlara yönelik olan bu hizmette, Belediye, cenazesini memleketine götürmek isteyen vatandaşlara araç temin ederek sosyal dayanışmaya katkıda bulunmaktadır.

“Sağlık Yardımları” projesi kapsamında Esenler Belediye'si, maddi durumları yetersiz olan ve sağlık problemleri olan bireylere istekleri doğrultusunda tekerlekli sandalye, tıbbi araçlar (*işitme cihazı, oksijen tüpü, havalı yatak vb.*) yardımında bulunmaktadır. Yapılan başvurular sonucunda hazırlanan dosyalar, gerekli işlemler yapıldıktan sonra Belediye Encümeni'nden çıkan sonuca göre işleme tabi tutulmaktadır.

“Sevgi Çemberi” projesi ile de; oturdukları bölgede çeşitli nedenlerden dolayı yaşamını sürdürmekte zorluk çeken hasta, engelli, fakir ve muhtaç aileler ile maddi durumları iyi olan ve bu tür çalışmalara gönüllü vatandaşların buluşturulması amaçlanmıştır. Sosyal Yardım İşleri tarafından belirlenen ihtiyaç sahibi ailelerin, yakın çevrelerindeki komşuları ziyaret edilerek, ilgili ailelerin ihtiyaç durumları ve istekleri belirlenmektedir. Gönüllü aileler gerek nakit gerekse eşya olarak muhtaç ailelere yardımda bulunmakta, verilen eşyalar da Müdürlük tarafından gözden geçirildikten sonra ihtiyaç sahibi aileye ulaştırılmaktadır. Aileler hakkında her türlü bilgiler de kayıt altına alınarak veriler bilgisayarlara geçirilmektedir. Ailelerin birbirlerini ziyaretleriyle oluşturulan kaynaşma toplantıları ve programları ile birlik ve beraberliğin pekiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Esenler Belediyesi'nin yardıma muhtaç ailelere yönelik sosyal projelerinden bir diğeri de ***“Yalnız Değilsiniz”*** olmaktadır. Bu projede, ev işlerini göremeyen bakıma muhtaç ve yaşlı vatandaşların tüm ev temizlikleri Belediye'nin Sosyal Yardım İşleri

Müdürlüğü tarafından yaptırılmaktadır. Ailelerin evlerini haftalık dönemlerde temizleyen ekipler, düzenli temizlenemeyen evlere de ilaçlama işlemleri yaparak hijyen sağlamaktadır. Bunun yanı sıra evlerde vatandaşların ihtiyacı olan temizlik malzemeleri, mutfak gereçleri ve çeşitli ev eşyaları da Belediye tarafından karşılanmaktadır. Engellilere yönelik her türlü kişisel bakım ve temizlik işleri de ilgili ekipler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Engelli ve Özürlü Yardım Projeleri

Esenler İlçesinde İkamet Eden Fakir ve Muhtaç Engelli Vatandaşlara Uzanan Sıcak Bir El Projesi ile de 48 engelli ve muhtaç vatandaşa 12 bin TL nakdi yardım yapılmıştır. Projeye ilçede ikamet eden engelli vatandaşların değerli olduklarını kendilerine hissettirebilmek, engelli vatandaşların sıkıntı ve sorunlarını dinlemek, bu sıkıntı ve sorunlarının çözümlenmesi aşamasında kendilerine yardımcı olmak, resmi-özel yardım kuruluşlarına başvurularını sağlamak ve engelli yurttaşların acil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Esenler Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün "***Engelleri Birlikte Aşalım***" projesi kapsamında engelli çocukların sosyal yaşama adapte olmaları için destek verilerek, ilçede yaşayan engelli çocukların her türlü ihtiyaçları karşılanmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Özürlüler Müdürlüğü (İSÖM) ile birlikte ortaklaşa yürütülen "***Evde Kuaför***" hizmeti ile dışarı çıkmayacak durumda olan zihinsel ve ortopedik engellilere evlerinde saç kesimi, sakal traşı ve saç bakımı gibi hizmetler de vermektedir. Engellilerin yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla yürütülen proje kapsamında; kuaför hizmetlerinden yararlanmak isteyen engelliler, İSÖM'e başvuruda bulunmaktadırlar. Gelen istekleri kayıt altına alan İSÖM de, Esenler Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü aracılığıyla engelli vatandaşlara iletişim adresleri doğrultusunda evlerine kuaför ve berberleri götürmek suretiyle hizmet vermektedirler.

Esenler Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü tarafından "***Kapakları Topla Gel, Kalmayın Artık Engel***" sloganıyla faaliyete başlattığı plastik kapak kampanyasında da, toplanan kapaklar tekerlekli sandalye olarak engelli vatandaşlara

geri dönmektedir. Büyük ilgi toplayan bu kampanyada çevre illerden de gelen yardımlarla toplanan 55 ton plastik kapakla, dağıtılan sandalye sayısının 500'e ulaştığı da bildirilmektedir. Bu kampanyada, Van'da meydana gelen deprem felaketlerinde mağdur olan engellilerin de tekerlekli sandalye ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir.

Engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla yapılan hizmetlerin bir diğeri de, **Özürlü Memur Seçme Sınavı'na (ÖMSS)** girecek olan bireylere verilen ücretsiz kurs hizmeti olmaktadır. İŞKUR verilerine göre Kamuda 1194, özel sektörde 21244 açık engelli kontenjanı bulunmaktadır. Buna göre kontenjan kapsamında Kamuda engelli istihdamının artırılmasına yönelik olarak engellilerin Devlet memurluğuna alınmalarına ilişkin sınavların, 6111 sayılı Kanun gereğince atanacaklar için açılan sınavın merkezi olarak yapılması veya yaptırılması getirilmiştir. 29 Nisan 2012'de ÖSYM tarafından yapılacak Özürlü Memur Seçme Sınavı (ÖMSS) bu aşamalardan biridir. Bu sınavla engelliler kendi durumlarına uygun şekilde sınava girerek, memuriyete dahil edilmesini sağlanabileceği belirtilmektedir. Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖZİDA) ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Devlet Personel Başkanlığı işbirliğinde hazırlanan ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelikle getirilen Kura sistemi ise; ilkökul, ortaokul ve ilköğretim mezunu engelli adayların engel grubu ve tercihlerine göre devlet memuru kadrolarına atanabilmeleri belirtilmiştir. Ancak kamu dışındaki işletmeler içinde istihdam çalışmalarının devam edilmesi gerekliliği de vurgulanmaktadır.

Esenler Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Engelliler Koordinasyon Merkezi öncülüğünde Belediye Hizmet Binası'nda engellilere dönük gerçekleştirilen kurs hizmeti kapsamında; engelliler alanlarında uzman öğretmenler tarafından verilen derslerle, bu bireyler ÖMSS'ye hazırlanmaktadırlar. Hafta içi ve hafta sonu olmak üzere her gün düzenlenen kursta; Türkçe, Matematik gibi genel yetenek derslerinin yanı sıra Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi, Temel Yurttaşlık Bilgisi, Türk Kültür ve Medeniyetler, Türkiye Coğrafyası, Türkiye ve Dünya ile ilgili genel ve güncel sosyo-ekonomik konularla ilgili genel kültür alanlarında sınava katılacak olan engellilerin karşılıklarına çıkacak branşlarla ilgili yönlendirici eğitimler verilmektedir.

Bu bireylere yönelik sosyal hizmetlerden bir diğeri de **Takı Tasarım Kursu** olmaktadır. Esenler Ortopedik Engelliler Derneği, Esenler Halk Eğitim M¼d¼rl¼đ¼ işbirliğiyle Ekim 2010 tarihinde başlatılmış olan bu kursta, kursu bitiren t¼m katılımcı kursiyerlere Halk Eğitim M¼d¼rl¼đ¼ onaylı Tası Tasarım Sertifikası verilmektedir. Bu hizmetin amacı da engelli bireylerin el becerilerini geliştirerek, sonraki d¼nemlerde gerçekteştirilecek olan projelerle ev ekonomisine katkı sağlamalarının yanısıra üretim endeksli çalışmalar yaparak üretime katkı sunan bireyler haline d¼nüşmeleridir.

Diğer Sosyal Yardım Projeleri

Fiziki ve sosyal projelerin yanı sıra k¼lt¼rel projelerin de hız kazandığı Esenler'de, Nisan 2011'de faaliyete geçirilen **Esenler Sanat Evi (ESEV)**, m¼zik eğitimin yanı sıra el sanatları, diksiyon, tiyatro, drama, minyat¼r gibi sanatsal faaliyetlere de ev sahipliği yapmaktadır. ve her yaştan insana hiçbir ücret almadan k¼lt¼rel ve sanatsal faaliyetlere katılma imkânı sunan ESEV, kursiyerlere çok sayıda alternatif sunmaktadır.

Aile içerisinde yaşanan problemlerin ç¼z¼m¼ne yönelik evli çiftlere danışmanlık hizmetleri veren Esenler Belediyesi **Aile Yaşam ve Danışma Merkezi (ESAYDAM)**'da bir yandan profesyonel kişilerin verdiği seminerlerle mutlu bir ailenin nasıl olması gerektiği konusunda ücretsiz rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri alan kadınlar, diğer yandan da fitness, k¼t¼phane, santranç salonu, kadın kafe ve etkinlik salonlarında g¼nl¼k hayatın stresinden uzaklaşma fırsatı bulmaktadırlar.

Memlekete D¼nüş Destek Projesi'nde İlçede ikamet eden ve geçim sıkıntısı çeken ailelere 33 bin 400 TL tutarında nakdi destek verilmiştir. 18 ay s¼ren, 77 kişinin yararlandığı çalışma kapsamında büyük şehre uyum g¼steremeyen, işsizlik nedeniyle sıkıntı çeken veya başka nedenlerle kendi memleketlerine d¼nmek isteyen fakir ve muhtaç ailelere nakdi yardım yapılarak, vatandaşlara destek olmak amaçlanmıştır.

Metris Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Bilgisayar Sınıfı Oluşturma Projesi: İki ayrı d¼nemde uygulanan, 160 kişinin faydalandığı, 24 bin 949,40 lira tutarındaki projeye Metris Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan, ihtiyaç içinde bulunan

hükümlü-tutukluların rehabilite edilerek tekrar topluma kazandırılmaları, sosyal ve kültürel yönden geliştirilmeleri ve birer iş sahibi olmalarını sağlamak hedeflenmiştir.

Esenler Belediyesi'nin vatandaşlara yönelik verdiği sosyal hizmetler arasında, yaşam koşulları ve kişisel yatkınlıklar nedeniyle yaşanabilecek psikolojik problemlerin çözümünde etkin olabilecek ve bu bağlamda bireylere psikolojik destek sağlamak amacıyla faaliyete geçirdiği **Psikolojik Danışmanlık Birimi** de yer almaktadır. Esenler ilçe sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların bu ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Esenler Sağlık İşleri Müdürlüğü bünyesine kurulan bu birim Mayıs 2010'da faaliyete geçirilmiş olup, birimde alanlarında uzman psikologlar tarafından ücretsiz olarak verilen danışmanlık hizmetleri;

- Çocuk ve ergen psikolojik danışmanlığı
- Okul danışmanlığı
- Aile ve çift danışmanlığı
- Bağımlılık danışmanlığı olarak bireylerin hizmetine sunulmuştur.

3.5.2. Kentsel Projeler

1970'li yıllardan sonra göç akınlarıyla gitgide büyüyen Esenler, son yıllarda İstanbul'un en kalabalık ilçesi haline gelmiştir. Büyük bir il görünümünü alan Esenler'de yaşanan yoğun trafik nedeniyle ilçenin ana merkezi olan Dörtyol Meydanı'nda duyulan yeni düzenleme ihtiyacı nedeniyle başlatılan "**Değişimin Sembolü Dörtyol**" projesi kapsam içine alınmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ortak olarak yürütülen bu proje ile Dörtyol Meydanı'nda trafik yer altına alınırken, bu alanın da yayalara dönük olarak kullanılması planlanmıştır. Uygulanan bu proje ile trafiğin rahatlatılması olgusu yanında, meydanın halka açılmasıyla ilçe sakinlerinin sosyal ve psikolojik gelişimine pozitif etkileri göz önüne alınmıştır.

Bunun yanısıra sadece fiziksel bir kavram olmanın ötesinde, sosyal ve kültürel hizmetleri içerecek şekilde genişleyen yerel yönetim kavramı, ilçenin bu alanlarda da

çok şeyler yapabileceği olgusunu amaç edinen Esenler Belediyesi, açtığı sanat evi kursları ile kentsel etkinliklerini sürdürmektedir. Esenler Belediyesi Sanat Evi (ESEV) ile vatandaşlara değişik alanlarda hizmet sunulmaktadır.

Kentsel projeler kapsamında gerçekleştirilen “**Esenler Belediyesi Spor Kompleksi**”, ile bölge halkına dört mevsim spor yapma olanağı da sağlanmıştır. Yeni dönemde bakımdan geçirilerek yenilenmiş yüzme havuzu ve yeni spor salonuyla faaliyetlerine devam eden Spor Kompleksi’nde, yarı olimpik yüzme havuzu, basketbol ve voleybol alanları, masa tenisi, fitness, pilates, güreş, karate gibi Uzakdoğu sporları da dahil olmak üzere toplam 16 branşta hizmet verilmektedir.

Bölgede, spor tesislerinin yanısıra, Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü altında “**Esenlik Hijyen Projesi**” (ESHİP) başlatılmıştır. Bu projede de belediye sınırları içinde faaliyet gösteren tüm gıda işletmelerinin hijyen ve sunu açısından Avrupa Kültür Başkenti’ne uygun standartlarda olması sağlanmıştır. Proje kapsamında, tüm gıda işletmelerinin müşterilerine güvenilir ve hijyen koşullarına uygun hizmet sunumu tescillenerek, işletmelerin sağlığa ve hijyene verdiği önemin ön plana çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca tüm işletmeler motive edilerek, bölgede takım ruhu oluşturularak kaliteli hizmet yarışı başlatılması da öngörülmüştür. ESHİP projesi ile sertifika almaya hak kazanan işletmeler, belgelerinin sürekliliği için işletmede iyileşen koşulların sürdürülmesi planlanmıştır. Projenin tanıtım seminerlerinde esnafın bilgilendirilmesi de sağlanarak, “esenlik hijyen” sertifikası ve bayrağı alabilmek için izlenmesi gereken aşamalar saptanmıştır.

İşletmeler ISO 22000 standartları baz alınarak hazırlanmış olan sorular çerçevesinde değerlendirilmekte ve bunun sonucunda uygun görülen işletmelere sertifikaları verilmektedir. Proje kapsamında her ay belirlenen mahallelerin esnafına eğitim seminerleri düzenlenerek, Gıda mühendisi tarafından esnaf gıda hijyeni hakkında bilgilendirilmektedir. Esnaflara verilen bayrak ve sertifikası 6 ay süreyle geçerli olmakta ve sürekli yenilenmektedir. Sertifika alımından sonraki 6 aylık süre içinde de yapılan habersiz denetimlerle sistemin geçerliliği sürdürülmektedir. Cezai işlemi içermeyen projede amaç, işletmesinde hijyene önem veren esnafı sertifika ve bayrak ile ödüllendirmek ve halkın gıda güvencesini sağlamaktır. Hijyenin artırılmasını

hedefleyen ESHIP'in bu amaçları doğrultusunda Avrupa Birliği'ne uyum aşamasında önemli bir adım atacağı göz önünde tutulmuştur.

Yönetici ile yönetileni bir araya getiren "**Esnaf Buluşmaları Projesi**" ile de Esenler esnafının sıkıntılarının en aza indirgenmesi planlanmıştır. Sorunlarını bu proje kapsamında dile getirebilecek olan esnaf, bu yolla şikâyetlerini doğrudan yöneticilere anlatarak aradaki kaynaşmanın verdiği kolaylıkla daha rahat çözüm yollarına gidileceği amaçlanmıştır. Mart 2011'de ilki gerçekleştirilen bu projede ilk uygulama berber ve kuaförlerle yapılmıştır.

Esenler Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile birlikte yürüttüğü "**Rengin Ahengi İstanbul**" projesi ile Esenler'de bazı binaları kentsel tasarım ilkeleri doğrultusunda boyayıp yenilerken, "**Bir Fırça da Sen Sür**" projesi ile de Esenler'de Bölge Parkı çevresindeki binaların cephe ve çatılarını da güzelleştirmektedir. "**Güzel Esenler**" adı altında gerçekleştirilen projeyle Esenler'in ortasından geöen TEM-E-5 bağlantı yolu üzerinde bulunan ve Oruç Reis, Havaalanı, Turgut Reis, Birlik ve Fevzi Çakmak mahallelerindeki evlerin bir kısmını kapsayan binalar, mantolama ile birlikte Osmanlı ve Selçuklu mimarisine uygun olarak cephe giydirmeleri de yapılmaktadır.

İlçe sınırları içindeki bağlantı yolunun kenarında bulunan bina cephelerindeki görsel kirliliğin ortadan kaldırılması ve açık alanların düzenlenmesi amacı ile başlatılan çalışma ile binaların mantolama, cephe giydirme ve güzelleştirme projelerinde bina cephelerinde sonradan monte edilen yapı elemanlarının düzenlenmesi de planlanmıştır. Ayrıca ilan, reklam ve tanıtım panolarının belirlenmesi ve koyulması, kamusal ve özel mülkiyete ait alanlarda meydan, cadde, sokak , yaya alanları, yeşil alanlar, rekreasyon alanları ve bu alanlarda bulunan kentsel mobilye ve öğelerin tasarlanması gibi benzer kentsel tasarımların da gerçekleştirileceği öngörülmektedir. Yapılan masrafların büyük bir kısmının da sponsorlar, kalanının ise mülk sahipleri tarafından karşılanacağı da belirtilmektedir.

3.5.2.1. Geri Dönüşüm Projesi

Esenler Belediyesi'nin Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü altında 2010-2014 *Stratejik Uygulama Programı*'nda yer alan "**Geri Dönüşümle Kazanan Esenler**" projesi, belediyenin tüm mahallelerini kapsamı altına almıştır. Bu projede Esenler Belediyesi dışında İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Mahalle Muhtarları ve Sivil Toplum Kuruluşları yer almaktadır. Geri dönüşüm bilincinin tüm halka kazandırılması, çöp miktarının azaltılması ve çöpün belediyeye sıfır maliyete indirgenmesi amaçlarını taşıyan projede;

- Esenler sınırları içindeki 16 mahallede geri dönüşümün önemini anlatan eğitimler yapılması ve defterler dağıtılması,
- İlçe dâhilindeki tüm ilköğretim ve ortaöğretimde geri dönüşüm seminerleri verilerek defterler dağıtılması,
- Bilgilendirme çalışması yapılan konut ve işyerlerine geri dönüşüm poşetleri ile defterler verilmesi,
- Ambalaj atığının (kâğıt, karton, pet şişe, naylon, metal, alüminyum, cam şişe vb.) 2010 yılından itibaren ilçede toplanan günlük çöp miktarının % 10'u kadar, takip eden yıllarda da bu oranın artırılarak kaynağından ayrı olarak toplanmasının sağlanması,
- İlçenin çöplerinin 2011 yılından itibaren kademeli ve bedelsiz olarak toplanması ve naklinin yapılması planlanmıştır (*Esenler Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Uygulama Programı*).

Projenin hedef grupları ise esnaf, kamu kurumları, ilköğretim kurumları ile liseler olmaktadır. Projeden beklenen sonuçlar ise; geri dönüşüm bilinci kazandırılarak milli servetin korunması, doğal kaynakların korunması, israfın önlenmesi, gelecek nesillere yaşanabilir bir ortam bırakılması, ilçede toplanan çöp miktarının azaltılması, üretilen çöplerin toplanması ve naklinin bedelsiz olarak aktarma istasyonuna taşınması olmaktadır.

Geri dönüşümde büyük aşamalar gösteren Esenler Belediyesi, “**Kapakları Topla Gel**” projesinde de 170 kilo plastik kapağa bir tekerlekli sandalye kampanyası başlatmıştır, bu amaçla da doğada uzun zaman bozulmadan kalabildikleri için tehlikeli olan plastik kapakların geri dönüşümü sağlanarak, toplanan kapaklarla özürülü vatandaşların tekerlekli sandalye ihtiyacı karşılanmaktadır.

Belediye'nin kentsel projelerinden bir diğeri de, Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen “**Her Atık Çöp Değildir**” projesi ile Sosyal ve Yardım İşleri Müdürlüğü'nün Edim Hayır Market projesi olmaktadır. Proje kapsamında *Geri Dönüşüm Tesisi*'nde dönüştürülen atık yağlardan elde edilen 10 ton temizlik malzemesi Edim Hayır Market'e teslim edilmektedir. Bu sloganla hareket eden Esenler Belediyesi, bitkisel atık yağların geri dönüşümünü sağlayarak, bu atıkların çevreye zarar vermesini engellemiştir. Atıkları ekonomiye geri kazandıran bu proje sayesinde atık yağlar temizlik malzemelerine dönüştürülerek yardıma muhtaç bireylerin temizlik ihtiyaçları karşılanmaktadır. 2011 Şubat ayında başlayan proje kapsamında lokanta, yemekhane, otel, kantin gibi 174 ticari işletmede bitkisel atık yağ toplama noktaları oluşturulmuştur. Evlerde toplanan yağlar ise veliler tarafından okullarda bulunan atık yağ noktalarına getirilmektedir. Atık yağların çevreye verdiği zararı en aza indirmek amacıyla yapılan çalışmada yağları özel bir araç toplamaktadır.

Proje etkinliğini genişletmeyi amaçlayan Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü, ilköğretim okullarında konuyla ilgili yarışmalar da düzenleyerek çeşitli eğitimler vermektedir. Bu kapsamda Birlik ve Fatih ilköğretim okullarında gerçekleştirilen eğitimlerde öğrenciler bitkisel atık yağların neler olduğunu, zararlarını ve nasıl korunabileceklerini de öğrenmektedirler. Diğer taraftan projenin öğrenciler tarafından daha etkin ve eğlenceli olarak anlaşılmasını sağlamak ve onları projeye dahil ederek, konunun farkında lığını arttırmak amacı ile okullar arası atık yağ toplama yarışmaları da düzenlenmektedir. Yarışma sonucunda dereceye girecek okullara projeksiyon cihazı ve bilgisayar hediye edilmektedir. Okullarda çevre bilincinin artırılması amacıyla da bitkisel yağ eğitimleri programı devreye sokulmuştur.

Daha temiz bir Esenler için çalışmalarını sürdüren Esenler Belediyesi, ilçenin belirli noktalarına TİM stantları kurarak “**El Ele Daha Temiz Esenler**” projesini de

başlatmıştır. Bu proje kapsamında, kurulan TİM stantlarına gelen bölge sakinleri mahallelerinin çöp toplama gün ve saatlerinden, daha temiz bir Esenler için hayata geçirilen projelere kadar her türlü organizasyondan haberdar olmaktadır. Kurulan standlarda aynı zamanda temizlik konusunda duyarlılığın arttırılması için bilgilendirme çalışmalarına da yer verilmektedir.

3.5.2.2. Kentsel Dönüşüm Projeleri

Günümüzde kentsel yenilemede, yenilenmesi düşünülen bölgelerdeki fizik mekan değişikliklerinin yanı sıra, yerel halkın yaşamlarında kaçınılmaz olarak büyük ölçüde değişiklikler oluşmaktadır. Bu açıdan yenilenme ve yapılanma çalışmaları, vatandaşların planlamaya katılımının en yüksek olduğu alanlardır.

Esenler Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu'nda uygulama imar planlarının yapımı, kamu yararı doğrultusunda plan değişikliklerinin yapılması, vatandaş tarafından verilen plan yenileme ve değişiklik önerilerinin meclise sunulması, kentsel yenileme çalışmaları, ulaşımaya yönelik projeler (*prestij cadde projeleri, araç sirkülasyonunun sağlanması, tek yön uygulamaları, yayalaştırma çalışmaları*), proje ihalelerinin yapılması (*belediye hizmet binaları*) ve süreçlerin izlenmesi, Büyükşehir Belediyesi ile ortak vizyoner projelerin üretilmesi gibi hizmetler bu kapsamda sunulmaktadır.¹⁴²

Kentsel alt yapının geliştirilmesinde, ülke genelinde çevre korumaya yönelik kentsel altyapı ihtiyacının belirlenmesi için belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, atık su arıtma tesisi ve katı atık bertaraf kurumları gibi altyapı gereksinimlerini belirleyecek kentsel altyapı ana planı ve finansman stratejisi hazırlanacağı belirtilmiştir. Çevresel altyapı hizmetlerinin planlanması, projelendirilmesi, uygulanması ve işletilmesine yönelik olarak belediyelerin kapasitelerinin geliştirileceği ele alınmıştır.¹⁴³

İstanbul'a paralel olarak, 1980 sonrası yaşanan denetimsiz gelişim, hızlı ve çarpık yapılaşmayı beraberinde getirmiş, bunun sonucu olarak, genel uygulayım alanları

¹⁴²Esenler Belediyesi Faaliyet Raporu, 2011, s.24

<http://www.esenler.bel.tr/Uploads/Dokuman/2011YILIFAALİYETRAPORU.pdf> erişim tarihi 28.10.2012

¹⁴³Esenler Belediyesi Faaliyet.... a.g.e. s.31

var olan yapıya hizmet edemez hale gelmiş, yoğunluk düzeyi sürekli artış göstermiş, kalitesiz yapı stokları oluşmuştur. Deprem etkeninin de göz önünde bulundurulmasıyla birlikte kentsel yenileme/dönüşüm, Esenler İlçesi için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Bu nedenle ilçede öncelikli sorunlu alanlar belirlenerek, bu bölgelerde sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması, yaşam kalitesinin artırılması, depreme dayanıklı yapıların üretilmesi, sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeyine ulaşmak için çalışmalar başlamıştır.

Esenler Belediyesi, Kentsel Dönüşüm projelerine dört noktada başlamıştır. Yatırım bedelinin 1 milyar doları bulacağı belirtilen dönüşüm projelerinin iki tanesinin TOKİ (*Toplu Konut İdaresi*), diğerlerinin ise Büyükşehir Belediyesi ile yürütüleceği açıklanmıştır. Projeye göre işyerleriyle birlikte yaklaşık 3000 dairelik bir alanın dönüştürüleceği, bunların yerine en az 5000 daire yapılacağı planlanmaktadır. 2011-2012 döneminde semtin elektrik, su ve kanalizasyon altyapılarının da yenileneceği, su ve kanalizasyon çalışmaları için 50 milyon lira harcandığı da belirtilmektedir. Esenler Belediyesi, dönüşüm çerçevesinde, ilk olarak otoban üstü park yapımını da gerçekleştirmeyi proje dâhiline almıştır. Yapılacak 40 bin metrekarelik yeşil alanının yanı sıra, Gazi ve Mahmutbey Caddesi arasında kalan TEM Aksaray bağlantı yolu üzerinde gerçekleştirilecek semt pazarı, otopark ve açık alan düzenlemesi planlanmaktadır.¹⁴⁴

Bölgedeki ilk kentsel dönüşüm Oruç reis mahallesinde başlatılmıştır. 1990 hane halkını kapsayan dönüşüm için Esenler Belediyesi, ilk aşamada mahalleye yürüme mesafesinde olan bölgede 10 bin metrekarelik bir alan üretilerek, bu alan TOKİ'ye verilmiştir. Böylece stok konutların üretiminin başladığı Oruçreis mahallesinde dönüşümün toplam 73 bin metrekarelik bir alan üzerinde gerçekleşmesi planlanmıştır.¹⁴⁵ Oruçreis Mahallesi'ndeki kentsel yenileme, ifraz sorunları ve kaçak yapılaşma nedeniyle yoğun yapılaşmaya maruz kalmış, mülkiyet sorunlarının çözümlenemediği 477-481-539 parsel sayılı 72.080 metrekare alana sahip bölge içerisinde yürütülmektedir. Proje ile, mülkiyet sorunları çözümleneceği gibi kentsel

¹⁴⁴“Esenler Belediyesi, Kentsel Dönüşüm Projeleri Gerçekleştirecek”
<http://www.ihalenet.com/haberdetay.html?id=1089> erişim tarihi: 25.10.2012

¹⁴⁵Bugün Emlak “Esenler’de Dönüşüm Hız Kazandı” <http://emlak.bugun.com.tr/esenler-de-donusum-hiz-kazandi-185735-haberi.aspx> erişim tarihi: 26.10.2012

yenileme ile donatı standartları ve yapı kalitesi yüksek yaşanabilir kentsel mekanların oluşturulması düşünülmektedir. 477-481-539 parsellerin bulunduğu alanda projelendirme çalışmaları sürmektedir. Proje için ayrılmış olan rezerv konut alanında ise 262 adet konutun yapımına başlanmış olup ilk dönüşümün 2013 yılında gerçekleşeceği de bildirilmektedir.¹⁴⁶

İkinci dönüşüm noktası olan Turgut Reis yerleşme bölgesinde ise, Büyük Şehir Belediyesi'nce 1086 ada 4 parselde 7 blok üzerine toplam 280 adet daire yapımı devam etmekte olup, 1086 ada 4 parselin güneyinde kalan 20 pafta 544 parsel sayılı çok hisseli gayri menkulün üzerine 60 adet bina ve 284 bağımsız daire bulunmaktadır. Buradaki yapıların Büyük Şehir Belediyesince yaptırılan toplu konutlardaki dairelerle dönüşüm fizibilite çalışmalarına devam edilmektedir. Turgutreis Mahallesi'nde bulunan 10.480 m² lik alan; kentsel yenileme projesi neticesinde, çarpık kentleşmenin neden olduğu problemlerden kurtularak, modern ve sosyal yaşam koşullarına göre yenilenecektir. Bu uygulama neticesinde; proje alanındaki olan tüm hak sahipleri, depreme dayanıklı ve planlı konutlara sahip olacaklardır.¹⁴⁷

Çiftahavuzlar Mahallesi'ndeki kentsel yenileme projesi de 85.300 metrekare alan içerisinde yürütülmektedir. Bu alanda, "*Deprem Odaklı Kentsel Yenileme*" kapsamında proje çalışmalarına başlanmıştır. İlçe geneline göre nispeten yapı ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu Çiftahavuzlar içerisinde belirlenen bölgenin planlı biçimde yeniden ele alınarak, kentsel yapım standartları yüksek, depreme dayanıklı, sağlıklı bir yerleşim düzeninin sağlanması ile, ilçede kentsel yenilemeye ivme kazandırabilecek, lokomotif bir projedir. Proje alanı içerisinde yaklaşık 1500 konut üretilmesi hedeflenmektedir.¹⁴⁸

Havaalanı Mahallesinde de çok hisseli ve tarla vasıflı durumda bulunan ve üzerinde yoğun yapılaşmanın bulunduğu 71.820 metrekarelik alanda belediye tarafından ifraz çalışmalarına başlanılmıştır. Ancak yapılan tespit ve incelemelerde kaçak ve düzensiz yapılaşmalardan dolayı her hissedara yer tahsis edilemeyeceği görüldüğünden

¹⁴⁶Esenler Belediyesi Faaliyet ...a.g.e. s.127

¹⁴⁷Esenler Belediyesi Faaliyet....a.g.e s.83

¹⁴⁸A.g.e. s.126

ifraz çalışmaları askıya alınmıştır. Bu alandaki sorunların çözülebilmesi için kentsel yenileme ile ilgili fizibilite çalışmaları belediye tarafından yürütülmektedir.¹⁴⁹

Bunun yanı sıra 2011 yılı içerisinde tüm Esenler bölgesinde trotuar ve yol düzenleme çalışması kapsamında lokal (*yeni bina önü, altyapı çalışmalarından kaynaklanan bozulmalar, çökme...*) onarımlar yapılmıştır. Esenler genelinde tehlikeli alanlara hız kesici setler monte edilmiştir.¹⁵⁰

3.6. Kentsel Düşünce Merkezi

3.6.1. Amacı

Kentler tarih boyunca, bünyesinde yaşattığı toplumların tüm yapılarını yansıttığı için toplumun aynaları olmuşlardır. Kent üzerine düşünmek ve tasarlamak aslında kentleri oluşturan toplumsal yapıları düşünmek ve tasarlamaktır. Günümüzde kentler etik ve sosyo-ekonomik yapıları olan topluluklar olarak ele alınmaktadır. Esenler Şehir Düşünce Merkezi; kenti binalar topluluğu olarak değil, kamu yararı ve toplum gereksinimlerini yeniden tanımlanıp yaşanabilir kent alanlarının yaratılacağı alanlar olarak değerlendirmektedir. Bu alanlar, kentin gelişiminde her evreye toplumun tümünü katarak, değişik bakış açılarını bağımsız ve demokratik bir ortamda tartışıp, yerel ölçekli sorunların yanında ulusal ve global sorunları ele alındığı alternatif stratejilerle mümkündür.

Bu bağlamda, doğal ve tarihi değerlerin korunması temel ilkesinden yola çıkarak, fizik mekan planlama hedeflerinin toplumsal yapıyla birleştiği, farklı bilimsel yöntemlerin ve değişik disiplinlerin kendi alanlarında söz sahibi olduğu, kent konusundaki yüzlerce yıllık bilginin amaçlar doğrultusunda organize edileceği bir planlama süreci hedeflenmektedir. Burada amaç kente yönelik kalıcı düşünceler ve çözümler üretmek, kent sorunlarına yaklaşırken geleneğin birikimi ile gelecek arasında sağlam bir bağ kurmak, bugüne kadar üretilen tüm değer ve birikimlere önyargılı

¹⁴⁹Emlak Dream “Esenler Belediyesi’nin Örnek Projesi” <http://www.emlakdream.com/esenler-belediyesinin-ornek-projesi/8428> erişim tarihi: 25.10.2012

¹⁵⁰Esenler Belediyesi, Faaliyet... a.g.e. s.89

olmadan var olanı bir olgu olarak görüp edinilen bilgilerden yararlanarak üretimlerde bulunmaktadır. Kent hayatına insan ölçeğinde yaklaşım sosyal süreçleri hesaba katarak yaklaşımlar geliştirmek, üretilen düşünceleri uygulama sahasına geçirecek çalışmalar yapmak ve Esenler için bir sosyal kentsel dönüşüm projesi hazırlayarak uygulamaya koyup, Esenler kent kimliği oluşturmak önde gelen hedeflerden olmaktadır.¹⁵¹

3.6.2. İşlevleri

10 Haziran 2012 tarihinde açılan Esenler Şehir Düşünce Merkezi çalışanları açtıkları web sitesinde, Akademi Esenler 2012 başlığı altında amaç ve hedeflerini de belirtmişlerdir. Buna göre;

“Proje;

Esenler’de yaşayan yüksek lisans ve doktora öğrencileriyle veya akademik kimliği olan bireylerle irtibata geçmek, onların akademik çalışmalarından, görüşlerinden, düşüncelerinden istifade etmek, ilgi alanlarını Esenler’e yönlendirmek ve ihtiyaç duydukları konularda destek vermek.

Bu proje sayesinde hem Esenler ilçesi akademik çalışmalar ışığında daha emin adımlarla gelişmeye devam edecek, hem de başarılı akademik çalışmalara destek olunarak ülkemizin geleceği olan genç bilim adamlarına katkı sağlanacaktır.”¹⁵²

Şehir Düşünce Merkezi görevlileri yaptıkları planlar arasında göç ve kentleşme konularını da ele almayı planlamaktadırlar. Buna göre göç yükünün altında kalan ve bozulmaya yüz tutan kentsel mekânı ve ortadan kalkmaya başlayan şehirlilik olgusunu yeniden canlandırmak için çalışmaya başlamışlardır. Bunun yanı sıra kentte aidiyet duygusu yaratmak için, kente yerleşmiş ve asla geriye dönmeyecek olan yeni kentliler için geliştirilecek olan sosyo-kültürel etkinlikler kente katılım sürecinde geçişkenliğin artırılması ve hızlandırılması hedeflenmektedir.

¹⁵¹Esenler Şehir Düşünce Merkezi, “Amaç” <http://www.sehirdusunce.com/index.php/kurumsal/amac> erişim tarihi: 8.11.2012

¹⁵²Esenler Şehir Düşünce Merkezi, “Akademi Esenler” <http://www.sehirdusunce.com/index.php/projeler2/esenler-akademi> erişim tarihi: 8.11.2012

Esenler Şehir Düşünce Merkezi bilim kurulu üyelerinden, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim üyeleri kanalıyla yürütülen “Herkes İçin Tasarım ve Erişilebilirlik” atölyesi 26/27/28 Haziran 2012 tarihlerinde Esenler Şehir Düşünce Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir. Akademisyenler ve mimarlık fakültesi öğrencilerinin katıldığı çalışmalarda, katılımcılar iki grup halinde Esenler sınırları dahilindeki meydan ve caddeleri inceleyerek çalışmalarda bulunmuşlardır.¹⁵³

Kent estetiği atölye çalışmasının amacı, öncelikle, kent estetiği kavramının ve bu kavramı çevreleyen teorik bakış açılarının açıklığa kavuşturulması ve konunun Esenler özelinde tartışılmasını sağlamaktır. Tematik tartışmaların okuma listeleri ile zenginleştirilmesi ve okuma programı sonrası kent estetiğinin ölçütlerinin belirlenmesi, Esenler’de kent estetiğinin nasıl kurulacağı ve olanakları üzerinde çalışılması da planlanmaktadır. Çalışma sürecinde elde edilen estetik duygu ve düşüncenin geliştirilmesi bilgisi ve deneyimi, Esenler kentsel pratiği ile kaynaştırılarak, estetik duyarlılığın uyandırılması ve artırılması hedeflenmektedir.

En önemlisi de, kenti çevreleyen ve ona karakter veren doğal değerleri göz önünde bulundurarak, Esenler halkı için, sağlıklı, güvenli, estetik yaşama mekânları oluşturacak, gelişim tasarımları programlamak, farklı yaş grupları ve farklı kesimlere hitap edebilen etkinlik merkezleri ve yaşam alanlarının oluşturması düşünülmektedir.

Şehre dair kalıcı düşünceler ve çözümler üretmek, şehir konusunda fikri olan herkese ulaşmayı ve birikimlerinden yararlanmak amacıyla kurulan Esenler Şehir Düşünce Merkezi, bu amacı gerçekleştirmek için konunun uzmanı akademisyenleri, şehir konusunda yazı yazan yazarlar bir araya getirmektedir. Gündemde olan konulardan biri olan ve 16 Mayıs 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi” Kanunu de değerlendirilen hususlardan biri

¹⁵³Esenler Şehir Düşünce Merkezi, “Esenler Şehir Düşünce Merkezi’nin İlk Atölye Çalışması Gerçekleşti” <http://www.sehirdusunce.com/index.php/haberler/70-esenler-sehir-duesunce-merkezi-nin-ilk-atoelye-cal-smas-gerceklesti> erişim tarihi: 8.11.2012

olmaktadır. Yapılan son toplantılarda gündem maddesi üzerine karşılıklı fikir alış verişi yapılarak, kentsel dönüşüm üzerine farklı açılardan bakış açıları değerlendirilmiştir.¹⁵⁴

¹⁵⁴Esenler Şehir Düşünce Merkezi, Haberler, <http://www.sehirdusunce.com/index.php/haberler> erişim tarihi: 1.11.2012

SONUÇ

Çevresel ilişkilerin göz önüne alınmadığı kentlerde, doğal alanların gitgide azalması sonucu toprak ve iklim koşullarının, yapı, endüstri ve taşıtlardan kaynaklanan zararlı maddelerle doğal olmayan, yaşanması güç bir ortam olduğu izlenmektedir. Yaşadığı çevre ile bütünleşip özdeşleşen insanın da bu ortamda doğallığını kaybederek tekdüzeleştiği, psikolojik yönden çöken, bunalımlı toplumların olduğu gözlemlenmektedir. İnsanlar gerek birbirleri gerekse yaşadıkları kent ile yabancılaşmaktadır. Sorunlar her geçen gün büyümekte olup, yanlış politik güçlerin, hatalı ve taraftar politikaları sorunları çözümü olmayan ve içinden çıkılmaz bir duruma getirmektedir. Günümüzde kentleşme ile yaşanan tüm bu sorunlara çözüm üretmek için geliştirilen pek çok kentsel dönüşüm projeleri yapılmaktadır. Kente ilişkin sorunların gitgide arttığı günümüzde bu sorunlara alternatif çözümler getirme gereksinimi de giderek artmaktadır. Düşünce merkezlerinin de bu alanda önemli katkılarının olacağı kuşkusuzdur.

İstanbul Esenler Belediyesi tarafından yaşama geçirilen projelerden en ilginç ve dikkate değer olanı da hiç şüphesiz özgün bir Türk think-tank'ı olan "Esenler Şehir Düşünce Merkezi" olmaktadır. Şu ana kadar gerçekleştirdiği projelerden bir "ilk"e daha imzasını atan Esenler Belediyesi, kentin sosyal dönüşümü için, kendin insanî yönünü ön plana çıkararak sürdürülebilir vatandaş memnuniyetini esas alan şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir bir belediyecilik anlayışından hareketle oluşturulan düşünce merkezi bünyesinde; kalıcı düşünceler ve çözümler üretmek amacını hedef almıştır. Bu merkez, aynı zamanda Esenler'in dünyaya açılan penceresi konumunda olmaktadır.

Kent kimliğini oluşturmak ve düzenlemek amacıyla korulan kentsel düşünce merkezi, Türkiye'de ilk olarak gerçekleştirilmektedir. Kente dair akademik çalışmaların yapılması planlanan düşünce merkezinde kurulan atölyelerde, Esenler'le ilgili projeler oluşturularak, merkez bünyesinde alanlarında uzman akademisyenlerin yanı sıra kent adına katkıda bulunan herkesin görev yapabileceği de belirtilmektedir. İstanbul'un merkezinde yer alan Esenler'de sosyal, kültürel ve fiziki dönüşümle ilgili tasarımların gerçekleştirilmesinde, merkezin bir üs olarak kullanılacağı da planlanmıştır. Düşünce

merkezinde üretilecek düşünceler, başta Esenler olmak üzere tüm belediyelerde bir dönüşüme neden olacaktır.

Düşünce merkezleri Türkiye’de genelde dış politika alanında odaklanmaktadır. Halbuki hemen hemen her alanda bu tür merkezlerin yapacakları analizlere ve belirleyici stratejik yöntemlere gereksinim duyulmaktadır. Bir başka deyişle, düşünce merkezleri sadece dış politika değil; çevre, ticaret, turizm, kentlerde yeniden yapılanma, sağlık gibi alanlarda da strateji geliştirmeleri ve araştırma yapmaları, gerekirse devletin bu tür düşünce merkezlerine destek sağlaması da değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra Anadolu’nun farklı bölgelerinde artık bu tür düşünce merkezlerinin açılması, ülkedeki tüm beyin kaynaklarının bu düşünce üretme yarışına olumlu anlamda destek sağlayabilecekleri de gözden kaçırılmaması gereken bir nokta olmaktadır. Fırsat verildiği ve yeterince ilgi gösterildiği takdirde düşünce merkezlerinin ülke kalkınmasında büyük ölçüde yararlı olacaklarına hiç şüphe yoktur. Ülke içinde yaşanan ve içinden çıkılamayan durumlardan kurtulmak için kolay yolu seçerek terk etmek yerine okuyup düşünmek ve tartışmak gerekmektedir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için de her şeyin rahatça konuşulup, özgürce eleştirilebileceği bir toplum yapısının oluşturulması son derece önemlidir. Günümüzde eğitim, sağlık, kentleşme, ekonomi, politika ve çevre gibi yaşamın her alanında yeni bakış açılarına ve özgün düşüncelere gereksinim vardır. Dolayısıyla açılacak her düşünce merkezinde çalışacak genç beyinlerin yetiştirilmesinin yanı sıra, bu merkezlere destek verilmesiyle, karşılaşılan güncel sorunlar, bu tür merkezlerin sunacakları çeşitli alternatiflerle yeni boyutlar kazanacak ve çözüme ulaşmak kolaylaşacaktır.

KAYNAKLAR

Akkar, Z. M., *Kentsel Dönüşüm Üzerine Batıdaki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye*, Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2006/2 ISSN 1300-7319, Ankara, 2006

Alp, İ. “*Kentsel Dönüşüm-Kentsel Mekanın Yeniden Üretilmesi Sürecinde Yönetişim ve Uygulama Araçları*” Yüksek Lisans Tezi, MSÜ İstanbul 2005

Balamir, M. “*Türkiye’de Kentsel İyileştirme ve Dönüşüme İlişkin Güncel Öneri ve Modeller*”, MİMARLIK, 322, 2005b

Bayraktar, E. “*Avrupa Birliği Sürecinde Konut Kooperatiflerimizin Sorunları*”, Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği – Türkent Teknik Kongresi, Antalya 2006

Birsel, S.; Polat, E.; Yılmaz, N. “*Değişim-Dönüşüm Sürecinde Kimlik Arayışları ve Kentsel Yenileşme Kavramı*” TMMOB Şehircilik Planlama Odası, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu 2003

Castells, M.; Borja, J. “*Local and Global Management of Cities in the Information Age*”, London, Earthscan Publications Ltd. 1997

Cömertler, S. “*Kentsel Dönüşümde Bir Araç Olarak Kullanılan Kentsel Tasarım Yarışmaları Üzerine Bir Tartışma*”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 2003

Çağla, H., *Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Mülkiyet Kullanımına Olan Etkisi Üzerine Bir Araştırma Ve Konya Örneği*, S.Ü FBE Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007

Çöl, Ş. “*Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 1998

Çubuk, M. "*Büyük Kentsel Projeler, Tasarım ve Uygulama Yöntemleri, Teknikleri ve Araçları*", Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu" 1993. Erden D., M.S.G.S.Ü. Doktora Tezi, 2003

Dağ, Ahmet Emin "*Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*", İstanbul: Anka Yayınları, 2005 2. Basım

Deprem Gerçeğinde Sürdürülebilir Mahalle Yenileşmesi İçin Eylem Planı ve Projesi: Zeytinburnu Yerleşmesi Pilot Alanı Model Önerisi" M.S.G.S.Ü. Şehir Bölge Planlama Bölge Çalışması 2005

Eren, F. "*Kentsel Dönüşümlerde Kamu-Özel Ortaklıkları ve Özel Girişimin Dönüşümdeki Varlığı: Konya Örneği*" Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006

Erkmen, B. "*Şehir Kimliği ve Şehir Mobilyası Üzerine*" Arredamento Dekorasyon Dergisi, sayı:17, 1990

Florian, B. "*The City As A Brand, City Branding: Image Building and Building Images*, 20-31, Nai Uitgevers, Rotterdam 2002

Genç, F. "*Kent Yenileme ve Yerel Yönetimler: Kamu Yönetimi Perspektifi*" Yerel ve Kentsel Politikalar, Çizgi Kitabevi, Konya 2003

Göksu, A.F., *Zeytinburnu Kentsel Dönüşüm Projesi ve Katılım Modeli*, 2004, İstanbul, www.kentselyenileme.org,

Gönen, M. "*Tanzimat'tan Cumhuriyete Kentsel Kamusal Mekandaki Dönüşüm ve Bayezid Meydanı Örneği*", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara, 2002

Güvenç, S. "*Türkiye'de Düşünce Kuruluşları ve Uluslararası İlişkiler Disiplini*", Uluslararası İlişkiler Dergisi, 13(4), 2007

Harvey, D. "*Postmodernliğin Durumu*", Çev. Savran, Sungur, Metis Yayınları, İstanbul, 2006

Işık, O. “*Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek*”, Toplum ve Bilim, 14(3): 166, 1999 İstanbul

İlgüner Muhterem Ve Asplund Christer (2011) , *Marka Şehir*, Markating Yayınları, İstanbul

İşbir, E.G. “*Şehirleşme ve Meseleleri*” Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1991

Kahvecioğlu, H. “*Mimarlıkta İmaj: Mekânsal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model*”, Doktora Tezi İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1998

Kara, G., *Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, 11.Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 26 Nisan 2007, Ankara

Karaarslan, Ş. “*Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezinde Yenileme ve Canlandırma Sürecinde Yetkiler - Tasarım İlkeleri*” Mimarlık Dekorasyon Dergisi, Sayı:57, 2000

Karabulut, Bilal “*Dünyada ve Türkiye’de Think Tank Kuruluşları: Karşılaştırmalı bir Analiz*”, Akademik Bakış, Cilt:4, Sayı:7, Kış 2010

Kayasu, S.; Yaşar S. “*Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Değerlendirme, Kavramlar, Gözlemler*”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Sempozyumu, Y.T.Ü. İstanbul 2003

Kayın, Emel “*Kentsel Mekandaki Koruma Eylemine İlişkin Güncel Sorunlar*”, Ege Mimarlık, Mimarlar Odası, İzmir Şubesi, N:49, 2004/1

Kocamemi, G. “*Kentsel Dönüşüm Süreci Kızılçeşme Örneği*” Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2006

Koç, E., Gül, A., *Kentsel Dönüşümde İmar Uygulama Araçları*. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 11-13 Haziran 2003,

Konuk, G. “*Kentlerimizi Yeniden Biçimlendirmede Bir Kentsel Tasarım Aracı Olarak Kentsel Yenileşme*” Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ, 2003

Kotler, P.; Haider, D.; Rein, I. *“Marketing Places: Attracting Investment, Industry and Tourism to Cities, States and Nations”* The Free Press, New York, 1993

Kürkçüoğlu, Ö. *“Dış Politika Nedir? Türkiye’de Dünü ve Bugünü”* A.Ü. SBFD, 35 (1-4), 1980

Lynch, K. *“The Image of the City”*, The MIT Press, Cambridge, 1960

M.S.G.S.Ü. *Şehir Bölge Planlama Bölge Çalışması “Deprem Gerçeğinde Sürdürülebilir Mahalle Yenileşmesi İçin Eylem Planı ve Projesi: Zeytinburnu Yerleşmesi Pilot Alanı Model Önerisi”* 2005

McWilliams, A. Douglas *“Environmental Justice and Industrial Redevelopment: Economy and Quality”*, Urban Revitalisation, Ecology Law Quarterly, 1994

Otaner, Z.F.; Keskin, A. *“Kentsel Geliştirmede Kamusal alanların Kullanımı”* İTÜ dergisi/a mimarlık, planlama, tasarım, cilt: 4 sayı:1, 2005, s. 107-114

Öner, Ş. *“Kentsel Yenileme Kapsamında Kentsel Dönüşüm Projelerinin İstanbul Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi Örneğinde İrdelenmesi”*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007

Özer, Nazım, *“Kent Kimliğini Oluşum ve Değişim Sürecinde Konut Alanlarında Planlama ve Tasarımın Etkileri”*, Gazi Üniversitesi, Ankara 1998, s. 14

Polat, S. *“Kentsel Dönüşüm: Tanımlar, Nedenler, Uygulamalar”*, Bursa Defteri, Bursa’da Kentsel Dönüşüm, Sayı: 31-32, Mayıs 2008

Radin, Beryl A. *“Beyond Macchiavelli: Policy Analysis Comes of Ages”*, Washington D.C.: Georgetown University Press, 2000

Rich, A. *“Think Tanks, Public Policy, and the Politics of Expertise”*, London: Cambridge University Press, 2004

Sayan, M.S.; Çavdar, Ü. **“Tarihi Kent Dokularında Dönüşüm ve Süreklilik: Antalya Kaleiçi Örneği”** Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ 2003

Southworth, M.. **Theory and practice of contemporary urban design**, TPR, vol. 60 1989 No. 4

Stone, D. **“Capturing The Political Imagination: Think-Tanks And The Policy Process”**, New York: Routlage Publications, 1996

Stone, D. “Think Tanks, Global Lesson Drawing and Networking Social Policy Ideas”, *Global Social Policy*,1(3), 2001

Suher, Hande **“Ülkemizde Metropolitanlaşma Sürecinde Kent Kimliği Sorunsalı, Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları I. Sempozyum Bildirileri (15-16 Ekim 1998)”**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayın No: Ytü. Mf. De-99.0499, 1999

Şahingür, A.; Müderrisoğlu, B. **“AB’nin Toplum Tabanlı Kentsel Dönüşüme Yaklaşımı ve Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliği”**, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Cilt 1, TMMOB, Ankara 2005

Şuayip, Özdemir; Karaca, Yusuf (2009), **Kent Markası Ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İibf Dergisi,

Tankut, G. **“Kentler”**, Bilim Teknik Dergisi Yeni Ufuklara Eki, Aralık, 2002

Tapan, M. **“Kentleşme ve Mimarlıkta Kimlik Üzerine”**, Yapı, 284, YEM Yayın, 2005

Tekeli, İlhan **“Katılımdan Beklentilerimiz Zaman İçinde Nitelik Değiştiriyor”** Ada Kentliyim, No:3, 1996

Tekeli, İlhan **“Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek”**, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (11-13 Haziran 2003), TMMOB ŞPO Yayını, Ankara, 2006

Tunçer, Mehmet “*Kentlerimizi Çağdaş Altyapı ve Görünüme Kavuşturmak Hedefinde Planlama, Kent Tasarımı ve Plancının Rolü*”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu , TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri, 11-13 Haziran 2003, İstanbul <http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm> Erişim Tarihi: 10.09.2012

Turak, İ. “*Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri Kitabı*”, Küçükçekmece Belediyesi Yayınları, İstanbul 2004

Ulu, A.; Karakoç, İ. “*Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi*”, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı:29, Mart 2004

Uyar, N. “*Küreselleşme ve Kent*” Evrensel Basım Yayın, Ankara 2002

Ünusan, Çağatay Ve Sezgin, Mete, *Turizmde Strateji Eksenli Pazarlama İletişimi*, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Birinci Baskı, Konya 2005

Vardar, A. “*Kentsel Tasarımın Farklı Çehreleri*”, Planlama, No.2 (6-16), 1997

World Bank Group “*Making Cities Liveable*”, Entering The 21.st Century World Development Report, London, 142, 2000

Yasin, N. “*Kentsel Dönüşüm Uygulamaların Hukuki Boyutu*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 60:105, 2005

Yerebasmaz, Hülya, “*Gerze Kentsel Dönüşüm Örneğinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*”, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

Yıldırım, E. “*Güncel Bir Kent Sorunu: Kentsel Dönüşüm*” Planlama Dergisi 200601, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Kozan Ofset, Ankara 35:7-24, 2006

Yörükhan, A. “*Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri*”, İmar ve İskan Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1968

Zariç, S. “*Türkiye’de Think Tank kuruluşları ve Karşılaştıkları Sorunlar*”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 31, Temmuz-Ağustos 2012

İNTERNET KAYNAKLARI:

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1429.html> Erişim Tarihi: 25.09.2012

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1350.html> Erişim Tarihi: 26.09.2012

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html> Erişim Tarihi: 25.09.2012

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5162.html> Erişim Tarihi: 25.09.2012

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5366.html> Erişim Tarihi: 26.09.2012

http://www.alomaliye.com/kultur_tabiat.htm Erişim Tarihi: 29.09.2012

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html> Erişim Tarihi 25.09.2012

Akçadağ, E. **“Amerikan Politikalarının Gizli Aktörleri: Think Tank’ler”** BİLGESAM, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi,

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=483:
erişim tarihi: 4.10.2012

Akdemir, Erhan **“Amerikan’ın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü”**, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt: 2, Sayı: 8, 2007

Akdemir, Erhan **“Amerika’nın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü”** Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt:2, Sayı:8, 2006

<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/4zE5u389XX1ZcaHeSaOLQEjxXrQqXB.pdf>
erişim tarihi: 4.10.2012

Aras, B.; Toktaş, Ş.; Kurt, Ü. **“Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye’de Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Kültürü”**, Seta Yayınları, Ankara 2010

<http://www.setav.org/ups/dosya/60328.pdf> erişim tarihi: 6.10.2012

Bal, İdris “**Düşünce Kuruluşlarının Gerekliliği ve Türkiye**”

http://www.tbdd.org/index.php?option=com_content&view=article&id=194%3Aduueue-nce-kurulularnn-gereklilii-ve-tuerkiye&catid=36&Itemid=48 erişim tarihi: 3.10.2012

Bal, İdris, “**Düşünce Kuruluşlarının Gerekliliği ve Türkiye**”

http://www.tbdd.org/index.php?option=com_content&view=article&id=194%3Aduueue-nce-kurulularnn-gereklilii-ve-tuerkiye&catid=36&Itemid=48 erişim tarihi, 4.10.2012

Bulut, A.Tolga; Güngör, F. “**Think-Tankler ve Dış Politika: Türkiye ve ABD Örneği**”

http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=182%3Athin-k-tankler-ve-d-politika-tuerkiye-ve-abd-oernei&catid=58%3Amakale-ve-raporlar&Itemid=99&lang=tr erişim tarihi: 7.10.2012

Çamlıbel, Cansu “**Düşlüyor, Düşünüyor ve Karar Aldırıyorlar**”

http://www.hurriyet.com.tr/pazar/17844234_p.asp erişim tarihi: 3.10.2012

Erdoğan, N. “**Avrupalı Düşünce Kuruluşları ve Türkiye'nin AB Üyeliği**” 3.08.2012

<http://www.euractiv.com.tr/3/analyze/nebilay-erdogan-avrupali-dusunce-kuruluslari-ve-turkiyenin-ab-uyeligi-025860> erişim tarihi: 6.10.2012

Ezer, Salim “**Yeni Dünya Fenomeni; Think Tank'ler**”, TURAN, Stratejik Araştırmalar

Merkezi, <http://www.turansam.org/makale.php?id=1827> erişim tarihi: 3.10.2012

Güney, Ziya **Yerel Yönetimler ve Araştırma Merkezleri Raporu** 25.03.2012

http://www.ziyaguney.com/index.php?option=com_content&view=article&id=771:yere-l-yoenetmler-ve-aratirma-merkezler-&catid=54:aratrma-ve-raporlar&Itemid=220

Erişim Tarihi 02.10.2012

Hasanoğlu, M.; Asgerzade, A. “**Dünya Politikasında Strateji Merkezlerinin Yeri ve Önemi**”, Güncel Yazı ve Makaleler,

<http://www.kayad.org.tr/yayingoster.php?idyayinlar=17> erişim tarihi: 3.10.2012

Kayadelen, G. “**Türkiye’de Think-Tank’ler**” ORSAM, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar

Merkezi <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=579> erişim tarihi 2.10.2012

Keskin, Fatih “*Modern Demokrasilerde Yeni Politik Seçkinler*: Think Tanklar ve Politikadaki Roller” Sosyo Ekonomi 2005

<http://www.sosyoekonomi.hacettepe.edu.tr/050103.pdf> erişim tarihi: 2.10.2012

Kirişçi, Murat “*Düşünce Kuruluşlarının Etkileri ve Önemi*” Time turk

<http://www.timeturk.com/tr/makale/murat-kiris/dusunce-kuruluslarinin-etkileri-ve-onemi.html> erişim tarihi: 2.10.2012

Küresel Sorunlar Platformu, “*ABD’deki Düşünce Kuruluşları*”, Yeşil Rapor,

15/5/2012 <http://pgchallenges.org/wp-content/uploads/2012/08/ABDRaporu-150512.pdf> erişim tarihi: 2.10.2012

Laçiner, Sedat “*Türkiye’deki Think-Tank Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme*”

<http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=1151> erişim tarihi: 5.10.2012

LDT, *Liberal Düşünce Topluluğu “Dünyadaki Etkili Düşünce Kuruluşları 2010*

Sıralaması Açıklandı!” <http://www.liberal.org.tr/detay.php?id=NzA4> erişim tarihi 8.10.2012

McGann, James G., “*The Global Go-To Think Tanks*”, *The Think Tanks and Civil Societies Program* 2008

http://www.foreignpolicy.com/files/2008_Global_Go_To_Think_Tanks.pdf erişim tarihi: 6.10.2012

ORSAM, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, “*Bizim Yerimize Düşünenler*”,

<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=2794> erişim tarihi: 6.10.2012

Sezgin, Yeşim “*Think Tank’lerin Tarihi ve Önemi*” ORSAM, Ortadoğu Stratejik

Araştırmalar Merkezi, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3342> erişim tarihi: 3.10.2012

Yılmaz, Burak “*Türkiye’de Düşünce Kuruluşları ve Düşünce Kuruluşlarının Önemi*”

<http://tr.caspianweekly.org/genc-dusunce/86-genc-dusunce/2539-tuerkiyede-dueence-kurulular-ve-dueence-kurulularnn-oenemi.html> erişim tarihi 7.10.2012

ESENLER BELEDİYESİ KAYNAKLARI

Bugün Emlak **“Esenler’de Dönüşüm Hız Kazandı”** <http://emlak.bugun.com.tr/esenler-de-donusum-hiz-kazandi-185735-haberi.aspx> erişim tarihi: 26.10.2012

Emlak Dream **“Esenler Belediyesi’nin Örnek Projesi”**

<http://www.emlakdream.com/esenler-belediyesinin-ornek-projesi/8428> erişim tarihi: 25.10.2012

Esenler Belediyesi **“Faaliyet Raporu”**,

2011 <http://www.esenler.bel.tr/Uploads/Dokuman/2011YILIFAALİYETRAPORU.pdf> erişim tarihi 28.10.2012

Esenler Belediyesi **“Nüfus Bilgileri”** <http://www.esenler.bel.tr/Page.aspx?ID=34> erişim tarihi: 25.10.2012

Esenler Belediyesi **“Stratejik Plan”** 2010-2014

http://www.esenler.bel.tr/Uploads/Dokuman/EsenlerbldsiSTRATEJIKPLANI2010_2014.pdf erişim tarihi: 25.10.2012

Esenler Belediyesi, **“Esenler Tarihi”**, <http://www.esenler.bel.tr/Page.aspx?ID=54> erişim tarihi, 25.10.2012

Esenler Belediyesi, **Kentsel Dönüşüm Projeleri Gerçekleştirecek”**

<http://www.ihalenet.com/haberdetay.html?id=1089> erişim tarihi: 25.10.2012

Esenler Şehir Düşünce Merkezi, **“Akademi Esenler”**

<http://www.sehirdusunce.com/index.php/projeler2/esenler-akademi> erişim tarihi: 8.11.2012

Esenler Şehir Düşünce Merkezi, **“Amaç”**

<http://www.sehirdusunce.com/index.php/kurumsal/amac> erişim tarihi: 8.11.2012

Esenler Şehir Düşünce Merkezi, “*Esenler Şehir Düşünce Merkezi’nin İlk Atölye Çalışması Gerçekleşti*” <http://www.sehirdusunce.com/index.php/haberler/70-esenler-sehir-duesunce-merkezi-nin-ilk-atoelye-cal-smas-gerceklesti> erişim tarihi: 8.11.2012

Esenler Şehir Düşünce Merkezi, Haberler,
<http://www.sehirdusunce.com/index.php/haberler> erişim tarihi: 1.11.2012

Haberler.com “*Esenler’e Kentsel Dönüşüm Üssü*” <http://www.haberler.com/esenler-e-kentsel-donusum-ussu-3697499-haberi/> erişim tarihi: 3.11.2012

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu 2011, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı
http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_turkiye_ilce_koy_sehir.RDF&p_il1=34&p_kod=1&p_yil=2011&p_dil=1&desformat=html erişim tarihi 25.10.2012